België-Belgique
P.B.
9820 MERELBEKE 1
3/7186

Land van Rode

Heemkundig Genootschap

Driemaandelijks contacttijdschrift

Jaargang 37 nummer 145 ***Maart 2009***

Verschijningsdata: maart - juni - september - december

In dit nummer:

⇒ Voorwoord 1
⇒ Activiteiten 2
⇒ Oosterzeelse jenevers 6
⇒ Onrust te Oosterzele in 1822 omwille van de maalbelasting 4
⇒ Anekdotes uit de dorpspolitiek ten tijde van Pastoor Van Meer-venne 17
⇒ Herbergen te Oosterzele 21
⇒ Eenbeek op Destelbergen en Gentbrugge 22
⇒ De klok van Vlierzele, weggehaald door de Duisters 23
⇒ Echo's uit het Land van Rode 25
⇒ Inhoud jaargang 36 28

Verantwoordelijke uitgever: F. Verhoosele, Rollebaan, 101, 9860 Moortsele

HEEMKUNDIG GENOOTSCHAP LAND VAN RODE
Gesticht 7 juni 1968

Stelt zich tot doel:

- het bevorderen en beoefenen van de heemkunde in al haar facetten en het aanmoedigen;
- helpen uitgeven en verspreiden van studiën betreffende alle gemeenten die tot het "Land van Rode" worden gerekend;
- Driemaandelijks tijdschrift en periodiek een themaboek over onderwerpen uit het "Land van Rode";
- Het organiseren van uitstappen, bezoeken, info-avonden e.d. voor leden en niet-leden;
- Verzamelen van alle documentatie betreffende het "Land van Rode" en het openhouden van een documentatiecentrum in het Erfgoedhuis te Moortsele.

Raad van Beheer:

Ere-voorzitter	: Gerard WAEYTENS (+) *Stichter*
Ere-secretaris	: Oscar VAN WITTENBERGHE (+) *Medestichter*
Voorzitter	: Lucien DE SMET
Secretaris/penningmeester	: Françoise VERHOOSELE
Bestuursleden	: Werner CALLEBOUT, Lieve DE COCKER, Danny DE LOBELLE, Rose VINDEVOGEL

Ruildienst/zoekdienst

Lucien De Smet, Sportlaan, 83, 9880 Aalter. Tel: 09/374.31.27

Verantwoordelijke uitgever

Françoise Verhoosele, Rollebaan, 101, 9860 Moortsele. Tel: 09/362.69.95 –
Email: secretaris@landvanrode.be

Redactieraad:

Lucien De Smet, Françoise Verhoosele, Rose Vindevogel

Teksten

Indien niet bestemd voor commerciële doeleinden, mogen teksten of fragmenten van teksten uit het tijdschrift van het Heemkundig Genootschap Land va Rode worden overgenomen mits correcte vermelding van de bron. Indien bedoelde teksten of fragmenten van teksten moeten dienen of bestemd zijn voor commerciële of promotionele doeleinden dan mogen die pas worden aangewend na vooraf een schriftelijke toelating van de voorzitter van het Heemkundig Genootschap Land van Rode te hebben gevraagd en gekregen. Ook in dit geval dient de bron op een correcte manier te worden weergegeven.
Toezending kopij Françoise Verhoosele Rollebaan 101 9860 Moortsele. E-mail: secretaris@landvanrode.be

Alle artikels worden gepubliceerd onder de verantwoordelijkheid van de auteur.

JAARLIJKSE LIDMAATSCHAPSBIJDRAGE:

Gewone leden	10 €
Steunende leden	15 €
Beschermleden	30 €
Zendingen buitenland	+ 5 €

Te storten op rekening 979-9650522-94 Land van Rode, Rollebaan, 101 9860 Moortsele
IBAN BE87 9799 6505 2294 BIC ARSPBE22

Email: secretaris@landvanrode.be
URL: http://www.landvanrode.be

Voorwoord

Beste heemvrienden,

Het is voor de redactie van ons tijdschrift telken male opnieuw een uitdaging om de lezer een boeiend en interessant nummer aan te bieden.

In het eerste nummer van de jaargang 37 komt de deelgemeente Oosterzele ruim aan bod.

Wij gaan verder in onze zoektocht naar jeneverstokerijen te Oosterzele. Ditmaal een bijdrage over de Oosterzeelse jenevers. Het wordt de lezer stilaan duidelijk dat al deze ambachtelijke bedrijfjes werden gesticht ter verbetering van de landbouwgrond. Dieren konden sneller worden vetgemest en met het mest werd de grond vruchtbaar gemaakt.

Wij blijven in de 19e eeuw. Onze aandacht werd getrokken op een merkwaardig verhaal van belastingontduiking te Oosterzele. Wat ons hierbij vooral het meest intrigeerde was ondermeer de positie van de lokale adel en haar politieke macht. Wij stelden ons de vraag of dergelijke voorvallen niet moeten worden begrepen als een vorm van stil protest tegen het centrale gezag? Oosterzele was in de streek geen alleenstaand feit met bestuursproblemen: er waren ook nog problemen te Balegem, Scheldewindeke, Melsen enz. Over deze laatste leest u nog volgende bijdragen.

Onze komende activiteiten zijn op 24 maart bij de "Nacht van de Geschiedenis" waarbij lezingen worden gegeven te Gentbrugge en Moortsele in samenwerking met het Davidfonds.

Op 26 april is er de "Erfgoeddag" met als thema "Uit vriendschap". Te Melsen is er een tentoonstelling rond kaarten die bij diverse aangelegenheden in de loop der tijd verzonden werden.

Tot slot wensen wij u van harte te bedanken om het hernieuwen van uw lidmaatschap en steun. Het doet ons een bijzonder genoegen nieuwe lezers te mogen begroeten en hopen hen op één van onze volgende activiteiten te mogen begroeten.

Wat u nog mag verwachten is een historische lente wandeling in het Land van Rode, een aantal boeiende spreekbeurten zijn ook nog geprogrammeerd, er is de uitgave einde dit jaar begin volgend jaar van een bijzondere uitgave ter gelegenheid van 40 jaar Heemkundig Genootschap.

Het Genootschap ondersteund op dit ogenblik een 4-tal studenten. Wij verlenen onze medewerking aan de opgravingen te Scheldewindeke, wij adviseren de gemeente bij het bewaren van waardevolle graven.

Lucien De Smet
Voorzitter

Activiteiten

Meer informatie: http://nacht.davidsfonds.be/

De Nacht van de Geschiedenis in Gentbrugge
op dinsdag 24 maart 2009

Het Land van Rode van onder het stof

door Lucien De Smet, voorzitter Land van Rode

Wat verstaat men onder het historisch Land van Rode, hoe werd het bestuurd, ontstaan en groei en het einde met de verdeling in 1796.

Het Land van Rode:
De naam "Land van Rode" lijkt me voldoende bekend, te oordelen althans naar de diverse verenigingen en diensten die zich aldus noemen. Anders is het wanneer men meer wil weten en u vraagt waar lag het historische Land van Rode, welke gemeenten assorteerden daaronder, en hoe is het ontstaan?

Om hierop een afdoend antwoord te vinden, ging het Heemkundige Genootschap grasduinen in oude stofferige papieren en haalde voor u van onder het "stof" een antwoord op deze vragen.

Aan de hand van een PowerPoint presentatie tracht Lucien De Smet, voorzitter van het Heemkundige Genootschap, één en ander duidelijk te maken.

Deel I: Wat verstaat men onder het historische Land van Rode en hoe werd het bestuurd?
Deel II: Als aanloop naar het ontstaan en de groei, starten wij bij de vroegste bewoners van de streek.

Deel III: Ontstaan en groei van het Land van Rode.

Deel IV: Het einde met de verdeling in 1796

Dienstencentrum 'Gentbrugge'
Braemkasteelstraat 35
9050 Gentbrugge

AANVANGSUUR: 20 uur
MEDEORGANISATOR: Davidsfonds Gentbrugge en HG Land van Rode.

De Nacht van de Geschiedenis in Moortsele
op dinsdag 24 maart 2009 in het Erfgoedhuis te Moortsele (Sint-Antoniusplein, 10):

Het Land van Rode van onder het stof

door Noël Callebaut.

MEDEORGANISATOR: Davidsfonds Oosterzele en HG Land van Rode.

Munte

Zondag 5 april 2009

12° Palmpaasfeest

op en rond het Munteplein

<u>Sint-Bonifatiuskerk</u>:

11u: **Palmpaasconcert met Norbert Detaeye**
Na het concert wordt u een lentedrank aangeboden

<u>Munteplein</u>:
15u: **Lentewandeling en ezeltjesuitstap**
Ezels en hun begeleiders maken een tocht van ongeveer 7 km door een ongerept stukje natuur van Munte. Om mens en dier op adem te laten komen is er een stop voorzien. Na de wandeling worden de ezeltjes uitgenodigd op een fantastische ezeltjeslunch.

Paaspark: bloemen, planten en versieringen brengen het dorpsplein in een vrolijke paassfeer (van 4 april tot 20 april)

<u>De handboog</u>: De bewoners van de Christoforusgemeenschap verkopen zelfgemaakte paasartikelen.

Een initiatief van De Muntenaar i.s.m. de Christoforusgemeenschap, de Landelijke Steinerschool en het gemeentebestuur Merelbeke.
Info: De Muntenaar Torrekensstraat 48 9820 Munte-Merelbeke
tel. 09 362 70 43 gsm 0475 856 356 e-mail: jobeka@skynet.be

ZONDAG 26 APRIL 2009
ERFGOEDDAG: "UIT VRIENDSCHAP"

OUDE KAARTEN VAN MELSEN NIEUWE KAARTEN NAAR INDIË

De schoolkinderen van SG "De Graankorrel" van Melsen schrijven met "De Vreugdezaaiers" naar hun Indische vriendjes.

In het **HUYS DE COCKER**
Gaversesteenweg 716, 9820 Melsen – Merelbeke

11u tot 18u Tentoonstelling en praatcafé met PowerPoint presentatie

In de namiddag vanaf **14u** Indische winkel

Een organisatie van het HUYS DE COCKER
in samenwerking met de basisschool S.G. De Graankorrel van Melsen
met de steun van het Gemeentebestuur van Merelbeke, de Stichting Henri De Cocker, de Stichting Paul De Cocker en VDK Spaarbank Melsen – Schelderode.

www.huysdecocker.be

V.U. Lieve De Cocker, Gaversesteenweg 716, 9820 Melsen

Munte

Sint-Bonifatiuskerk & Voormalige Pastorij
10u - 18u

Tentoonstelling

'Kaartje Sturen'

Een tentoonstelling met kaartjes en souvenirs geeft gestalte aan vriendschappen, gevoelens die mensen koesteren voor elkaar. Deze voorwerpen linken plaatsen waar vrienden zich bevinden, aaneen.
Ze zijn afkomstig van bedevaartplaatsen, de oudste toeristische bestemmingen, en uit andere landen en streken.
In beide tentoonstellingen wordt 'bewezen' dat de spreuk 'uit het oog, uit het hart' niet opgaat waar het echte vriendschap betreft.
Is men op reis, dan zoekt men lokaal de winkels of souvenirstalletjes af naar dat ene aandenken of mooi kaartje dat het best zijn of haar gevoelens weergeeft. Men wil de ander laten meegenieten van wat men ter plaatse beleeft, ziet en berichten dat men aan hem of haar denkt.
Ook wenskaarten die bij diverse gelegenheden worden verstuurd zijn niet enkel aangenaam om te zien, ze dragen ook boodschappen die de vriendschapsbanden nauwer kunnen aanhalen.

Een initiatief van De Muntenaar met de steun van de gemeente Merelbeke
Info: De Muntenaar, Torrekensstraat 48, 9820 Munte-Merelbeke
Tel. 09 362 70 43 GSM 0475 856 356 e-mail: jobeka@skynet.be

Oosterzeelse jenevers *door Lucien De Smet*

Sinds de onafhankelijkheid van ons land waren de landbouwstokerijen in opmars.
België beschermde zijn eigen inlandse markt. In 1831 werd een verbod opgelegd op het invoeren van Hollandse jenever. Om de landbouwstokerijen nog beter te beschermen werd vanaf 1842 onderscheid gemaakt tussen een landbouwstokerij en een industriële stokerij. Landbouwstokerijen genoten van een reductie tot 15% op de accijnsbelasting. De Belgische jeneverindustrie kende haar bloeiperiode tussen 1848-1875[1].
In bijna elk dorp was er een jeneverstokerij opgericht met als doel met dat afval de runderen snel vet te mesten en met het mest van de dieren de schrale zandgronden vruchtbaarder te maken[2]. Het is binnen deze context dat u onze bijdragen over de oprichting van de landbouwstokerijen moet plaatsen.

Jeneverstokerij van Charles Louis Opdecam 1840.

Op 25 november 1840 werd de gouverneur in kennis gebracht van het verzoek van Charles Louis Opdecam om in de wijk Schuurbroek een jeneverstokerij op te richten. Het hof dat hij bewoonde was eigendom van de heer de Kerchove d' Ousselghem. De aanvraag vermeldde als reden van de oprichting: *"hopende dat hij in het belang der mesting zijner landen de autorisatie zal verkrijgen"*[3]. Op het openbaar onderzoek, dat door de gemeente op 30/1/1841 werd uitgevoerd, werden geen opmerkingen of bezwaarschriften ingediend. De gemeentelijke overheid kon met de aanvraag aan de gouverneur een gunstig advies toevoegen.
Over de installatie en de stookactiviteiten is ons voorlopig niets bekend. Eén van de redenen is wellicht het vroegtijdig overlijden van de landbouwer-stoker. Op 43 jaar (12/12/1845) overleed Charles Louis te Oosterzele. Hij was gehuwd met Siveria De Mulder[4].

Het hof Scheurbroek tijdens de verbouwingen 2008 (Foto L. De Smet)
(Nota van de redactie: echt benieuwd hoe de eigenaar met dit erfgoed zal omgaan?)

[1] Lucien De Smet: Tijdschrift Land van Rode nr 141: Jenever.
[2] Lucien De Smet: Tijdschrift Land van Rode nr 128: Bijdrage tot de geschiedenis van het hof Issegem.
[3] RAG Provincie Oost- Vlaanderen 1830- 1850 nr 2175.
[4] G.A.O. Registers van de Burgelijke Stand – Overlijden.

Hof Scheurbroek vóór de verbouwingen (Foto L. De Smet)

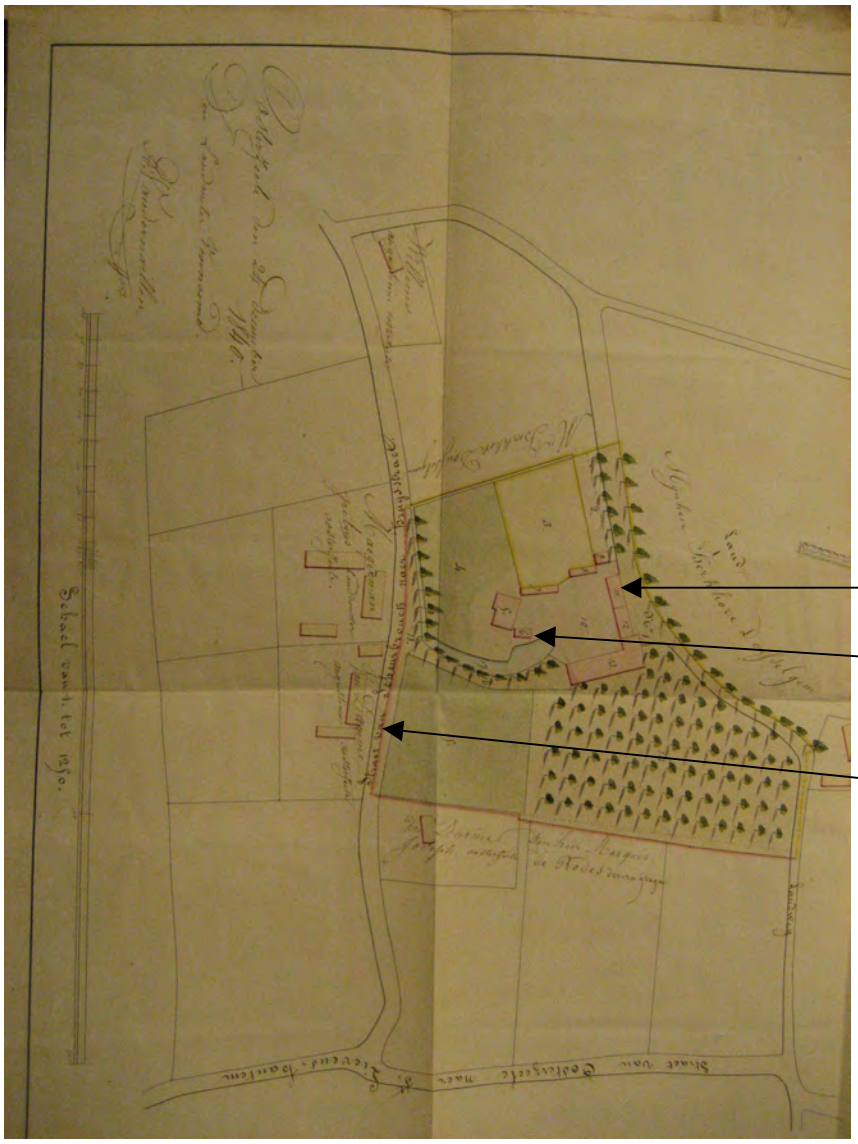

Paardenstal

De Stokerij

De weg van Scheurbroek naar de Kruisstraat

Grondplan uit 1840 van het Hof Scheurbroek (RAG Provincie Oost -Vlaanderen nr 2175)

Jenevestokerij en bierbrouwerij Charles Louis De Mulder[5] 1865

In de wijk Smessenbroek vroeg de heer Charles Louis De Mulder om op zijn hofstede een jenever- en bierbrouwerij op te richten.
Het pand was gelegen langsheen de voormalige N9 Melle – Geraardsbergen, op de hoek met de weg naar Sint-Lievens-Houtem (sectie B de nrs 813A en 813B).

Stokerij-Brouwerij De Mulder Oosterzele

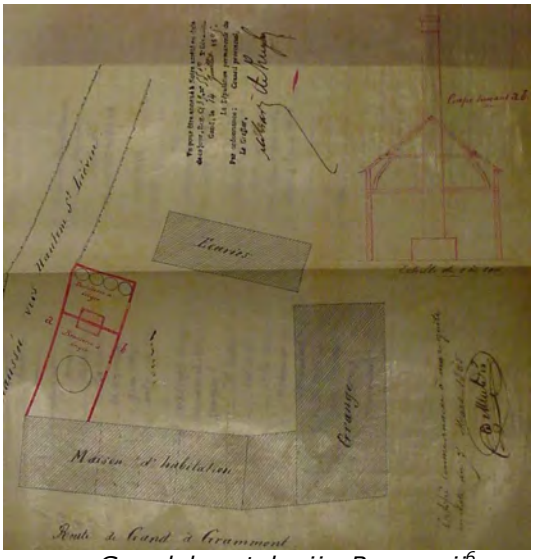

Grondplan stokerij - Brouwerij[6]

Op 13/4/1865 werd een onderzoek de commodo et incommodo gedaan, waartegen geen klachten of bezwaren door de omwonenden werden ingediend. Het verslag van de ingenieur aan de Gouverneur was eveneens gunstig. Volgens hem voldeden de installaties aan de toen geldende normen. De nijverheidsgebouwen stonden langs de weg naar Sint-Lievens-Houtem. De schouw was gemeenschappelijk, dus zowel voor de brouwerij als voor de stokerij. De brouwerij paalde aan de woning. De stokerij met 4 weekkuipen bevond zich in het achterste deel van het nijverheidsgebouw.

Op 7/3/1865 ontving de burgemeester een schrijven van de arrondissementscommissaris met de vraag of aan het verzoek van de heer de Charles Lous De Mulder een gunstig advies kon worden gegeven.
Rekening houdende met het KB van 29/1/1863 werd de aanvraag op 19/4/1865 toegestaan.

De graanjeneverstokerij gebroeders De Vreese 1883

Op 5 september 1883 dienden vier gebroeders De Vreese een aanvraag in om op hun boerderij een landbouwstokerij op te richten.
Theophiele, Edmond, Octaaf en Eugeen De Vreese bewoonden een landbouwbedrijf op de Moortselekouter. De wijk Moortselekouter is gelegen op het gehucht "Hoekje Ter Hulst" in de hoek gevormd door de voormalige gemeentegrenzen van Moortsele en Scheldewindeke, sectie C nr 285b.

De vier gebroeders hadden het hof geërfd van hun ouders, Francis De Vreese en Vergina De Bruyne. De familie was afkomstig uit Baaigem, hun zonen Edmond en Gustaaf waren er geboren[7]. Eugeen en Octaaf zijn te Oosterzele geboren. De boerderij is vandaag eigendom van de familie Wijnsbergen.

[5] RAG Provincie Oost-Vlaanderen 1850 – 1870 nr 1511.
[6] RAG Provincie Oost-Vlaanderen 1850 – 1870 nr 1511.
[7] G.A.O. Registers van de Burgelijke Stand - Overlijden

De *Moortselekouter (Detail uit de kaart van Oosterzele, door P-C. Popp)*

Het gerestaureede hof De Vreese (Foto L. De Smet)

Hof De Vreese (Foto Fam. Wijnsbergen)

De kinderen De Vreese

Edmond	° te Baaigem 18/02/1836	+ Oosterzele 04/06/1912
Gustaaf	° te Baaigem1842	+ Oosterzele 28/05/1918
Octaaf	° te Oosterzele 03/09/1848	+ Oosterzele 20/02/1912
Theophiel	° ?	+ ?

De gebroeders waren niet gehuwd. Twee van hen zijn in hetzelfde jaar (1912) overleden. Hun neef Joseph Emiel Van De Walle was hulponderwijzer te Oosterzele.

De stokerij

Het onderzoek de commodo et incommodo gaf geen enkele tegenkanting van de omwonenden, zodat schepen Janssens namens het college de aanvraag gunstig kon adviseren. Op 25 oktober 1883 had het onderzoek ter plaatse, uitgevoerd door de provinciale ingenieur, evenmin bezwarende elementen. Uit zijn verslag noteren wij de de volgende aanbevelingen:
"*De stokerij staat op een voldoende afstand van de naburige gebouwen.*
De stapelplaats indien er een gebouwd werd moet van het werkhuis afgescheiden zijn
Om brandgevaar te voorkomen zal men daar toe de nodige voorzichtigheid bieden
Geen anderlicht dan de verzekeringslantaarnen mogen gebruik worden"[8].

De installatie

Aan de hand van de bewaard gebleven plannen, die destijds bij het aanvraagdossier werden gevoegd, kunnen wij ons een vrij goed beeld vormen van een landbouwstokerij, zoals deze tot in de tweede helft van de 19e eeuw er uitzag.

De alambique was er één van van het type "au bain Marie" en had een inhoud van 500l.
Er waren 3 beslagkuipen met elk een inhoud van 500l.
De schouw, die los van het werkhuis stond, had een hoogte van 12m.
De legende op de plans, die bij de aanvraag werden gevoegd, vermeldden volgende bijzonderheden:

a alambique 500l "au bain Marie"
b helm
c rooster
d vlegciternen
e beslagkuypen van 500l
f refrigerant in koper
g asschenkom
h fourneis
i coulavers
j schouw 12m hoog
k koolput
l spoeling kraen
m water kraen
n ingang der vleg citernen
o slang
p vlegpomp
q waterpomp
r deur
s spoelingput
t forneiskap
u vat onder de slang
v zolder
w binnenschouw

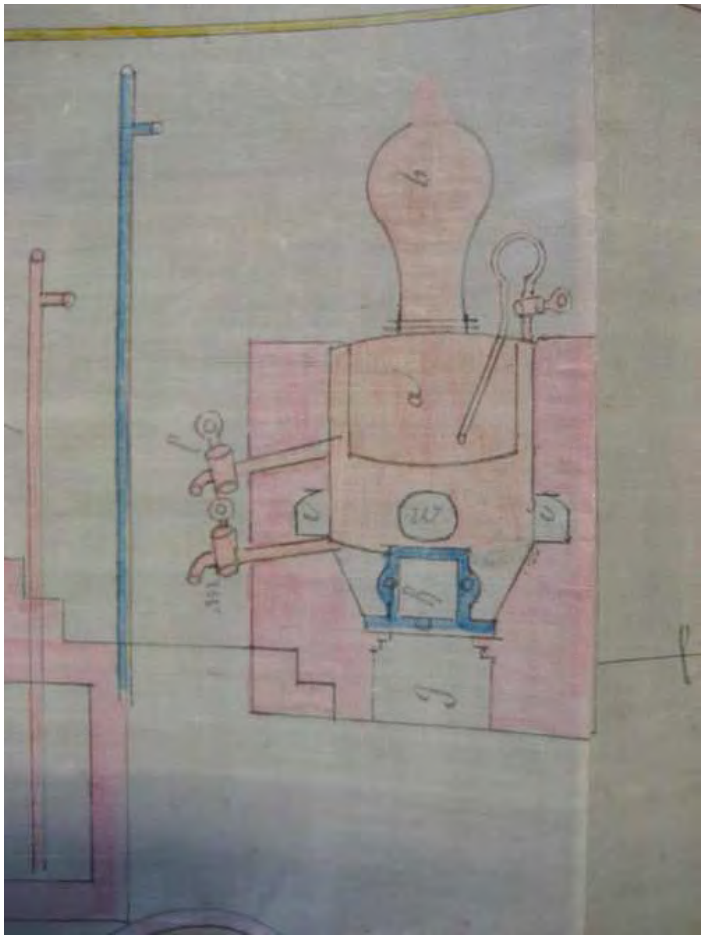

Alambic (Foto L. De Smet)

[8] RAG Beveren provincie Oost-Vlaanderen nr 0/473/40.

Net als van de andere landbouwstokerijen is er bitter weinig geweten Dat is niet uitzonderlijk, het stoken was namelijk een landbouwactiviteit die in de wintermaanden werd uitgevoerd. Nog in hetzelfde jaar van de oprichting werd de toelating gevraagd om op het bedrijf een stoomketel te plaatsen[9].
Onze zegspersoon weet van het feit dat een einde kwam aan het stoken nadat de stoker werd gevat om te stoken in afwezigheid van de accijnsbedienden. Destijds kon enkel gestookt worden in aanwezigheid van de accijnsbeambten.

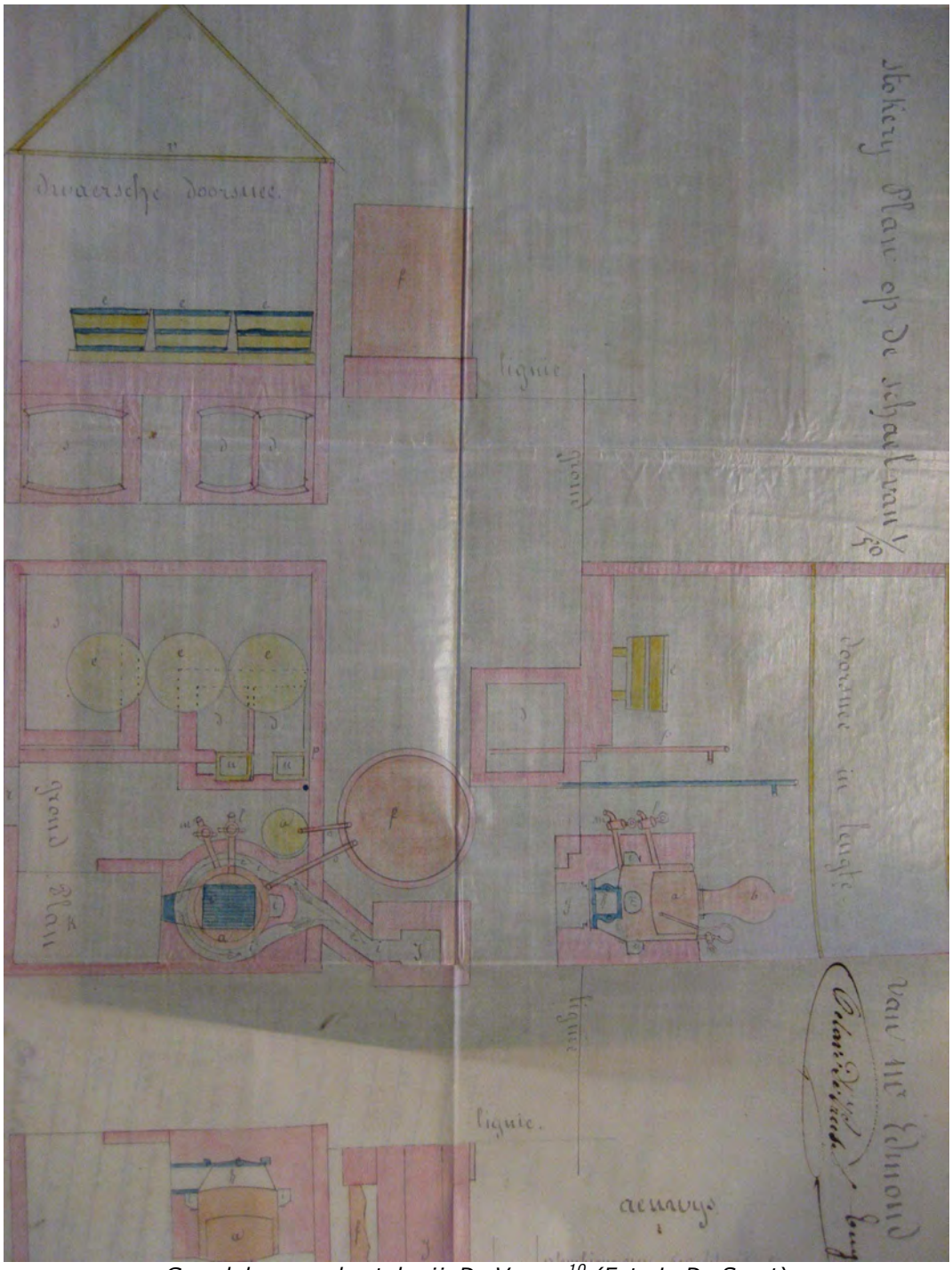

Grondplan van de stokerij De Vreese[10] (Foto L. De Smet)

In een volgende bijdrage hebben wij het over de stokerij Janssens en Van De Velde.

[9] GAO Deliberatie van het college van burgemeester en schepenen.
[10] RAG Beveren provincie Oost-Vlaanderen nr 0/473/40.

Onrust te Oosterzele in 1822 omwille van de maalbelasting *door Lucien De Smet*

Hoe zou ik het aandurven de burgemeester van Oosterzele tegen te spreken!

De plattelandsbevolking was niet te spreken over de "Hollanders".
De belastingen op het malen, slachten en de doorgedreven controles die hiermee gepaard gingen, werden zeer slecht onthaald. Zij wogen zwaar op de inkomsten van de vele kleine landbouwers en betekenden ook de ondergang van de kleine stokerijen en brouwerijen op het Vlaamse platteland.
Zo klaagde de burgemeester van Landskouter (landbouwer - stoker) ondermeer over het stelsel der indirecte belastingen en vroeg om deze rechten te verminderen[11].

Op 1 oktober 1823 kwam het tot een volksopstand in Oosterzele toen de accijnsbeambten ter plaatse afstapten. Het voorval illustreert hoe ook de plaatselijke overheid de zijde van de bevolking koos, zelfs ingeval van een belastingontduiking op het malen van graan[12].

Landbouwverslagen van de arrondissementscommissaris tonen aan dat de productie van graan toen zeer belangrijk was in onze streek. De veel kleine stukjes landbouwgrond die de gezinnen gebruikten voor eigen behoefte, hadden ze in pacht van de lokale grootgrondbezitters, zeg maar de adel. De huisnijverheid die het inkomen van de plattelandsbewoners aanvulde, verkeerde in een diepe crisis. De hoge belasting op het graan en het meel trof hen dan ook dubbel zo zwaar. Dat er pogingen werden ondernomen om deze belasting te ontduiken, lag voor de hand.

Hierna volgen wij uitgebreid de gebeurtenissen te Oosterzele, ook omdat het verhaal ons de positie van de adel illustreert. De burgemeester van Oosterzele was trouwens markies en de gouverneur had de titel van graaf. Op bestuurlijk vlak was de burgemeester lager in graad, maar in de adellijke hiërarchie stond hij een trapje hoger. De volgorde in ons land was de volgende: Baron, Burggraaf, Graaf, Markies, Hertog, Prins, Kroonprins, Koning[13].

De kroniek van de gebeurtenissen.

Al een aantal maanden was de directie van de belastingen in kennis van een geheime stapelplaats te Oosterzele waar graan en meel werden opgeslagen en waarvan de belasting werd ontdoken.

1/10/1823

Om 8 uur in de morgen meldden de accijnsbeambten Jacobus Joannes Lammens en Jacobus Robijns zich aan om beslag te leggen op graan waarop de verschuldigde belasting ontdoken werd. Om op een rechtmatige wijze een huiszoeking te kunnen doen, was het noodzakelijk dat een vertegenwoordiger van het plaatselijk bestuur hierbij aanwezig was.
Beide ambtenaren begaven zich naar de woning van Bernardus Van Caeneghem, gemeentesecretaris en van Constantinus Casteels, eerste schepen en dienstdoende burgemeester. De burgemeester was op dat ogenblik afwezig.[14]

[11] RAG Hollandsfonds 302/1.
[12] RAG Hollandsfonds 399.
[13] Ottfried Neubecker: Heraldiek: Bronnen, symbolen en betekenis.
[14] Burgemeesters werden door de koning benoemd op voordracht van twee verkozen kandidaten. Hij diende niet noodzakelijk de gemeente te bewonen en kon zelfs op meerdere plaatsen burgemeester zijn. Bij afwezigheid diende hij hiervan de gouverneur in kennis te brengen.

Zoals de wet het voorschreef, werden de heren Van Caeneghem en Casteels gevraagd aanwezig te zijn bij de huiszoeking in de woning van molenaar Ferdinand Remory. Niettegenstaande beide ambtenaren zich bleven beroepen op het "KB" ter zake, bleven beide opgevorderde getuigen zich tegen elke medewerking verzetten. Het nieuws van het voorval verspreidde zich vrij vlug in de gemeente en ruim tweehonderd mensen verzamelden in het dorp.
Om 11 uur voelden de accijnsbeambten zich bedreigd en riepen de hulp in van de gewapende mareechaussees. Arnold Rosselen en Ferdinandus Coulier kwamen op bevel van hun brigadier de beide beambten te hulp.
Onder bescherming van de gewapende politie begaven zij zich voor de tweede maal naar de woning van de dienstdoende burgemeester. Opnieuw werd elke medewerking geweigerd, waarna één van hen zich naar de vrederechter van het kanton Oosterzele te Bottelare begaf. Ondanks het vertoon van een *"requisitoir"* bleef de medewerking van de lokale overheid uit onder het voorwendsel dat het intussen *"zon' s ondergang werd".*
Om 18 uur gingen de schepen en de secretaris uiteindelijk akkoord met de huiszoeking en kon men uiteindelijk de verdachte schuilplaats betreden. In ieders aanwezigheid werd de fraude vastgesteld. Omwille van het gevorderde uur besloot men het meel en het graan 's anderendaags in de vroege morgen weg te halen. De in beslag genomen goederen werden onder het toezicht van de gemeente geplaatst en de accijnsbeambten bewaakten tot twee uur in de morgen het gebouw.

2/10/1823

In aanwezigheid van de heren Van Caeneghem en Casteels werd vastgesteld dat die nacht de helft van het graan en meel was weggenomen, "*alsmede alle de zakken uitgestort rond en in alle plaatsen van het zelve huis*". Om het transport mogelijk te maken hebben beide belastingbeambten, zonder bijkomende hulp en onder het toeziende oog van Casteels en Van Caeneghem, het graan opnieuw in de zakken gevuld.

3/10/1823

"*… hunne onwillige en tegenstrevende handelwijze ons bezig gehouden tot en gehelen dag van den derden october*".
Een proces-verbaal van de feiten werd opgemaakt en aan de gouverneur overgemaakt. Het gevolg van dit alles was dat de heren Casteels en Van Caeneghem in hun ambt opgeschort werden.

8/10/1823

Op 8/10/1823 kwam op verzoek van de burgemeester de gemeenteraad samen om in opdracht van de gouverneur een nieuwe secretaris en schepen voor te dragen. De raad heeft geweigerd hier een verkiezing te organiseren.

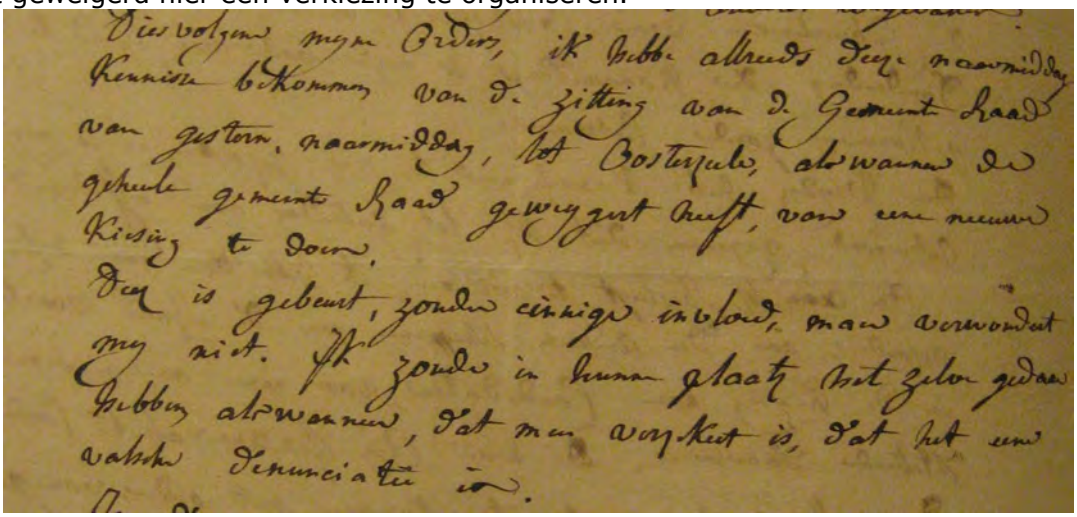
Dienvolgens mijne Orders, ik hebbe alreeds deze naamiddag
kennisse bekomen van de zitting van de Gemeente Raad
van gisteren, naamiddag, tot Oosterzele, alwaarin de
geheele gemeente Raad geweigert heeft, van een nieuwe
Kiesing te doen.
Dit is gebeurt, zonder eenige inbreuk, maar verwondert
my niet. Ik zouden in hunne plaats het zelve gedaan
hebben alswanneer, dat men verzekert is, dat het een
valsche denunciatie is.

Dien volgens mijn order, ik hebbe alreeds deze naemiddag kennisse bekomen van de zitting van de gemeente Raed van gisteren naermiddag, tot Oosterzele alwaere de gehele gemeente Raed gewijgert heefy, van eene nieuwen kiesing te doen.
Deze is gebeurt, zonder einige invloed, maer verwondert mij niet. Ik zoude in hunen plaats net zelve gedaen hebben als wanneer, dat men verzekert is, dat het een vlasche demunciate is.

9/10/1823

"*Au Chatiau D'Hembieze Commune de Cambron pres de Lens*"

In een eerste reactie van de markies (de burgemeester) in een brief die hij per bode aan de graaf (de gouverneur) bezorgde, ervaren wij de machtspositie van de markies.
Vooreerst maakte hij duidelijk dat hij, ondanks zijn afwezigheid, zijn functie terdege uitvoerde, want hijzelf was wel bereikbaar, maar de gouverneur niet: *"Donderdag der naarmiddags is mijn bode van Gent terug gekomen zonder antwoord. Den vrijdag heb ik nog eene terug gezonden en is mij voor antwoord gegeven dat wel edel gestrenge tot zaterdagavond afwezig waard*".
Hij koos duidelijk partij voor zijn schepen en secretaris.
Hij vervolgde zijn schrijven met te melden dat volgens zijn ingewonnen informatie de gouverneur foutief geïnformeerd werd en de aangevoerde beschuldigingen vals waren. Merk op dat tot dan de burgemeester op het kasteel te Lens bleef onder de verontschuldiging: "*… uyt reden van eene groote onpasselijkheid van haere moeder de gravinne D'andelot toegevallen".*
Meer nog tegenover die emplogends van de accijnzen heeft hij zijn goed hart getoond en geen PV tegen hen opgemaakt omdat hij niet de indruk wilde maken tegen de inkomsten van de koning te zijn.

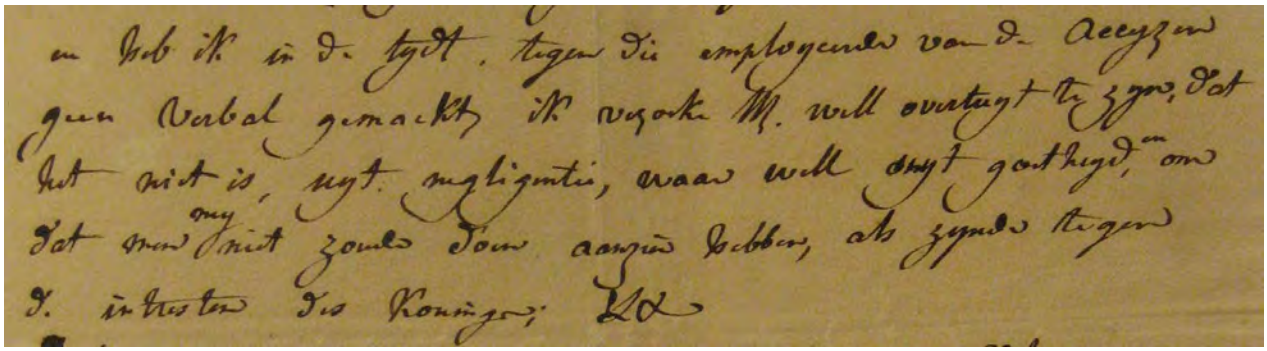
en heb ik in d. tydt. tegen die emplogende van d. accyzen
geen verbal gemaekt ik verzoke M. wil overtuygt te zyn, dat
het niet is, uyt negligentie, maar well uyt goedheyd, en om
dat men my niet zoude doen aanzien hebben, als zynde tegen
d. intresten des Koninge;

" … en heb in de tijdt tegen die emplogende van de accijzen geen verbal gemaekt ik verzoek M wil overtuigt te zijn dat het niet is, uyt negligentie, maar well uyt goedheyd, en om dat men mij zout doen aanzien hebben, als zynde tegen de intresten des koning te zijn."

In het slot van zijn brief spreekt hij net als bij de aanhef de gouverneur aan als graaf en ondertekend hij zelf als de *Markies de Rode burgemeester van Oosterzele*.

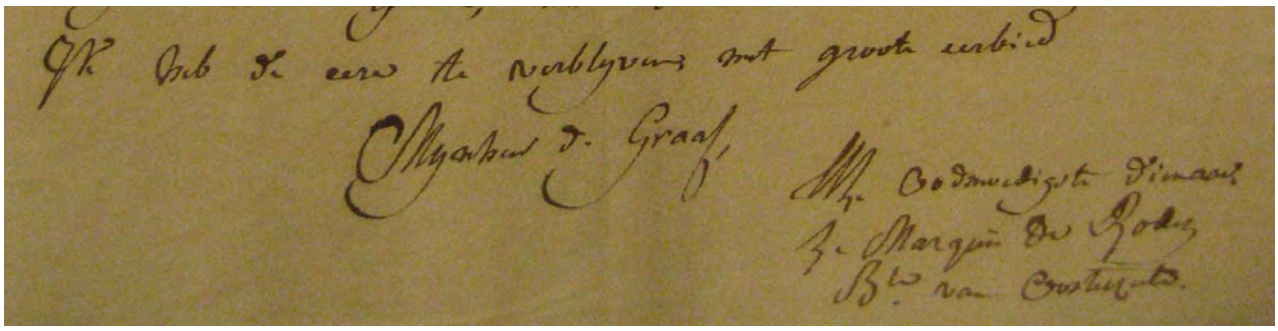
Ik heb d. eere te verblyven met groote eerbied
Mylordt d. Graaf,
M. Gedemuldigste dienaar
L. Marquis de Rode,
B.r van Oosterzele.

29/10/1823

De heer L. Mesdach, directeur van de administratie der Directe Belastingen, vestigde de aandacht van de gouverneur op het PV van 1 oktober 1823 en besloot: "*Het gedrag van de leden van het gemeentebestuur te Oosterzele schijnt mij in deze gelegenheid van zoo enen berispelijke aard te zijn …. Dat ik mij genoodzaak vinde …. om na een streng onderzoek en alzo aan de kwaadwillige gemeente autoriteiten een voorbeeld te geven … om hunne verplichtingen met meer getrouwheid te volbrengen.*"

2/11/1823

De gouverneur nam het besluit krachtens art. 23 van het KB van 15/12/1820 om de heren Constantinus Casteels en Jacobus Bernardus van Caeneghem in hun functie op te schorten.
Nog dezelfde dag werd het besluit van de gouverneur aan de districtscommissaris overgemaakt met het verzoek het plaatselijke bestuur te belasten een voorstel uit te werken om een voorlopige secretaris en schepen aan te stellen.
Gelijktijdig werd de minister van Binnenlandse Zaken van de gebeurtenissen te Oosterzele gewaarschuwd en werd hem meegedeeld dat de beide gemeenteambtenaren in hun functie opgeschort werden en dat een gerechtelijk onderzoek werd bevolen en *"alsdan derzelve afstelling aan het college der achtbare heren gedeputeerdestaten zal voorstellen".*

5/11/1823

De markies verbleef intussen op zijn baronie te Beerlegem, toen hij de officiële bevestiging ontving dat de gemeentesecretaris en de schepen in hun functie werden opgeschort.
Zoals verwacht vocht hij elke beschuldiging aan. De burgemeester repliceerde dat de beslissing genomen werd zonder de betrokkenen te horen. Volgens zijn onderzoek waren de aantijgingen, zoals zij werden opgenomen in het proces-verbaal, vals.
Volgens zijn informatie werd de secretaris in de zaak niet aangesproken en was hij bovendien niet bevoegd "*zonder qualiteit daartoe".*

De schepen had zich op het eerste verzoek ter plaatse begeven en was er de ganse dag gebleven "*Waer hij voor hunnen assistentie geheel den dag is verbleven".* Het was juist dat hij werd uitgenodigd om "*met brack de deuren van den huyze te doen openen"*. De schepen maakte het de ambtenaren duidelijk dat dit volgens art. 200 van de wet van 26/08/1822 niet kon, waarop één van hen zich tot de vrederechter wendde. In het bezit zijnde van de "*autorisatie"* werd in aanwezigheid van veel getuigen tot de vaststelling overgegaan. "*De schepenen en geëmployeerde hebben in het huys bevonden verschijdene hoopen tarwe, rogge mastelijn".*

De markies beschuldigde de accijnsbeambten ervan dat zij de stapelplaats zonder de nodige vaststellingen te doen, onbewaakt achterlieten en de herberg introkken. Hoe konden zij dan de dag daarop vaststellen dat er graan werd weggenomen? Op hun verzoek werd een wagen ter beschikking gesteld om de in beslag genomen granen weg te voeren. Van oproer was geen sprake, maar zijzelf zouden hiervan oorzaak zijn "*als zij hun gelijkhier met spijtigheyt en onbeschoftheyt van overwinnaers gedragen".* De gemeentesecretaris trof geen enkele schuld, integendeel: "*hij heeft door goeden raad alle mogelijke hulp aangeboden en is met den schepen alle loof weerdig".* De burgemeester besloot:

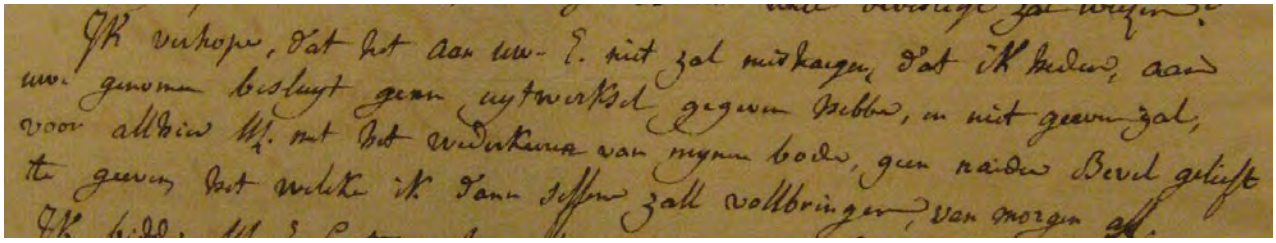

"*Ik verhope, dat het aan uw Ex niet zal mishaegen dat ik heden, aen uw genomen besluit geen uytwerksel zal voor alleer u met wederkeren van mijne bode, geen nader Bevel geschrift te geven het welke ik dan seffens zal volbrenge, van morgen af*."

De burgemeester, markies, richt zich via zijn bode rechtstreeks tot de gouverneur. Hij wilde blijkbaar het bevel rechtstreeks van de graaf (de gouverneur) horen.
Hij ondertekende zijn brief met "*uwe onderdanigste dienaer Marquis de Rodes burgemeester van Oosterzele".*
Opnieuw voelen wij de machtspositie van de markies duidelijk aan. Merk trouwens ook op dat hij een bevelschrift van de districtscommissaris naast zich had neergelegd.

6/11/1823

In een schrijven aan de gouverneur ontkent de secretaris de hem ten laste gelegde beschuldigingen. Hij verdedigde zich door te verklaren dat hij te allen tijde zijn taak met zeer veel eergevoel had uitgevoerd. Hij besloot met de verwachting dat de gouverneur zijn onschuld zou inzien en hij in ere zou worden hersteld.

13/11/1823

Ook de directeur van de administratie der Directe Belastingen bleef zich met het dossier verder bemoeien. Hij maakte de gouverneur attent op het feit dat de door de burgemeester aangevoerde verweermiddelen weinig geloofwaardig waren "… *dat de inhoud van deze missiven alleen het resultaat schijnt te zijn van 't geen den achtbaren heer burgemeester, die bij toeval in de gemeente niet aanwezig was, door de pligtigen zelf is aangezegd geweest".* De directeur vervolgde dat hier geen onpartijdige getuigen werden gehoord daar "… *men nimmer de plichtigen zelf in dergelijke gevallen als getuige in zijn eigenbelang vermag te aanhoren".* Hij maakte de opmerking dat het requisitoir van de vrederechter als gevolg van art 323 in deze zaak niet vereist was en verwees tot slot opnieuw naar zijn eerder gemaakte conclusies vermeld zijn rapport van 29 oktober 1823.
De directeur argumenteerde nog dat gemeentelijke beambten, toen de accijnsbeambten zich voor het eerst aanmelden, aan hen hun medewerking dienden te verlenen en dat aldusdanig hier wel degelijk van onwil en tegenwerking sprake was.

4/12/1823

De adellijke diplomatie bleek het te hebben gehaald.
Het besluit van 2/11/1823 waarbij de heren Casteels en Van Caeneghem in hum ambt opgeschort werden, werd vernietigd, in de hoop dat de beide ambtenaren "… *voor het vervolg zich beter hunne plichten kwijten en dat de tijden welke hunne opschorting heeft geduurd genoegzaam is*".
Hoe het met de molenaar en de eigenaars van het in beslag genomen graan is verlopen is ons niet bekend.

Anekdotes uit de dorpspolitiek ten tijde van Pastoor Van Meervenne.

Uittreksel uit het "Vaderland" van zondag 5 november 1911- dagblad - 1 cent per nr.

Uit Letterhautem
(Bijzondere briefwisseling)

In deze gemeente is er met de laatste gemeenteverkiezing ook een kleine strijd geweest. De uittredende leden zonder onderscheid van kleur of denkwijze droegen zich samen voor.
Een portrettentrekker-schrijnwerker-kluchtspeler (Cyriel Mabilde), brave jongen en goede katholieke ziel, verzette zich alleen tegen de uittredende leden. De uitslag was dat de opposant eene buis bekwam van zoo wat 50 stemmen.
Daags na de kiezing sleepten eenige vroolijke kwasten en vieze gasten, buizen voor den mislukten kandidaat.
Die stoutmoedigheid schijnt aan de katholieken van ons dorp en aan onzen pastoor niet goed bevallen te hebben.
Leest nu de fijne klucht die zich zondag laatst heeft voorgedaan.
Onder de buizenslepers bevond zich de joviale en geestige volksvriend, meester Dolf, glazenmaker en schilder van stiel, goede werkman, een echte grappenmaker, die altijd het woord heeft om te lachen, te zingen en eenieder te vermaken.
Dolf is ook voorzanger op het Hoogzaal. Hij bezit eene prachtige basstem. Talrijk zijn de vreemdelingen die te Letterhautem ter kerk komen om zijne stem te bewonderen.
De heer pastoor, verstoord omdat een kerkzanger had gestemd en gefeest voor de liberalen, besloot den kerel van het hoogzaal verwijderd te houden.
Nu Zondag onder de vespers, was Dolf op zijnen post om het lof en de magnificat te helpen zingen. De pastoor deed teekens en gebaren van uitden koor, om den koster (Remi Bruylant) te bevelen den liberalen zanger te doen vertrekken. Dolf gebaarde echter van krommen ambacht en hij zong maar immer voort.
Na de vespers en 't lof, kwam de pastoor in den preekstoel om den rozenkrans te bidden. Hij keek naar het hoogzaal en ontmoette nog in het oog, de vroolijke tronie van meester Dolf.
Eene verbitterde stem klonk zeer luid: "Zij die geene machtiging hebben om op het hoogzaal te gaan, zij wier namen niet geschreven staan op de lijst aan de deur aangeplakt, moeten het noogzaai veriaten".
Het antwoord kwam van het hoogzaal: "Voor wie zegt gij dat, mijnheer de pastoor?".
Uit de preekstoel antwoordde men: "Voor Adolf Walleze".
De stem van de baszanger liet zich opnieuw hooren: "Mijnheer de pastoor, leest de paternoster. Ik zal den magnificat voorts zingen".
De heer pastoor riep opnieuw: "Gij moet het hoogzaal verlaten". Waarop de kluchtige Dolf antwoordde: "Bid voorts, ik zal voorts zingen". De rozenkrans wierd nu voorts gelezen, en de zanger bleef op post. De koster was zeer verbouwereerd. Hij was bleek van aandoening, doch hij dierf Dolfke niet vastgrijpen, want deze jongen is soldaat en schermmeester geweest, en de vriend koster zou misschien zijn meester hebben gevonden.
Na het lof, is Dolf den pastoor in de pastorij gaan opzoeken om rekening te vragen of te geven, van het gebeurde. Wat hebben zij gezegd en verteld? Ik verkies te zeggen met den poëet:

Wat er tusschen den pastoor fijn,
En ons zangerken klein
In de pastorij is geschied
Zie dat weet uw correspondent niet.

Folklore van de H. Cornelius te Letterhoutem.

Er was een gierige boer gehuwd met een godvruchtige vrouw. Zekere dag werden de konijnen ziek. De man had al dikwijls horen spreken over de H. Cornelius die aanroepen werd om de genezing van zieke dieren te bekomen. Hij dacht, ik zal iets doen ter ere van die heilige, opdat mijn konijnen zouden genezen.
Hij nam een ziek konijn en bracht het naar de kerk. In het portaal stak hij het in een hokje, bestemd voor levende dieren als offergave dienende. 's Anderendaags kwam Meneer Pastoor, zag het konijn, nam het en verkocht bet. Daar het ziek was, kreeg hij niet genoeg voor een mis te lezen. De konijnen genazen ook niet. Hij offerde niet met een goed hart.
Een tijdje later werd een van zijn kinderen ziek. Ook de vrouw dacht aan de H. Cornelius, die, toen hij paus was, een lamme vrouw genas. Zij dacht: ik zal met 9 personen naar de kerk van Letterhoutem gaan. Onderweg en in de kerk zullen wij bidden. Zo gezegd, zo gedaan. In de kerk vereerden ze de relikwie, kochten een medalie en een vaantje. Op kermiszondag trok ze met haar schreiend kindje naar de hoogmis. De 9de dag van de noveen was haar kindje genezen.
Nu nog komen mensen om hun kindjes te zegenen tegen kinkhoest, "seskens", stuipen, vallende ziekte, zenuwziekten en andere plagen.

Geschiedenis van het onderwijs in Letterhoutem

Letterhoutem, in vroegere eeuwen Holthem, Littelhoutem genoemd, afgesneden van Sint-Lievens-Houtem, stond bekend als een onbeduidend afzonderlijk dorpje, dat afhing van de Prelaat der Sint-Pietersabdij van Gent vanaf 1140 tot het einde der 18de eeuw. Van dit tijdperk af dateert de eerste kerk, ze was een der oudste van het bisdom. Zij had een koster, Jacobus De Durper, die de 27ste juni 1764 overleed en vier minderjarige kinderen achterliet. De Prelaat benoemde als opvolger Abram De Cnijf, die dienstdoende koster moest zijn tot de oudste zoon De Durper bekwaam zou zijn. Abram De Cnijf was ook de eerste schoolmeester van Letterhoutem. Hij deed school in een lemen huis met stro bedekt waarin er tevens gekookt werd voor mensen en dieren. Stel U voor. Hij moest onderwijzen: catechismus, lezen, schrijven en rekenen.
Rond 1837-38 komt de heer Verstraeten van Mullem, die de beroepen uitoefende van landbouwer, koster en schoolmeester, tegen vier stuivers voor de beginnelingen en zes stuivers voor de gevorderde, behalve nog een gift van vlees, boter en smout. Er was enkel school gedurende de winter, niet 's zomers omwille van de veldarbeid.
Door de wet 1842-48 kwam er verbetering. De heer Van De Noortgate, gediplomeerde, volgde op, kreeg 80 fr vergoeding per jaar, de gegoede kinderen betaalden 0,50 fr per maand voor beginnelingen en 0,75 fr voor de meer gevorderden. Er kwamen zwarte borden en lessenaars. De school telde 70 tot 80 leerlingen, jongens en meisjes samen in een kamer van de onderwijswoning. Hij neemt ontslag en wordt opgevolgd door de heer Carlier, niet gediplomeerde. Deze doet klas in een afdak van de pastorij, door Eerwaarde Heer Delfortrie, pastoor, aan de gemeente afgestaan en dat dienst moet doen als woning voor de onderwijzer en als schoollokaal.
De heer Carlier vertrekt in 1858 en wordt vervangen door de heer Honor6 Schockaert, niet gediplomeerde. In 1866 wordt de gemeente verplicht de grond to kopen, 15 aren, voor het bouwen van school en woning voor de onderwijzer, met hof en toebehoorten. In

1869 waren de gebouwen voltrokken. De heer Schockaert begint met 600 fr per jaar en eindigt in 1877 met 1.275 fr, wordt op pensioen gesteld wegens ziekte met een pensioen van 514 fr per jaar en blijft koster van de kerk. De heer Van Gijsegem, gediplomeerde, volgt hem op. Hij heeft 's zomers tot 90 leerlingen en 's winters 120 leerlingen in de school.
In 1879 de slechte schoolwet - kruisbeelden uit de school, geen godsdienst meer, geestelijkheid buiten de klas. De H. Kerk spreekt de vloekban uit, de heer Van Gijsegem blijft aan. De gegoede kinderen gaan sinds een ruime tijd ter school naar Vlierzele of naar St.-LievensHoutem. De Eerwaarde Heren De Herde en De Baets verkregen onderwijs voor de katholieke kinderen bij de juffrouwen Lucie en Emmerence De Nayer. Zo werden de kinderen onttrokken aan de goddeloze school van de meester, die met weinige leerlingen verder onderwees.

****

LETTERHOUTEM

Blijde herinnering aan de

PLECHTIGE KLOKKENWIJDING

op zondag, 25 september 1960, door

Z.E.H. C. DE VOS — Pastoor-Deken van Herzele

in naam van

Z.H.Exc. Mgr CALEWAERT — Bisschop van Gent

op verzoek van

E.H. Pastoor F. D'HOOGHE.

ORDE DER PLECHTIGHEID:

Te 4 uur in de kerk:

I

Klokkenlied door het volk te zingen.
Aanspraak door Z.E.H. Deken.
Wijding der klok.

II

Klokkenlied door het volk te zingen.
Plechtig Lof en Te Deum.

Al de parochianen wezen bij deze belangrijke gelegenheid in de kerk aanwezig te 4 uur stipt.

II KLOKKENLIED NA DE WIJDING

Zangwijze: «Lof en eer»

1

't Weze feestre vroom en vroede
In ons dorp, in elk gezin;
Want wij halen blijgemoede
Onze nieuwe kerkklok in.

REFREIN

Lof aan God ten allen tijde)
Om ons kerkklok thans gewijd) bis

2

Dierbaar klokke in ons midden
Leer ons met een vredig hart
God bedanken, jubelen, bidden,
Roep ons heer, in vreugd' en smart.

I KLOKKENLIED VOOR DE WIJDING

Zangwijze: «Wij willen God»

1

Wij horen dra uit onze toren
Het nieuw geluid dat ons verheugt;
Diep in ons hart wordt dan geboren
De reine vreugd en kristen deugd.

REFREIN

Zo klinkt ons klok in d'oren
In heel ons Letterhoutems land;
Zij roept ons fier van uit de toren:)
Blijf, Kristen mens, 't geloof gestand) bis

2

Cornelius roept in ons midden
Aanhoort zijn stemme immer trouw
Hij spoort ons aan tot hem te bidden
In al ons vreugd' en onze rouw.

3

Sant' Barbara, hier aangeroepen
Als patrones der goede dood,
Weldra zal God ook ons eens roepen
Bescherm ons dan in onze nood.

4

O stem van God, schenk ons genade
Bij ieder uur dat gij zult slaan;
Geef als ik sterf en 't hier verlate
Mijn arme ziel naar U mag gaan.

KLOK VAN LETTERHOUTEM — 710 kg.

Patroon: H. CORNELIUS — Patrones: H. BARBARA

Ik roep de levenden te gaar — Bij feest en plechtigheid;
Ik zing der doden droeve maar. — Bij 'k wene bij hun uitgeleid!

Gegoten door Mr Fr. SERGEYS, LEUVEN. . Electrificatie door Mr G. FRÈRE, LO (W.Vl.)
Geschonken door de PAROCHIANEN van LETTERHOUTEM en de Familie D'HOOGHE.
Gewijd door Z.E.H. C. DE VOS, Pastoor-Deken te HERZELE, op zondag, 25 SEPTEMBER 1960.
Pastoor: E.H. F. D'HOOGHE - Peter: Mr Benoit VAN DE SIJPE - Meter: Mw Jozef MABILDE-PIJCKE Martha
Kerkraad: H.H. B. VAN DE SIJPE, J. MABILDE, Gh. SCHOUP, J. BAUWENS, R. VAN DE VELDE.
Koster: J. DE PAUW.

N. B. Men gelleve dit uitnodigingsbriefje goed te bewaren en mee te brengen naar de plechtigheid van de klokwijding om het verloop nog beter te kunnen volgen.

Uitg. De Pauw-Heurma, koster, Letterhoutem.

Ons aangebracht door Frans Duquet.

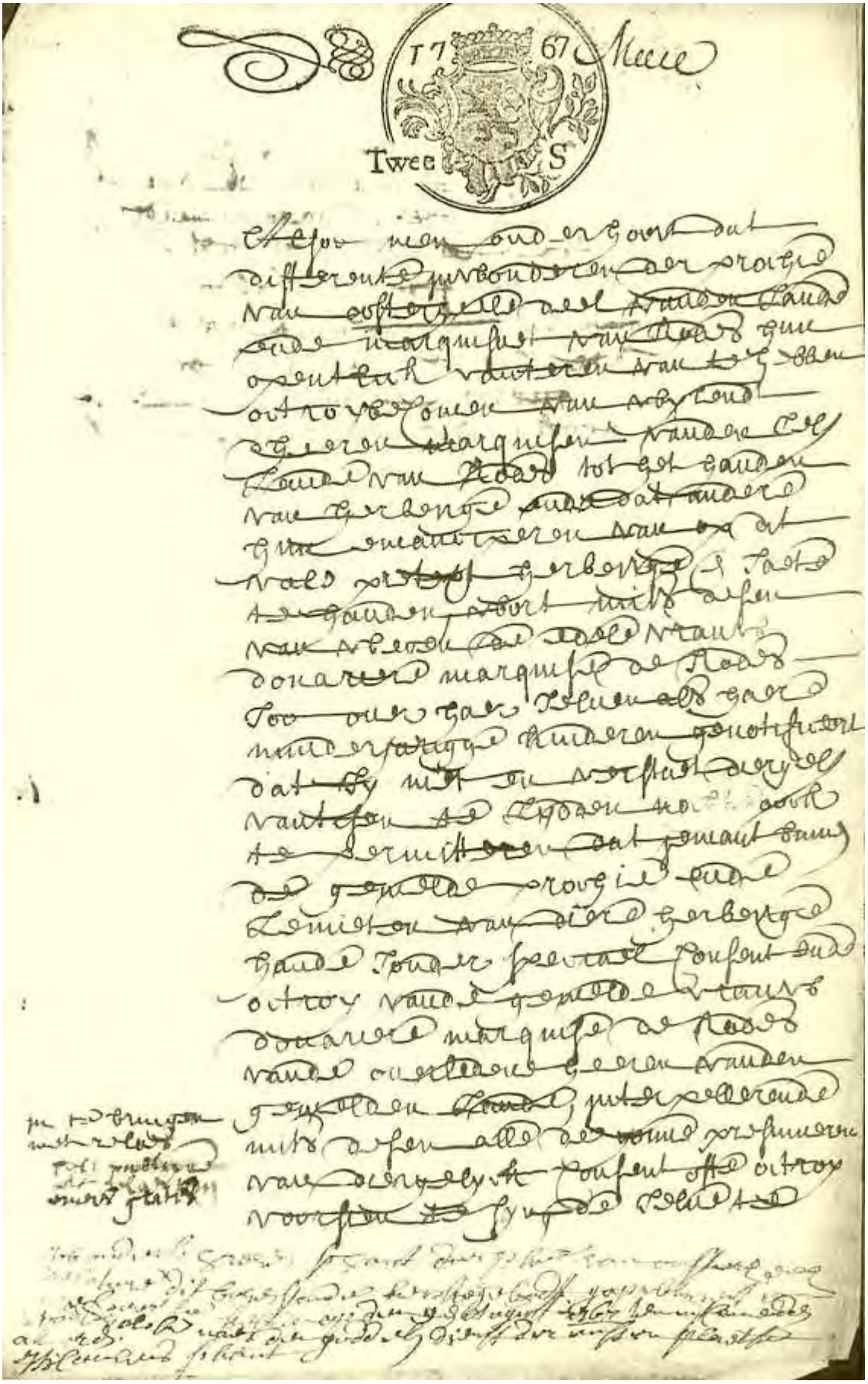
T 7 67
Twee S

Herbergen te Oosterzele *door Jozef De Schamphelaere*

Verbod op het houden van een herberg.

"*Alsoo men onderhoort dat differente inwonderen der prochie van Oosterseele deel van den lande ende Marquisaet van Rodes hare opentliek vanteren van te hebben octroy becomen van wijlent d'Heer Marquisen van de lande van Rodes tot het hauden van herberghe ende dat andere hun emanciperen van op dit vals tretext herberghe en saete te houden, wort mits desen van wijlen de edele vrauwe douariere Marquise de Rodes soo over haer selven als haere minderjarige kinderen genotifieert dat sy niet en verstaet dergelyke Vantschen te lijden noch ook te permitteren dat jemant binnen de gemelde prochie ende limieten van diere herberghe houden sonder speciael consent ende octroy van de gemelde vrauwe Douariere Marquise de Rodes van de overledene Heren van den gemelde lande, interpelleerende mits desen dat alle de gone presumeren van diergelyck consent ofte octroy voorsien te syn. De selve te exiberen aen onsen greffier S*r *Jaques DHont binnen de tyt van veertien daegen naer d'afichie ende publiquatie deser ter plaetse gecostumeert op peyne geformeerd waernaer een ieder sich houdende verwaght te reguleren aen dese*
9 Augusty 1767
La Douariere Marquise de Rodes."

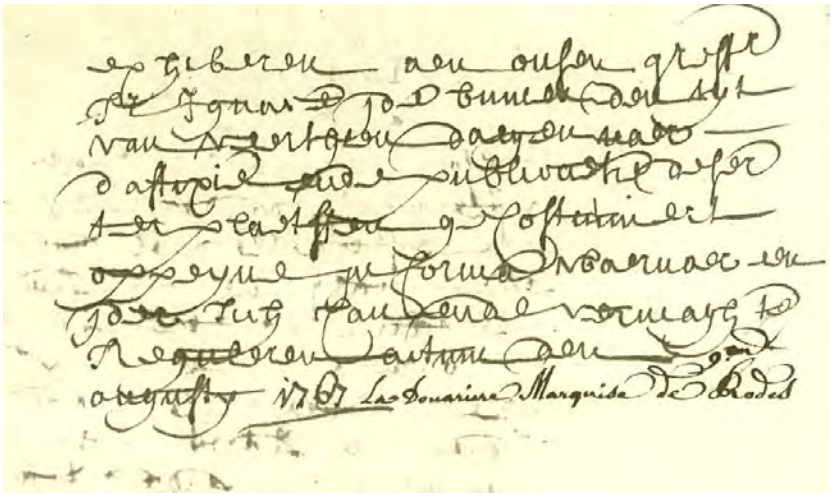

Item verboden, van geene spelen of kluchten en andere byeenkomsten te hauden zonder prealabel consent van
Mher Dou. Marquis de Rodes.

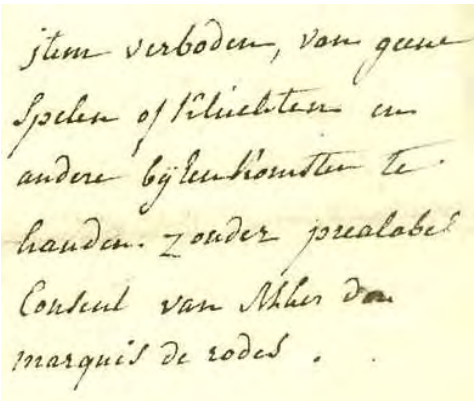

Bron: R.A.G. Gent: Fonds Oosterzele.

Sommige inwoners van Oosterzele dachten dat, na het overlijden van de Markies de Rodes de Lopez y Evora etc…, de octrooien voor het houden van een herberg vervallen waren en dat de markt nu vrij was. Doch Madame la Douairière reageerde en greep onmiddellijk de macht terug. Octrooi is belasting!

Eenbeek op Destelbergen en Gentbrugge *door August De Baets*

Ten gevolge van het overlijden van zekere Gillis de Mey van Gentbrugge, werd door één van de erfgenamen Gillis De Ruyck, mits speciale procuratie van de andere erfgenamen, een stuk grond verkocht op de Kouter in dezelfde parochie.
De plaats zou van weinig belang geweest zijn ware het niet dat er een tweetal toponiemen in voorkomen: de Corte en Langhe Eenbeke, alleen gescheiden door de Schelde. Toeval of niet, ligt aan de overzijde de wijk Eenbeekeinde op het grondgebied van Destelbergen, aldus genoemd naar de Eenbeek daar.

De tekst van deze aankoopakte luidt als volgt:

"Op den X^en^ January XVIe eenenseventich heeft Gillis de Ruyck hoir causa uxoris ten strefhuyse van Gillis de Mey hem sterck maeckende over sijne andere medehoirs ten voornoemden sterfhuyze wel ende deudelick vercocht aen d'heer ende Mre Franchois Wackins - (doorstreept) – die bij desen insghelickx vanden voornoemden de Ruyck bekent ghecocht thebben eene partije landts gheleghen binnen de prochie van Ghentbrugghe op den Cauter aldaer groot een bunder ofte daarontrent ghenaempt de Corte ende Langhe Eenbeke west d'hoirs vanden advocaet Piers noort de Schelde oost den advocaet du Bois ende Jan Bauwens, suyt den Hoogherwech den voornoemden vercooper mette selve sijne medehoirs toecommende bijden overlijden vanden selven Gillis de Mey, datte mette boomen, vruchten ende melioratien inde selve partije wesende ende staende, welcken coop is ghedaen om ende voor de somme van een hondert ende vijf ponden grooten, datte metten last vande heerelicke renten daervuytte gaende in proffycte vanden heer'e van d'heerelickhede ten Hove midtsgaeders d'heeren maerckghelt, de rechten van erfven ende onterfven moeten oock betaelt worden bij den cooper sonder afslach vande selve sijne coopsomme den cooper moet hem insghelickx te vreden houden mette grootte vanden selve partije sonder dat den vercooper verobligiert is te leveren eenighe precise maete, de betaelyngh vande selve coopsomme moet gheschieden ten daeghe van d'erffenisse als wanneer den cooper vande selve partije sal commen in 't ghebruyck, in het volcommen van al welcken partijen contractanten verobligieren heurlieder persoonen ende goederen present ende toecommende midtsgaeders t'gonne van heurlieder weduwen, hoirs ende naercommers onder de clausule van elck voor ander ende een voor al, ons toorconden.

F. Wackins

Gillis De Ruyck"

Of er ooit een beek bestaan heeft langs de zijde van Gentbrugge blijft een open vraag. De namen Corte en Langhe Eenbeke schijnen hierop wel te wijzen. Aan de andere zijde blijkt dat op de kaarten van Gentbrugge geen Eenbeek te bespeuren valt.
Het is natuurlijk wel mogelijk dat, om welke redenen ook, het deel van de Eenbeek op de grond van Gentbrugge verdwenen is en dat het toponiem bij de inwoners nig jaren is blijven voortleven.

Woordenlijst:

Wij geven hierna enkele moeilijke woorden zoals ze voorkomen in de tekst.

hoirs	: erfgenamen
bunder	: 1 ha 22 a 98 ca
meloratien (Fr. Améliorer)	: verbeteren
grooten	: muntwaarde
heerelicke rente:	: rente verschuldigd aan de heer
maerckghelt	: zekere hoeveelheid van de prijs van een verkocht goed verschuldigd aan de heer
verobligiert	: genoodzaakt is - borgstellen

De klok van Vlierzele, weggehaald door de Duisters *door Julien De Vuyst.*

Heropgemaakt
Mere, 11 mei 1949
aan de hand van nota's ter plaatse en terzelfderure opgenomen.

Klok Vlierzele

Weggehaald op bevel der Duitsers
Juli 1943

1. Het weghalen van de klok.

Woensdag 14 juli 1943 kwam ik na de tweede mis te 8.1/4 uur buiten de kerk. Daar stond een man die mij zegde gezonden te zijn om één van de klokken weg te halen. Ik vroeg zijn papieren en schreef die dadelijk af:
521 (in rood potlood) – foto's
Michiels René – Georges
geboren den 7 mei 1904
wohnhaft in Nieuwerkerken

Firma Van Campenhout
Schrott- und Altmetalverfassung
Haren – Brüessel
Haren Nord
Nieuwburgstraat, 03

Ik zei hem dat hij moest wachten, dat wij gingen luiden met de klok tot afscheid. Van 8.30 uur tot 16 uur werd er met twee klokken geluid. 's Avonds herbegon het klokkengeluid tot 21.30 uur. Gans de dag was het een gaan en keren van volk, die een laatste groet wilden brengen aan de gestolen klok.
De ganse dag niemand meer gezien van de klokkenafnemers.
Menend dat de grootste klok zou gestolen worden, werd ze bijna kapot getrokken.

Donderdag, 15 juli te 10.30 uur werd ik geroepen in de school te Huylebroek. Die twee waren daar om onze klok. Alle afbraakmateriaal werd gereed gezet? Om 14 uur vertrokken ze terug.

Vrijdag, 16 juli begonnen ze om 9 uur na de begraving van een Chiromeisje van Paepegem, Marieke Rasschaert.
Er waren dertien werklieden met een auto (38225 als plaatnummer). Om 10 voor 12 stond de klok op het hoogzaal en wij kregen verbod om te fotograferen.
Doch wij hadden tegen alle verbod in geluid, wij zouden fotograferen ook. (Jefke Bambust heeft een prachtige album foto's gemaakt van de klok en de klokkendiefstal, die ik van hem kreeg bij mijn verplaatsing van Vlierzele naar Mere).

Wij mochten geen nota's opschrijven over de klok. Maar met wat vriendschapsbetoon ging het toch (zie 3).

5 vóór 12 uur komt de klok verder beneden? Het volk roept aangedaan: "di … oh …". De klok staat op de grond in het portaal te 12 uur en 8 minuten? De arbeiders schatten de klok 8-900 kg.
Dan verdween ons klok op de auto naar ???

In ons speelde de gedachte:

"Wie met de klokken schiet
Wint de oorlog niet."

2. De opname.

's Middags, 14 juli 1943, werd op inlichting van Wwe De Coninck, Morelgem, getelefoneerd naar Mr. De Vuyst, Borsbeke, waar de klokketonen op platen werden genomen. Die opnemers werden gevraagd om naar Vlierzele te komen? Te 14 uur werden de klokkengeluiden opgenomen door de heer Leopold Westah, directeur Radio Schaarbeek-Brussel.
Het opnameapparaat stond van achter in de kerk aan de zitting der kerkmeesters.

Afgeschreven van een brief van Radio Schaarbeek, 19 juli 1943 aan Mr. Pastoor:

1) Klankopname	1250 fr
2) 50 platen	1500 fr
3) Luxetaks	150 fr
4) Vervoeronkosten	405 fr
	3300 fr

Ik antwoordde op die brief dat ze alles op mijn rekening mochten sturen.

Nota: De vervoeronkosten bedroegen 1215 fr. Mr. De Vuyst van Borsbeke schreef mij dat de hele som (1215 fr) door Borsbeke, Houtem en Vlierzele moest betaald worden.
Verschillende mensen van Vlierzele kochten een plaat. De overblijvende platen werden aan de nieuwe pastoor Beeckman, mei 1945, overhandigd.

3. De klok zelf.

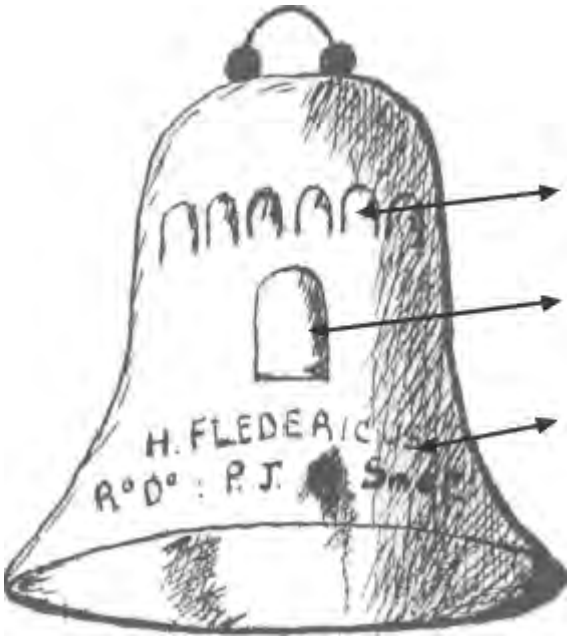

46 heiligenfiguren rondom de klok

Beeld H. Fledericus

In woord: H. Fledericus
R° D° P.J. Smet

A.L.J. Vanderschodt successor
A.L. Van den Gheyn. Me fugit.

Lovanit; 1850

Op 25/VII/43 toonde Mr. Pastoor mij een briefje van de bekendmaking van de klokkenwegneming door de Duitsers.
Het gewicht er op vermeld: 540 kg.

Echo's uit het Land van Rode

Parochie Balegem brengt hommage aan laatst inwonende Pastoor van Balegem.

De afscheidnemende pastoor Jozef Boone kreeg op zondag 11 januari in Balegem een hartverwarmend eerbetoon. Hij kreeg het in overvloed, welgemeende dankbetuigingen. De 76-jarige Jozef Boone (° 11 september 1932) kreeg al die tijd het aanzien en respect van de Balegemnaren. Hij kan fier terugblikken op zijn pastoraal werk in Balegem. E.H. Jozef Boone voelde zelf dat de leeftijd begon te wegen en nam de beslissing om op rust te gaan. E.H. Jozef Boone gaat zijn intrek nemen in het Zorgcentrum Sint-Vincentius, Kanunnik Triestlaan 4 in Zaffelare. Diaken Tom Uytterhaegen over 'zijn' pastoor: 'We willen hem danken voor zijn jarenlange inzet op de parochie Balegem, sinds 1983 als onderpastoor bij pastoor Snoeck en nadien bij pastoor Hanssens en sinds 1991 als pastoor van de parochie Balegem. Pastoor Boone werd vorige zondag eens terecht in het zonnetje gezet. De menslievende Jozef Boone kon zich geen mooier eerbetoon indenken dan zondag in Balegem. Hij gaf vertrouwen, zijn beleid was gebaseerd op inspraak, was hartelijk, beschikbaar, respectvol. Zeer vlug heeft hij door zijn consequente levenshouding en gastvrijheid de brug geslagen naar velen die nu gewaardeerde parochiemedewerkers zijn en die zoals diaken Tom Uytterhaegen verder bouwen aan de uitbouw van een christelijke, menslievende samenleving. Deken Amand De Cock zal zijn werk zeker met evenveel toewijding voorzetten maar 25 jaar veegt men niet zomaar onder tafel. Er ontstond een band, een verbondenheid, een vriendschap voor het leven.

Marcel Van de Vijver
Foto's Danny De Lobelle

Deken leidt nu ook parochie Sint-Martinus

Balegem haalt pastoor Amand De Cock in

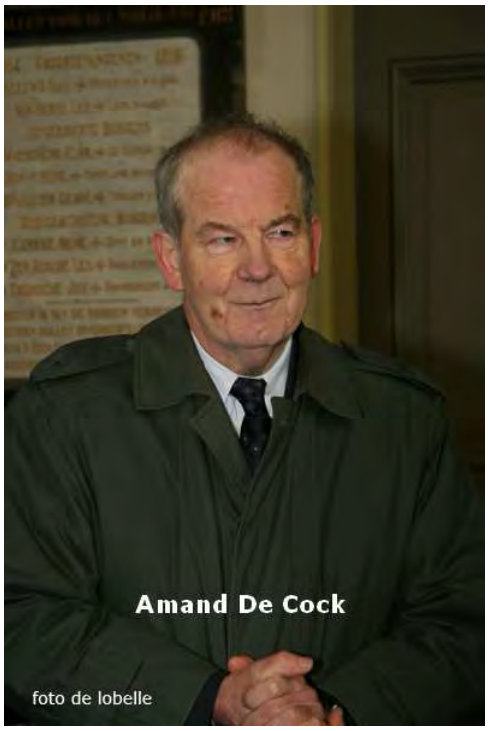

Op zondag 25 januari werd de deken Amand De Cock aangesteld tot de nieuwe pastoor van de Sint–Martinusparochie van Balegem. De deken van Oudenaarde André Peereboom leidde de plechtigheid. De nieuwe pastoor Amand De Cock volgt de 76 - jarige E.H. Jozef Boone op, die op zondag 11 januari jl. afscheid nam van de parochie en zijn intrek nam in het Zorgcentrum Sint-Vincentius in Zaffelare. De nieuwe pastoor van Balegem Amand De Cock leidt ook de parochies Sint-Gangulfus Oosterzele, Sint-Christoffel Scheldewindeke en het dekenaat Oosterzele. Het wordt een uitdaging om drie parochies en het dekenaat Oosterzele te leiden. De hoofdbekommernis blijft hoe de Kerk er zelfs op korte termijn zal uitzien, een Kerk met heel weinig priesters. Best mogelijk dat er binnenkort nog één priester zal zijn voor de fusiegemeente. Gelukkig zijn er geëngageerde mensen, zoals bijvoorbeeld diaken Tom Uytterhaegen in Balegem, die zich blijven inzetten voor de kerk. Nog meer mensen zullen in de toekomst effectief moeten ingeschakeld worden en de leken voldoende verantwoordelijkheid geven.

Pastoor Amand De Cock werd door de Balegemnaren, de kerkfabrieken en door het college van burgemeester en schepenen van de gemeente Oosterzele feestelijk ingehaald. De nieuwe pastoor was aangenaam verrast door het warme onthaal. Opvallend veel volk kwam naar de aanstelling in de Sint-Martinuskerk in Balegem. Een viering in stijl. Pastoor Amand De Cock moet nu in de eerste plaats de mensen, de parochie van nabij leren kennen. Amand De Cock werd in Ooike geboren op 15 april 1944. Hij begon zijn priesterloopbaan in 1967. Hij was eerder onderpastoor van Moerbeke–Waas, Olsene en Herzele en pastoor van Nederzwalm, Moerzeke en van Moerzeke–Castel. Hij was ook rector van de Heilige Pius X - kapel van Moerzeke. Op 29 augustus 2005 werd hij benoemd tot deken van het dekenaat Oosterzele en tot pastoor van Oosterzele en Scheldewindeke. Deken Amand De Cock is nu ook sinds zondag 25 oktober 2009 pastoor van de parochie Sint-Martinus Balegem.

Marcel Van de Vijver

****

Fraai verlichte kerk

De Sint-Martinuskerk van Balegem spreekt meer dan ooit aan. Na de vakkundig uitgevoerde restauratie- en schilderwerken werd de buitenzijde van de Sint-Martinuskerk nu feeëriek verlicht. Er zijn ook nieuwe stoelen in de kerk geplaatst. De Sint-Martinuskerk kreeg het afgelopen jaar aan de binnen- en buitenzijde een heel geslaagde opknapbeurt. Heel fraai.

Marcel Van de Vijver
Foto's Danny De Lobelle

Inhoud driemaandelijks tijdschrift Land van Rode - jaargang 36

Nummer 141 – Maart 2008

Voorwoord	1
Een wandeling langs de "Postwegel"	2
Jenever	5
Voordracht: De soldatenbrieven uit de tijd van Napoleon	12
De gemeente Moortsele tijdens het Verenigd Koninkrijk	13
Erfgoeddag in Melsen	20
De brand in de kerk in Letterhoutem	21
Sint-Martinusparochie Balegem	29
Schaalmodel stations Balegem-Dorp en Scheldewindeke	30
Inhoud tijdschrift jaargang 35 - 2007	31

Nummer 142 – Juni 2008

Voorwoord	33
Achttien soldatenbrieven van Francies Casteels uit Oosterzele	34

Nummer 143 – September 2008

Voorwoord	71
Scheldewindeke: het Blauw Kasteel	72
Bijdrage tot het godsdienstig leven in het Land van Rode	78
Stokerij Van Hecke - Ghijs	87
Activiteiten	90
Drie broers De Kerpel en neef Leonce in de grote wereldoorlog 14-18	91
Boekenhoek	94
Echo's uit het Land van Rode	96
Sint-Hubertusviering in Munte	102

Nummer 144 – December 2008

Voorwoord	103
Windeekse jenevers	106
Fragmenten van de Schoolstrijd in het Land van Rode einde 19de eeuw	112
Een klein verhaal uit de Groote Oorlog	123
De tijd van toen: een verhaal dat mij gans mijn leven is bijgebleven	130
Activiteiten	131
Echo's uit het Land van Rode	133
Vragen	134

Het Erfgoedhuis
Sint-Antoniusplein, 10
9860 Moortsele

Openingsuren: Op afspraak

BVBA N. & W. VERLEE

Stortplaats voor inerte materialen
Zand
Grint
Steenslag
Dolomiet
Teelaarde
Tuinstenen
Balegemse steen
Blauwe hardsteen

Berg 24/A
9860 Oosterzele
09/362.82.56
09/362.01.17

www.verlee.be
info@verlee.be

Stokerij Van Damme
Logeren in een jeneverstokerij boerderij

Contactinfo

Ludo en Dominique Lampaert
Issegem 2 | 9860 Balegem

Iedere dag open van 14u tot 19u
Zondag gesloten

Tel	+32 (0)9 362 50 25
Fax	+32 (0)9 362 30 00
Email	info@stokerijvandamme.be
BTW	0738.060.528

Jeroen Van De Velde
Ramen en deuren
Alu - PVC - Hout

Tramstraat 18b • 9860 Oosterzele
Tel. 09.362.35.11 • 0495.51.07.38
www.jeroenvdv.com

Biologische groenten en fruit
De Patisson
Uitgebreid seizoen gebonden gamma
aan betaalbare prijzen

Thuisverkoop
Houte, 35 Balegem Tel & fax 09-362 42 97
Thuisverkoop vrij. van 16 tot 18 u.
za. van 9 tot 18 u.
Biogarantie label door blik controle

fidesca
BANK & VERZEKERING

Gootje 24
9860 Balegem
(09) 362.41.42
(09) 362.74.81

Openingsuren:

Maandag	9u - 12u en 14 – 17u
Dinsdag	9u - 12u en 14 - 18u
Woensdag	9u - 12u
Donderdag	9u - 12u en 14 – 17u
Vrijdag	9u - 12u en 14 – 17u
Zaterdag	9u - 11u30 (gesloten op zaterdag in juli en augustus)

Druk: Greg@l Copy

HEEMKUNDIG GENOOTSCHAP

LAND van RODE

Gesticht in 1968

Tot het gebied van het Genootschap behoren de hieronder vermelde gemeenten en deelgemeenten:

Balegem - Bavegem - Beerlegem - Bottelare - Gentbrugge - Gijzenzele - Gontrode - Landskouter - Letterhoutem - Melle - Melsen - Moortsele - Munte - Oosterzele - Schelderode - Scheldewindeke - Vlierzele.

Aangesloten bij het verbond HEEMKUNDE OOST-VLAANDEREN

België-Belgique
P.B.
9820 MERELBEKE 1
3/7186

Land van Rode

Heemkundig Genootschap

Driemaandelijks contacttijdschrift

Jaargang 37 nummer 146 ***Juni 2009***
Verschijningsdata: maart - juni - september - december

In dit nummer:

⇒ Voorwoord 29
⇒ Activiteiten 30
⇒ Wat is er nieuw te Gentbrugge? 34
⇒ Balegem: De oprichting van de mechanische weverij Robijns in 1866 37
⇒ De bewogen geschiedenis van het oud-gemeentehuis van Bottelare 41
⇒ Oosterzele: De stokerij Pierre Jean Janssens 46
⇒ Overzicht van de herbergen te Schelderode, Bottelare en Munte 50
⇒ Voordracht VVF Gent 52
⇒ Nog activiteiten in het Land van Rode 53
⇒ Lessen oud schrift 2009-2010 54

Verantwoordelijke uitgever: F. Verhoosele, Rollebaan, 101, 9860 Moortsele

HEEMKUNDIG GENOOTSCHAP LAND VAN RODE
Gesticht 7 juni 1968

Stelt zich tot doel:

- het bevorderen en beoefenen van de heemkunde in al haar facetten en het aanmoedigen;
- helpen uitgeven en verspreiden van studiën betreffende alle gemeenten die tot het "Land van Rode" worden gerekend;
- Driemaandelijks tijdschrift en periodiek een themaboek over onderwerpen uit het "Land van Rode";
- Het organiseren van uitstappen, bezoeken, info-avonden e.d. voor leden en niet-leden;
- Verzamelen van alle documentatie betreffende het "Land van Rode" en het openhouden van een documentatiecentrum in het Erfgoedhuis te Moortsele.

Raad van Beheer:

Ere-voorzitter	: Gerard WAEYTENS (+) *Stichter*
Ere-secretaris	: Oscar VAN WITTENBERGHE (+) *Medestichter*
Voorzitter	: Lucien DE SMET
Secretaris/penningmeester	: Françoise VERHOOSELE
Bestuursleden	: Werner CALLEBOUT, Lieve DE COCKER, Danny DE LOBELLE, Rose VINDEVOGEL

Ruildienst/zoekdienst

Lucien De Smet, Sportlaan, 83, 9880 Aalter. Tel: 09/374.31.27

Verantwoordelijke uitgever

Françoise Verhoosele, Rollebaan, 101, 9860 Moortsele. Tel: 09/362.69.95 –
Email: secretaris@landvanrode.be

Redactieraad:

Lucien De Smet, Françoise Verhoosele, Rose Vindevogel

Teksten

Indien niet bestemd voor commerciële doeleinden, mogen teksten of fragmenten van teksten uit het tijdschrift van het Heemkundig Genootschap Land va Rode worden overgenomen mits correcte vermelding van de bron. Indien bedoelde teksten of fragmenten van teksten moeten dienen of bestemd zijn voor commerciële of promotionele doeleinden dan mogen die pas worden aangewend na vooraf een schriftelijke toelating van de voorzitter van het Heemkundig Genootschap Land van Rode te hebben gevraagd en gekregen. Ook in dit geval dient de bron op een correcte manier te worden weergegeven.
Toezending kopij Françoise Verhoosele Rollebaan 101 9860 Moortsele. E-mail: secretaris@landvanrode.be

Alle artikels worden gepubliceerd onder de verantwoordelijkheid van de auteur.

JAARLIJKSE LIDMAATSCHAPSBIJDRAGE:

Gewone leden	10 €
Steunende leden	15 €
Beschermleden	30 €
Zendingen buitenland	+ 5 €

Te storten op rekening 979-9650522-94 Land van Rode, Rollebaan, 101 9860 Moortsele
IBAN BE87 9799 6505 2294 BIC ARSPBE22

Email: secretaris@landvanrode.be
URL: http://www.landvanrode.be

Voorwoord

Beste heemvrienden,

Net nu u het tweede nummer van ons tijdschrift in handen neemt, kijkt u vermoedelijk al uit naar de aankomende vakantiemaanden.

Als ik met vakantie ben, wil ik een fijne tijd beleven, doen wat ik graag doe en mij op elk ogenblik ontspannen. Genieten van een terrasje met een streekbiertje, ergens in het Land van Rode.

Hebt u er al eens aan gedacht om de toerist uit te hangen in eigen dorp? Eens tijd te nemen om naar de stilte te luisteren, terwijl u op uitkijk staat van op het hoogste punt uit het Land van Rode naar de torens te Gent? Hebt u al eens de waterbekkens van de Molenbeek bezocht te Balegem en Moortsele, de vallei van de Molenbeek, waar destijds talrijke mandenmakers aan het werk waren?
Of iets meer in de richting van de stad: de Scheldemeersen te Melsen en Gentbrugge, die nu prachtige natuurreservaten zijn, maar voorheen plaatsen waren, waar hard werd gewerkt in de vele steenovens door kinderen, vrouwen en arbeiders met blote voeten in de modder?

Wij hebben alle troeven in huis om vakantie te nemen in eigen streek en te genieten van het erfgoed dat ons nog rest: de Motte te Munte, de Romaanse bouwkunst in de kerken van Melsen en Moortsele, het vroeg-gotische koor te Scheldewindeke, het kerkje van Landskouter, barok te Bottelare, sporen uit de Eerste en de Tweede Wereldoorlog. Maar hoe lang nog?
Hebt u al eens de plaats bezocht waar tijdens de Eerste Wereldoorlog de Duitse verkenningsballon werd vastgebonden? Een fietstocht naar de plaatsen waar jenever gestookt werd?

U zult adembenemend staan kijken en u afvragen waarom u dit nooit eerder heb ontdekt.

Wie stuurt ons een mooie vakantiefoto of een vakantie-ervaring uit het Land van Rode?
Wij nemen het op in ons volgend tijdschrift in de rubriek "Ik nam vakantie in mijn straat" en wie weet ontvangt u er een attentie bovenop.

Ik wens u de nodige tijd toe om eens in eigen dorp en streek te gast te zijn.

Een prettige vakantie.

Lucien De Smet

Uw foto of vakantieverhaal uit het Land van Rode kan u sturen naar:

Lucien De Smet
Sportlaan 83
9880 Aalter

Activiteiten

Verrassende Melsenaren

In de loop van de geschiedenis van Melsen waren er verschillende personen die een blijvende indruk nalieten.

Een aantal van die Melsenaren zetten we in deze tentoonstelling in de schijnwerpers, onder andere Karel van Poucke, E.H. Van Ooteghem, ministers Van Caneghem en Ronse, Jozef De Cocker,…. Door mondelinge getuigenissen van vrienden, familieleden of kennissen en via verschillende documenten en foto's leren we hen, en daardoor ook de geschiedenis van Melsen, iets beter kennen. Op **4 juli** van 14 u. tot 18 u. en op **5 juli en 6 september** van 10.30 u. tot 12.30 u. en 14 u. tot 18 u. kan je deze bijzondere tentoonstelling bezoeken in het zaaltje van Huys De Cocker, Gaversesteenweg 716.

Tentoonstelling De Witte Van den Meersschaut

Op **3, 4 en 5 juli** kan je in Vrije Basisschool De Graankorrel terugblikken op het sportverleden van Melsen. Wielerkampioen Odiel Van Den Meersschaut staat centraal, maar ook zijn concurrenten, supporters en de toenmalige sportjournalisten worden niet vergeten. Het wielrennen tijdens de Tweede Wereldoorlog wordt volledig belicht.

Dat de Melsenaren ook in andere sporten uitblinkers waren, kan je ontdekken op beeldfragmenten, foto's en oude voorwerpen die Melsen van zijn sportiefste kant tonen!

De tentoonstelling is vrijdagavond open van 18 u. tot 20.30 u., zaterdag van 14 u. tot 18 u. en zondag van 10.30 u. tot 12.30 u. en 14 u. tot 18 u.

Na de parochianenkoers, ook op **3 juli**, kan iedereen afzakken naar café 't Oud Melsen waar moderator Louis De Pelsmaeker (sportjournalist VRT) om 20.30 u. een gesprek tussen verschillende wielrenners in goede banen zal leiden. Freddy Maertens, Johan De Muynck, Jolien D'Hoore, André Dierickx, Marc De Block, Raymond Impanis … Ze zullen allemaal komen vertellen over hun passie: de fiets! En uiteraard ook over hun collega 'De Witte' Van den Meersschaut.

Meer inlichtingen: http://melsenblogt.be/

Erfgoedwandeling op zondag 23 augustus 2009

"Van de Zuid naar de Dorpstatie"

Het is een traditie binnen onze vereniging om jaarlijks, aan de hand van een erfgoedwandeling, kennis te maken met één van de zeventien parochies uit het Land Van Rode.

Dit jaar wandelen wij onder de kundige leiding van onze voorzitter Lucien De Smet van Balegem-Zuid naar Balegem-Dorp. Wij maken kennis met de ingrijpende verandering in het historische landschap ingevolge de aanleg van de spoorbaan "122" Gent–Zottegem-Geraardsbergen. Naast de details in het landschap hebben wij ook oog voor het onroerende erfgoed onderweg.

De tocht gaat over goed begaanbare wegen met een stop op den Berg en aan het eindpunt het station van Balegem-Dorp.
Merk op: in het weekend zijn er geen stoptreinen in Balegem-Zuid. Spreek dus goed af hoe u eventueel uw wagen aan het station van Balegem-Zuid kan ophalen.

Wij vertrekken *"met t' volk da we zijn"* om 14 u stipt aan het station van Balegem-Zuid.
De afstand bedraagt ongeveer 8 km.
Vooraf inschrijven is niet noodzakelijk.
Deelname is gratis en uw vrienden zijn eveneens welkom!

Open Monumentendag op 13 september 2009

Meer inlichtingen op http://www.openmonumenten.be/

Sint-Lievens-Houtem:

Om 10 uur geeft Lucien De Smet een rondleiding op het kerkhof van Sint-Lievens-Houtem.

Balegem:

Om 14 uur geeft Lucien De Smet een rondleiding op het kerkhof van Balegem.

Melle:

Locaties: concrete gegevens in de nationale programmabrochure of via de cultuurdienst: 09.272.66.15

Psychiatrisch Centrum Caritas: tussen 10 en 18 uur deuren open en doorlopend rondleidingen.

Kerkhof (aan de Sint-Martinuskerk, Dorpsplein/Melle) en gemeentelijke begraafplaats te Melle: thema: zorg voor onze overledenen. Gidsbeurten door Jan Olsen om 10.30 uur en om 14.00 uur, komen aan bod: de geschiedenis van de omgang met onze overledenen, de symbolen op de begraafplaats, legendes en verhalen rond bepaalde grafzerken, ...

Film: 'Forever' (over de Parijse begraafplaats Père Lachaise) in de Sint-Martinuskerk te Melle, dit om 15.30 uur.

Bruisend Balegem: help !

Voor de uitwerking van de tentoonstelling, die wij organizeren ter gelegenheid van Bruisend Balegem, zijn wij op zoek naar foto's en voorwerpen die in verband staan met de stations van Balegem.
U kan ons beslist hierbij helpen.

- Wij zoeken foto's die verband houden met het stationspersoneel, u weet wel "*den telegrambesteller, de garde, de statiechef, den bareeldraaier"* enz.…
- Wij zoeken foto's en materiaal in verband met de actieviteiten in het station: een treinabonnement, *"nen coupon"*, schoolabonnement enz. Maar ook telegrams, afgestempeld in één van beide stations, een vervoerbewijs, de weegbrug enz.
- Het reizen zelf in die tijd. De reisatributen van de werkman of die van Madam, de valies …
- Groepsfoto's genomen aan het station van bv. de komst van Sint-Niklaas, de uitstap naar Oostakker, het laden van de duiven. Mogelijks foto's genomen tijdens de Tweede Wereldoorlog.
- Ook het leven in de omgeving van het station is welkom, zoals bijvoorbeeld foto's van de lokale kermis aan het station.
- Wij bezitten bijna geen foto's van het station en de omgeving van Balegem-Zuid. Help ons!

Vooreerst komen wij bij u thuis zien wat u aan te bieden heeft en onder welke voorwaarden wij het kunnen gebruiken of maken wij een foto ter plaatse.
Indien u ons kan helpen neemt contact op met onze voorzitter:
GSM: 0478 560061
E-mail: desmet.lucien@skynet.be

Alvast bedankt om de medewerking.

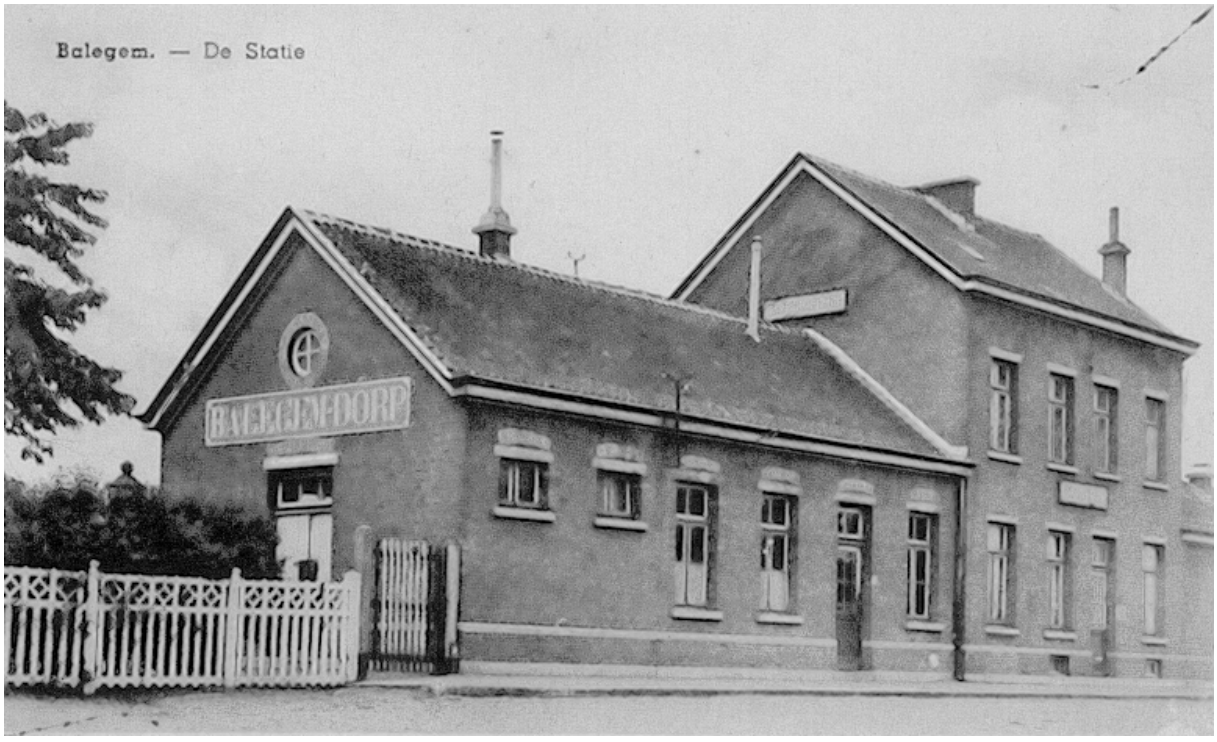

Wat is er nieuw te Gentbrugge?

Wankel evenwicht op de vierde zaal

Jaarlijks geeft de Stad Gent aan één van de Cultuurplatforms de mogelijkheid om een advies uit te brengen voor de aankoop van een kunstwerk om het lokale kunstpatrimonium te verrijken.
In 1998 stelde de Raad voor Cultuurbeleid Gentbrugge (oude naam voor Cultuurplatform) het glasraam 'Gentbrugge' voor, dat in het Administratief Dienstencentrum een prominente plaats kreeg.
Nu alle deelgemeenten aan bod zijn gekomen kreeg het Cultuurplatform Gentbrugge opnieuw de kans een voorstel te doen. En het greep die kans, want het platform had redenen om te feesten: het adviesorgaan bestond 40 jaar in 2008 en de nieuwe polyvalente ruimte, naast het Dienstencentrum te Gentbrugge, de "**Vierde Zaal**" opende begin 2009 haar deuren.

Met veel enthousiasme werd binnen het bestuur van het Cultuurplatform een werkgroep opgericht die, aangevuld met enkele externe raadgevers, op zoek is gegaan naar een kunstwerk passend bij de nieuwe zaal en haar omgeving. Kunstenaars uit verschillende disciplines werden aangeschreven en gevraagd om voorstellen naar voor te brengen. Een aantal reageerde positief.
Een beeldhouwer stelde een bestaand werk voor. De leden waren gecharmeerd door het bronzen beeld van **Bram ELIEART** luisterend naar de naam "**WANKEL EVENWICHT**", een 150 cm hoog kunstwerk, enig stuk, gecreëerd in 2007.

Bram ELIAERT legde zijn oeuvre als volgt uit: "De bronzen jongeling verwijst naar de moeilijke weg die de mens doorheen het leven moet afleggen en het voortdurend zoeken naar evenwicht. Het wiel staat dan weer symbool voor het leven zelf, steeds veranderend en verder draaiend." Het speelse beeld is tevens een knipoog naar het gebouw en zijn gebruikers: een polyvalente zaal en een fuifzaal. Zo zie je dat de symboliek en de betekenis perfect passen bij het doelpubliek van de zalen.

Na ruggespraak met de kunstenaar, de architect van het gebouw en verschillende te stadsdiensten, werd besloten om het beeld te plaatsen op de verbindingsbalk tussen de twee zalen.
Bij het plaatsen en het onthullen van het beeld op 21 maart 2009, liep en begeleidende tentoonstelling met andere werken van Bram ELIAERT.
We danken de kunstenaars die zich de moeite getroostten om voorstellen uit te werken en in te dienen, de leden van de werkgroep, de vzw de Vierde Zaal en in het bijzonder mevrouw Miche Beeckman voor de creatieve uitwerking van ons project.
Onze oprechte dank gaat ook naar het Stadsbestuur dat de aankoop van dit beeld mogelijk maakte en dat ons via verschillende stadsdiensten hulp bood bij de uitwerking van dit evenement.
Namens het Cultuurplatform Gentbrugge
Jozef DE GRIEVE, voorzitter

Bram ELIAERT (alias BELIAERT) ° 1977
Hoe ik tot beeldhouwen kwam ...

Ik ben laat met beeldhouwen begonnen. Ik kreeg het niet met de paplepel ingegoten en tijdens mijn jeugd was beeldhouwen mijn roeping niet. Maar plots was die fascinatie er.
Jaren heb ik tussen India en België gependeld, ik gleed van de ene rijke ervaring naar de andere, maar kreeg amper de financiële eindjes aan elkaar geknoopt. Toen kwam ik in contact met het project Loods 13 vzw (2), waar ik de kans kreeg om een jaar lang verschillende kunstambachten uit te proberen. Al heel snel werd ik aangetrokken tot de technieken in metaal, vooral het koperslagen en het bronsgieten. Waarom? Ik denk vooral door de sfeer in het atelier de geur van metaal, zware slijpschijven en lasposten, de geur van werk en zweet, de koude in de winter, de warmte in de zomer.
Aan het hoofd van dit atelier met een allegaartje aan anarchistische beeldhouwer Alter De Buck. Hij leerde mij op één jaar zeer veel bij. In Loods 13 ging het in de eerste plaats om het ambacht, het beeldhouwen zelf zou later komen. Na dat jaar was mijn opleiding af en vertrok ik terug naar mijn eerste liefde, India. Maar er was iets veranderd, na zes maanden kwam ik terug met in mijn bagage een aantal ontwerpen van beelden. De concepten zaten in mijn hoofd, de techniek zou ik langzaam meester moeten worden. Achteraf bekeken denk ik dat ik toen beeldhouwer werd. Wat later vroeg Walter De Buck mij of ik hem wilde assisteren in zijn atelier, wat ik ook heb gedaan. Tijdens die prachtige jaren heb ik zeer veel bijgeleerd.
Maar het leerproces van een beeldhouwer is nooit af: we zijn studenten van het leven en voor het leven.

KUNSTENAAR VERSUS BEELDHOUWER
Wat maakt iemand tot beeldhouwer? Wat maakt iemand tot kunstenaar? Ik weet het niet. Wat ik wel weet is dat iets wil creëren en dat ik iets wil vertellen. Als het lukt, komen beiden samen in mijn creaties. Kunst is concept, akkoord, maar beeldhouwen is ook een ambacht. Wanneer ze apart worden beoefend, krijgen zij een deel van mijn appreciatie, in verschillende gradaties. Het is immers niet aan mij om te bepalen wat kunst is, dat is een persoonlijk gevoel. Naar mijn bescheiden mening bestaat er niet zoiets als een diploma van kunstenaar. Vergelijk de situatie in India: daar duurt een opleiding tot beeldhouwer vijftien jaar. Ik kan dus alleen maar nderig zijn en erkennen dat ik nog veel te leren heb.

BEELDHOUWEN ALS SOCIAAL ENGAGEMENT
Na jaren van zelf gekozen armoede, merkte ik dat zeerveel mensen uit mijn omgeving die keuze niet maakten. Je moet sterk zijn om ergens te geraken, een enkele misstap kan het plots allemaal zeer moeilijk maken.
Dan mogen we nog zo een mooi zorgsysteem hebben, toch zijn er nog veel mensen die in de kou blijven staan. (Vaak veel letterlijk dan we ons als maatschappij wensen in te beelden.) Er wordt vanuit gegaan dat iedereen zich zomaar in het arbeidscircuit kan voegen en vlotjes kan meedraaien in deze op consumptie gebaseerde, snelle prestatiemaatschappij. Als je dat niet kan, word je uitgestoten: je bent lui, je wilt niet, je bent een profiteur. De veronderstelling is dat iedereen om te vormen is tot een ideale arbeider. Als dat niet lukt, ben je veroordeeld tot een leven in armoede. Ondanks alle welvaart en rijkdom blijft de groep mensen die in de problemen komen, steeds groeien. Het kan onmogelijk aan henzelf liggen: tussen mensen van vroeger en nu is toch geen wezenlijk verschil? Hieruit kan ik alleen maar afleiden dat er aan ons systeem iets schort.
Acht jaar lang werkte ik mee in het sociale project Loods 13. Telkens weer zag ik mensen uit hun sociale isolement geraken en zag ik hun eigenwaarde vergroten door het creëren, door het beeldhouwen. Jammer genoeg is zo'n resultaat niet meetbaar en alles moet nu eenmaal in cijfers om te zetten. Vele keren heb ik dat probleem aangekaart bij de verschillende partners van Loods 13. iedereen erkende weliswaar onze meerwaarde, begreep mijn betoog, maar jammer genoeg

was er geen vakje waarin onze werking paste. Daar moet Loods 13 'evolueren' en werd het – maar mijn gevoel.- het zoveelste sociale project waar men die ideale arbeider wil klaarstomen. Ik kon mij daar moeilijk mee verzoenen en koos er voor om het middel beeldhouwen te gebruiken bij een andere doelgroep, eentje waarbij de overheid deze manier van werken wel toelaat. Vandaag werk ik met jongeren die de gang van zaken in het reguliere onderwijs niet meer aankunnen. Het doet me deugd om opnieuw te zien hoe deze aanpak kan bijdragen tot eigenwaarde en zelfrespect. Ooit (binnenkort?) zal men inzien dat investeren in het goed voelen in zijn vel van mensen wel degelijk productief is en resultaten levert. Ik ben er vast van overtuigd dat dit immers de eerste voorwaarde is als men een taak in de maatschappij wil opnemen, hoe klein dit ook moge zijn.

DE TECHNIEK
Technisch gezien heb ik mij toegelegd op de "cire perdue". Een zeer eerlijke techniek die altijd tot slechts één uniek beeld leidt. Wat men boetseert wordt brons.
Het proces verloopt als volgt
Je boetseert een beeld rechtstreeks in was. Het beeld moet altijd hol zijn.
Op het beeld worden wassen kanalen aangebracht, die later de toevoerkanalen van het brons en de afvoerkanalen van de lucht worden.
Het wasafgietsel met de kanalen wordt binnen en buiten bedekt met een vuurvaste massa, meestal een mengsel van chamotte en plaaster.
De voltooide gietvorm wordt voor enkele dagen geleidelijk tot 600 graden verhit, waarbij de was wegsmelt en het water uit de gietvorm verdampt.
Er is nu een droge gietvorm ontstaan met een holte in de vorm van het model, inclusief de gietkanalen. Hierin wordt het vloeibare brons gegoten. De lucht ontsnapt via de ontluchtingskanalen.
Na afkoeling wordt de gietvorm opengebroken. Voorzichtig haal je alle vuurvaste massa van het brons: beetje bij beetje verschijnt het beeld.
Daarna worden de kanalen weggeslepen, het beeld opgekuist en bewerkt met zuren om tot de gewenste kleur te komen.

De bewerkte teksten, van Jozef DE GRIEVE en Bram ELIAERT, verschenen in de brochure uitgegeven ter gelegenheid van de tentoonstelling bij de inhuldiging van het beeld.
Dit was één van de laatste activiteiten van de Roger De Vocht, toenmalig voorzitter van het Heemkundig Genootschap Land van Rode. De heer De Vocht overleed op 17 mei 1998.
(2) Loods 13 vzw, Farmanstraat 33, 9000 Gent 09/259.14.54, info@loods13.be

Activiteiten 2009:
Zaterdag **18 juli** om 14.00 uur: Praalwagen van de Loods 13 in de openingsstoet van de Gentse Feesten.
Van zaterdag **18 juli tot en met maandag 27 juli** (Gentse Feesten): Tentoonstelling in het buurtcentrum Prinsenhof 34 Gent.

Balegem: De oprichting van de mechanische weverij Robijns in 1866 *door Lucien De Smet*

De techniek veroorzaakte in de 19de eeuw een radicale wijziging van het wereldbeeld.
In het zwakke Vlaanderen verliep deze ingrijpende omwenteling van de structuren van de agrarische maatschappij bijzonder moeizaam, waardoor er een regelrechte aantasting van de levensstandaard van de meeste plattelandsbewoners ontstond.

De werkgelegenheid in de industrie verdubbelde tussen 1846 en 1896.
In de landbouw daarentegen bleef het aantal arbeidskrachten stabiel, wat dus een relatieve daling betekende ten opzichte van de bevolkingsaangroei[1].

De stoommachine heeft de economische macht van de 19de eeuw gedragen. Pas in de tweede helft van de 18de eeuw wist men deze techniek dienstbaar te maken voor de economie. Zo wordt de 19de eeuw terecht de eeuw van de stoommachine genoemd. Het was Mr. Watt die de stoomkracht als drijfkracht voor de werktuigmachines in de textielnijverheid en de metaalconstructie dienstbaar maakte. Hij verhoogde het rendement van deze machines aanzienlijk[2].

De eerste toepassingen van de stoommachines vinden wij in Engeland. Het waren pompen waarmee men het water uit de mijnschachten naar boven haalde.

De toepassing van deze machine in de landbouw bleef in Vlaanderen beperkt tot het gebruik van de locomobiel voor het dorsen van granen. Het dorsen met een stoomdorsmachine gaf in vergelijking met de menselijke kracht een besparing van 80 à 83 % .
Locomobielen waren er te Balegem, Moortsele en Scheldewindeke. In onze streek bleef de toepassing van de stoommachine in de landbouw zeer beperkt en werd enkel gebruikt in de landbouwstokerijen te Balegem, Oosterzele, Landskouter en Scheldewindeke[3].

Een locomobiel voor het dorsen van het graan

Voor een werkelijke industriële toepassing binnen de huidige gemeente Oosterzele was het wachten tot 14 april 1866 toen de heren Désiré Ferdinand Robijns, arts te Balegem, en Auguste en Eugène De Wilde, particulieren te Gent, een aanvraag indienden om in Balegem een stoomtuig te plaatsen voor het aandrijven van een mechanische weverij[4].

De fabriek (kadastrale sectie A nr. 481), zoals die later al eens werd genoemd en waarin achteraf de bierbrouwerij "De Fontein" werd gesticht, bevond zich in de dorpskern van Balegem.
De stoommachine had een vermogen van 10 PK en de bijhorende stoomketel had een capaciteit van 3,920 m³ en werkte onder een druk van 4 atm. De schouw had een hoogte van 20 m.

[1] Chris Vandenbroecke: Sociale geschiedenis van het Vlaamse Volk.
[2] J. Verstraelen: De Grauwe revolutie.
[3] Tijdschrift Heemkundig Genootschap Land van Rode.
[4] RAG provincie Oost-Vlaanderen 1850-1870 nr 1551.

Boerderij in de omgeving van de watermolen in het dorp te Balegem
Tekening A. Heins

Het openbaar onderzoek dat op de aanvraag volgde was negatief. De omwonenden waren ervan van overtuigd dat de installaties voor hen een bestendig gevaar betekenden. Er was vooral de vrees voor brandgevaar. Nogal wat daken van schuren en dienstgebouwen in de omgeving waren nog met stro bedekt.

Op 2 mei 1866, om 16 u, sloot de burgemeester het openbaar onderzoek af.

De volgende zeven omwonenden hadden zich tegen de komst van de fabriek verzet en dienden een bezwaarschrift in:

1. Germain De Buck, buur van de heer Robijns:
   De te bouwen gebouwen met stoommachine en ketel staan te dicht. Niet enkel te dicht bij mijn huis, maar ook te dicht bij de huizen van het dorp. Nochtans bezit de heer Robijns voldoende gronden, ver verwijderd en buiten het dorp, waarop hij zijn fabriek kan plaatsen.
2. Ferdinand De Canck, tapper te Balegem en buur van de heer Robijns:
   Ik woon op enkele meters van de plaats waar de fabriek gebouwd wordt, nl dicht bij de plaats waar de stoommachine en de ketel komen te staan. Hij vraagt dat men de fabriek verderop zou plaatsen en niet in het midden van het dorp. Mijn schuur is met stro gedekt en ik vrees dat door de nabijheid van de stoommachine brand zou uitbreken.
3. Joannes Baptiste De Luyck, koster:
   Mijn gebouwen staan op 2 m van de te bouwen fabriek. Ik vrees dat "*ingeval van het springen van de ketel mijn leven en dat van mijn huisgezin in hoogst gevaar verkeren*". Hij vraagt dat "*de battementen en de fabriek verder af verwijderd worden en er is het gevaar voor brand. De schouw van 20 m is in alle geval veel te leeg*".
4. Constantin De Fruyt, molenaar te Balegem:
   De fabrieksgebouwen staan te dicht bij de huizen van het dorp "*waaraan zij nagenoeg vasthangen"*. De schouw op 20 m is "*veel te leeg*". Mijn molen en andere "*battimenten"* zijn met stro bedekt en bevinden zich op 30 m van de fabriek. Er is gevaar voor brand en "*mijne granen en oogst zijn dagelijks in gevaar".*
5. Désiré Dewinne, landbouwer te Balegem:
   Onze boerderij is geheel met stro gedekt en staat op 10 m van de te bouwen fabriek. Er is aanhoudend gevaar voor brand. De 20 m hoge schouw *is veel te leeg* en vraagt *of de fabriek in het midden van het dorp niet geplaatst kan worden".*
6. Marie Van Steendamme, landbouwster te Balegem:
   De fabriek staat te dicht bij de huizen van het dorp. Er is bestendig gevaar voor brand, de 20 m hoge schouw is te laag. Hij vraagt dat de ketel van de fabriek verder weg van de gebouwen geplaatst wordt.

7. Pieter De Taeye tapper, te Balegem:
   De fabriek staat te dicht bij de huizen van het dorp. Er is een bestendig gevaar voor brand en "*andere ongelukken*". De schouw is veel te laag[5].

De gemeenteraad op 26 mei 1866 behandelde de aanvraag en sloot zich aan bij de bezorgdheid van de omwonenden. "*Den raad aanziet als gevaarlijk het plaatsen van de fabriek met stoomtuig in het midden van het dorp en vindt de reclamaties der inwoners dezer gemeente als gegrond zijn recommeerende de zelve aen de aendacht der bevoegde overheid*"[6].

Het verslag van het onderzoek, opgemaakt door de provinciale ingenieur, dat aan de gouverneur op 19 juli 1866 werd gestuurd, vond de bezorgdheid van de omwonenden onterecht. In ons arrondissement zijn er genoeg voorbeelden waar in de agglomeraties dergelijke toestellen zijn opgesteld. "*Dat geen enkele geformuleerde reclamatie doorweegt dat de aanvraag van de opstelling van de machines belet*"[7].

De bestendige deputatie volgde in haar besluit het advies van de ingenieur en verleende op 4 augustus 1966 aan de heer Robijns en C° de toestemming om de machines, zoals zij in de aanvraag werden geformuleerd, op te richten[8].

[5] RAG provincie Oost-Vlaanderen 1850-1870 nr 1551.
[6] GAO Notulen van de gemeenteraad 26/05/1866.
[7] RAG provincie Oost-Vlaanderen 1850-1870 nr 1551: Verslag van onderzoek nr 12409 ter aanvulling van wat u hierover verder in het boek "Balegem niet vergeten blz 51" kan lezen.
[8] RAG provincie Oost-Vlaanderen 1850-1870 nr 1551: Besluit van de deputatie.

Over de economische activiteiten van de weverij beschikken wij geen informatie en tasten nog volledig in het duister.
Een einde aan het bedrijf kwam er zeker met het overlijden van de heer Robijns. Een erfgename, mevrouw Louisa Robijns, weduwe Verbruggen uit Erpe, deed op 18 maart 1887 een aanvraag om in de voormalige fabriek een bierbrouwerij, genaamd de fontein, te plaatsen.[9]
Niemand had tijdens het openbaar onderzoek enig bezwaarschrift ingediend en de toelating werd verleend onder de geldende voorwaarden.

Dokter Désiré Ferdinand Robijns.

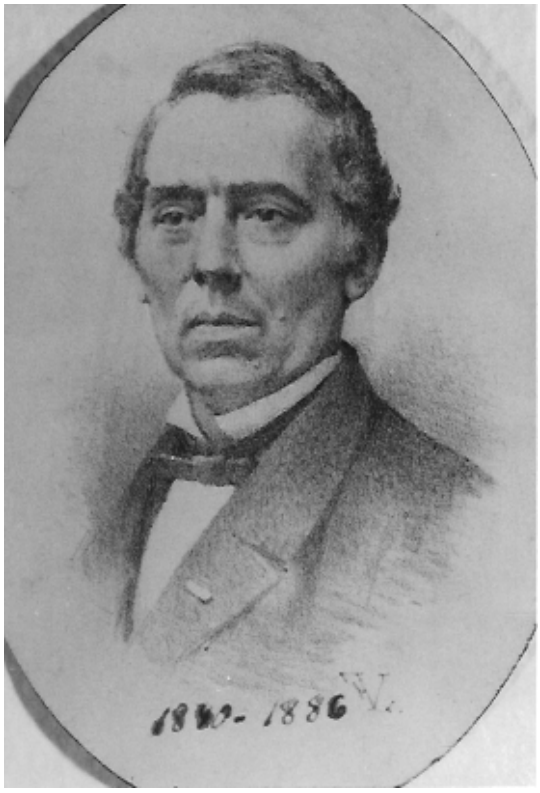

Désiré Ferdinand Robijns
Foto archief L. De Smet

Dr. Désiré Ferdinand Robijns werd te Balegem geboren op 12 mei 1812. Vader en moeder waren Felix Robijns en Seraphina Van Caesebroeck en bezaten een weverij in Balegem.
Hij was getrouwd met Eugenie Galle en Octave was hun zoon.
Als arts maakte hij zich bijzonder verdienstelijk in de gemeente en werd hierom meerdere malen vereremerkt.

Op 10 mei 1846 ontving hij een medaille om zijn onverpozen ijver in de strijd tegen de koepokken. Op 1 februari 1851 werd hij plechtig ontvangen op het gemeentehuis.
"*Is overgegaan tot het houden aan de heer Dokter Robijns onder de herhaalde gelukwensen van de gehele raad en de toejuiching der omstanders en het gebonk van het kanon de volgende medaille en stukken:*

- *Een gouden medaille volgens KB van 12/12/1850 om zijn gewezen diensten gedurende de periode van besmettelijke ziekten.*
- *Een zilveren medaille om zijn gewezen dienst ter bestrijding van de cholera"*[10].

Dr. Désiré Robijns overleed te Balegem op 3 juni 1886[11]. Hij werd begraven op het kerkhof te Balegem achter het koor van de kerk.

[9] GAO Notulen van het schepencollege 18/03/1887.
[10] GAO Notulen van de gemeenteraad 26/05/1851.
[11] GAO Register overlijdens 1899 akte nr 36.

De bewogen geschiedenis van het oud-gemeentehuis van Bottelare *door Gerard Lemmens*

Iedereen heeft het al opgemerkt: het dorpsbeeld in de omgeving van de kerk is de laatste tijd grondig veranderd.
Waar eens het oud-gemeentehuis stond heeft men een appartementsblok neergepoot. Het is de bedoeling van het gemeentebestuur van Merelbeke op deze plaats een gedenkplaat te plaatsen die de geschiedenis van het verdwenen gebouw weergeeft.
Het ware weleens nuttig op te zoeken waarvoor de bewuste woning in vroegere tijden heeft gediend.
Tijdens opzoekingen in het Rijksarchief te Gent vonden we enkele jaren geleden een oud plan met zeer interessante gegevens. Het plan van opmeting met verklarende tekst uit 1763, opgesteld door J.B. De Saegher en C. Fauconnier toont aan dat niet minder dan 26 huizen in de dorpskern verpacht werden door de kerk van Bottelare.

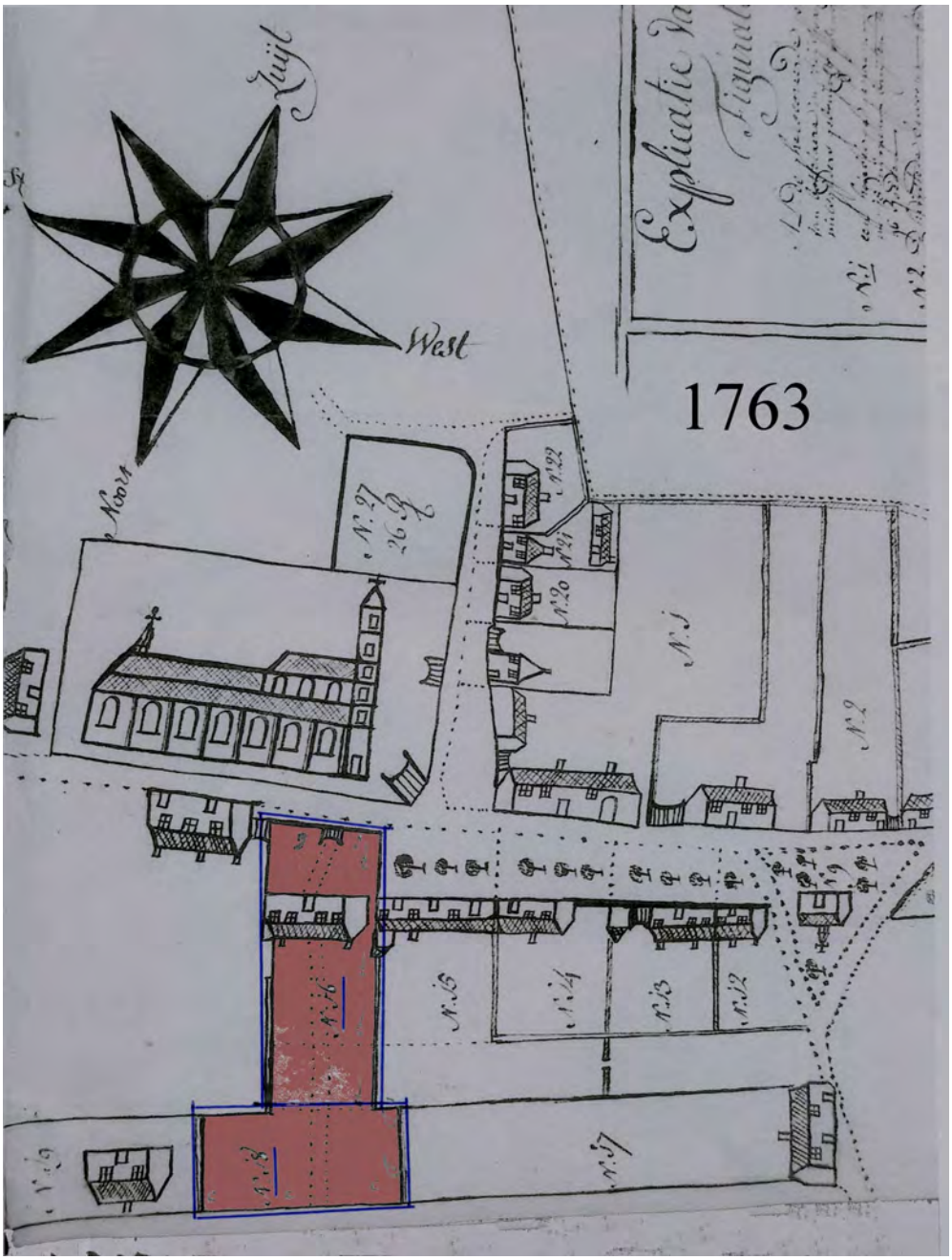

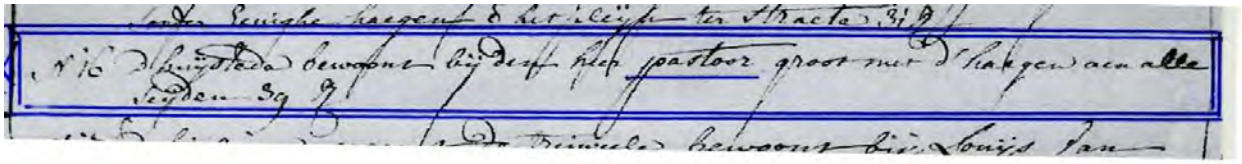

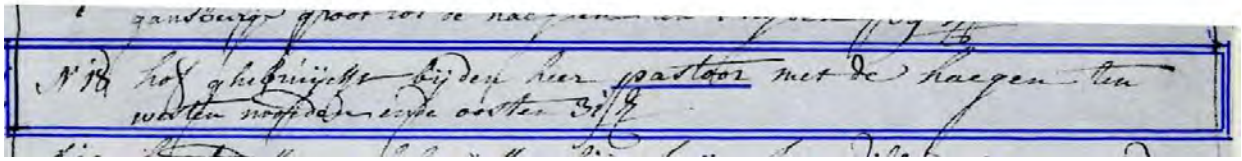

Hierbij vinden we op nummer 16 "*Dhuystede bewoont bij de heer pastoor groot met d'haegen aan alle zeyden 39 Roeden*" en op nummer 18 "*hof gebruijkt bij de heer pastoor met de haegen…noorden en oosten 31 Roeden*".
Hieruit kunnen we opmaken dat die woning wel degelijk een pastorij is geweest en die zeker een hele tijd vóór 1763 moet zijn gebouwd.
In 1773 werd de nieuwe en huidige pastorij door toedoen van de Gentse Sint-Pietersabdij gebouwd en kreeg de woning rechtover de kerk een andere bestemming.
Uit het stamboek van de familie De Saegher kunnen we afleiden dat het verdwenen oud-gemeentehuis na vertrek van de pastoor bewoond moet zijn geweest door de familie De Saegher tot in 1877.

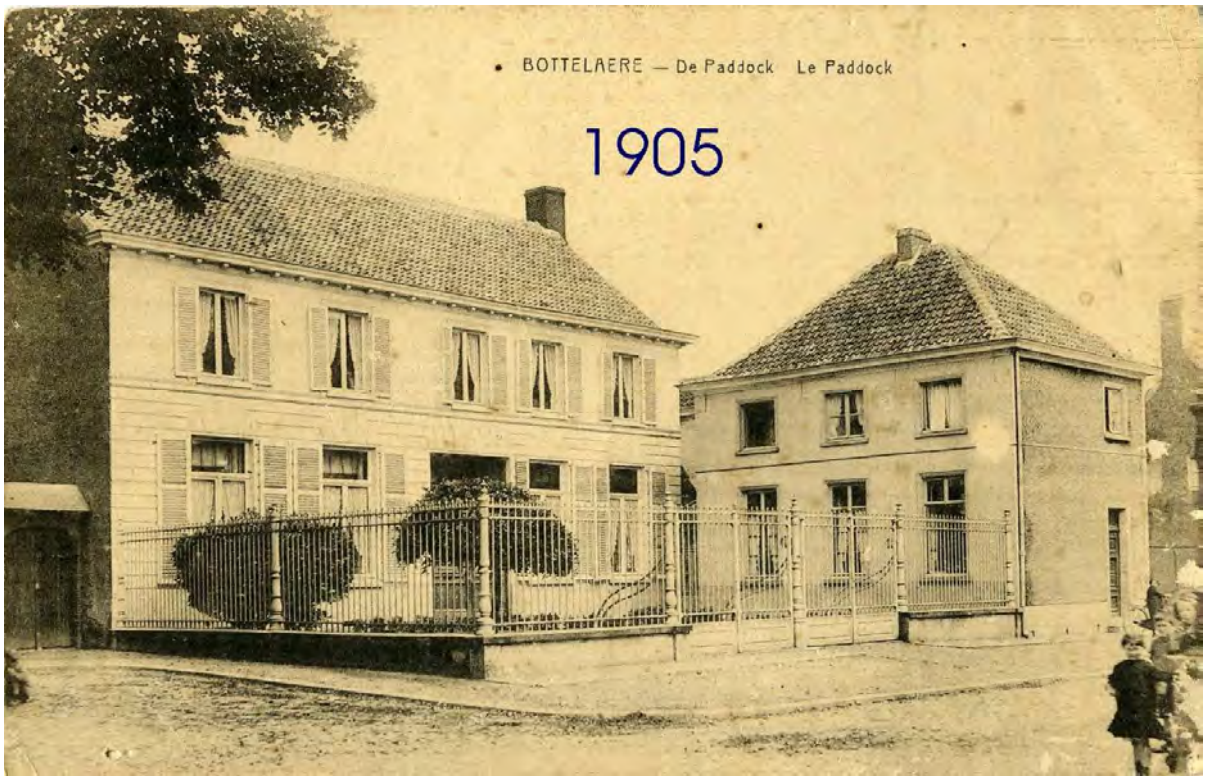

De familie De Saegher heeft een zeer grote invloed gehad op het bestuur van Bottelare en ook ver daarbuiten.
In deze familie komen heel wat burgemeesters, provincieraadsleden, volksvertegenwoordigers, senatoren en zelfs ministers voor. Ook zijn er heel wat personen te vinden die buiten deze bestuursfuncties een grote invloed hebben gehad op het openbaar leven.
In de woning van familie De Saegher op de "*Plaets*" (lees oud-gemeentehuis), verbleven in een tijdspanne van 100 jaar niet minder dan 4 De Saeghers, die allen én notaris én burgemeester van Bottelare zijn geweest. Emiel Auguste De Saegher liet in 1877 een nieuwe woning bouwen in de Ridder Stas de Richellelaan, schuin tegenover de Visitatie-

school en vestigde daar zijn notariaat. In deze woning woont nog altijd Jean Pede, zoon van Lucienne De Saegher, oud-burgemeester en eresenator.

Volgens de niet gepubliceerde teksten over "*De voornaamste gebeurtenissen te Bottelare 1900 – 1957*" van Joseph Lemmens was na 1877 Edmond Verloove uit Gent eigenaar geworden van het oud-gemeentehuis.

In 1906 werd het gebouw aangekocht door de verjaagde kloosterzusters "*Les Carmélites de Douai*" die er een slotklooster van maakten.

Bij het bestaande hoofdgebouw werden nieuwe gebouwen opgetrokken, dienende als vergaderzalen, eetzaal, dienstvertrekken en slaapzalen.

Aan dit slotklooster, het Frans klooster genoemd, was een geestelijke directeur verbonden, Eerwaarde Heer De Latte, die woonde op het Koning Albert I plaats nr 14; er verbleven in dat karmelietessenklooster 15 tot 20 zusters. In 1923 keerden zij naar hun klooster in Frankrijk terug.
Het gebouw werd aangekocht door notaris Ferdinand Nève de Mévergnies uit Gent, die er zijn buitenverblijf van maakte.

Gedurende de oorlogsjaren 1940 – 1945 was diens zoon Stanislas (bijgenaamd Bilou) actief bij het verzet. In juni 1944 werd Ferdinand Nève de Mévergnies door de Gestapo van zijn bed gelicht en tezamen met de gebroeders Urbain en Marcel De Mulder en Leon Volckaert van Merelbeke gedeporteerd naar Duitse concentratiekampen waar ze allemaal het leven lieten.
In september 1944, bij de bevrijding van de streek was een tijdlang in dat huis het hoofdkwartier gevestigd van de "Witte Brigade". Minder fraaie gebeurtenissen hebben hier, zoals op vele andere plaatsen tijdens de bevrijding, plaatsgevonden.
Na de oorlog verhuisde de weduwe van Ferdinand de Nève en kwam de woning leeg te staan.

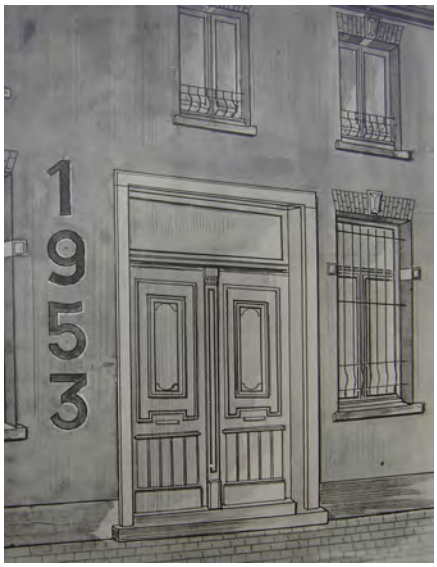

In 1946 werd het eigendom openbaar verkocht. De gemeente Bottelare kocht de herenwoning en zou er in 1947 een nieuw gemeentehuis van maken. Het zeer mooie en uitgestrekt park werd aangekocht door een bouwmaatschappij. Er werden straten aangelegd en de gronden werden verdeeld in bouwpercelen die op enkele jaren tijd nagenoeg volledig werden volgebouwd.

In 1953 werd de voorgevel van het gebouw vernieuwd en in het bovenlicht van de dubbele ingangsdeur werd een glasraam met het gemeentewapen aangebracht. Datzelfde glasraam is nu te zien boven de grote ingangsdeur van het nieuwe gemeentehuis van Merelbeke.

In 1977 was de fusie der gemeenten en feit en verloor het oud-gemeentehuis haar functie.
Een paar jaar werd het nog gebruikt voor bepaalde diensten, maar dan was het definitief gedaan. Het gebouw kwam leeg te staan en na een aantal jaren van verwaarlozing verkocht aan de "Merelbeekse Sociale Woningen".

In 2007 werd het eeuwenoud gebouw gesloopt om plaats te maken voor een appartementsgebouw die in december 2008 in gebruik werd genomen.

Oosterzele: De stokerij Pierre Jean Janssens

door Lucien De Smet

Ligging

In 1859 vroeg Pierre Jean Janssens, landbouwer te Oosterzele, om op zijn hof een jenever-stokerij op te richten. Het goed was gelegen in de wijk Quadbeke, aan de grens met Gijzenzele, Sectie A, nrs. 1493,1494,1495[12].

RAG kaarten en plans nr 1120 en idem 1. Merk op: volgens het grondplan uit 1859 was de schuur aan de straatzijde nog niet opgetrokken. Volgens een kaart uit de 18de eeuw bestaat het hof uit het hoofdgebouw en één naastliggend, niet aansluitend bedrijfsgebouw.

De familie

Pierre Jean Janssens werd te Oosterzele geboren op 17 april 1810. Hij was de zoon van Geraard, molenaar² en Marie Jeanne Gertrude De Clercq. Hij huwde tweemaal: een eerste maal met Josepha Van Der Schueren en na haar overlijden hertrouwde hij met Euphémia Marcelline Opsomer. In de periode van 1864 tot aan zijn overlijden op 14 april 1871 was hij burgemeester van Oosterzele. Zijn eerste echtgenote overleed te Oosterzele op 14/07/1871[13]. Euphémia overleed te Oosterzele op 6 januari 1892[14]. Op het kerkhof te Oosterzele bevindt zich het familiegraf.

Ingevolge het overlijden van Geraard Janssens in 1846 werd op 13 december 1846 in "*De Gazette van Gent*" de openbare verkoop van de roerende goederen van het hof aangekondigd[15]. Zijn zoon Pierre woonde op het ogenblik van het overlijden van zijn vader te Hundelgem en erfde het ouderlijk hof te Oosterzele. Pierre woonde na zijn huwelijk met Euphémia te Hundelgem. De volgende zes kinderen werden er geboren:

Marie Delphina	° in 1839	† te Oosterzele 10/02/1898
Charles	° 24/10/1840	† te Oosterzele 18/12/1925
Edmond[16]	° 24/10/1847	† niet gekend

[12] RAG Provincie Oost–Vlaanderen nr. 1496.
[13] GAO Registers van de burgerlijke stand Overlijden.
[14] GAO Registers van de burgerlijke stand Overlijden.
[15] SAG De Gazette van Gent, jaargang 1845.

Marie Amélie	° 21/10/1849	† Gent 25/10/1899
Oscar	° 21/09/1856	† Oosterzele 30/07/1939[17]
Marie Mathilde	° in 1852	† Oosterzele 20/04/1862[18]

Bidprentje Charles Janssens (uit de verzameling Françoise Verhoosele)

Charles Janssens, landbouwer en stoker, was net als zijn vader, burgemeester van de gemeente Oosterzele.
In de periode van 1872 tot 1889 was hij schepen. Voor het kieskanton Oosterzele was hij provincie-raadslid van 28 oktober 1894 tot 5 juni 1898 en werd hij herkozen vanaf 1904 tot 27 november 1921. Vanaf 1922 was hij geen kandidaat meer[19]. Nadien werd hij burgemeester tot aan zijn overlijden in 1925.
Zijn broer, Oscar Janssens, zetelde eveneens in de gemeenteraad van Oosterzele en was raadsheer bij het hof van beroep te Gent.

Oprichting van de stokerij.

Op 6 december 1858 vraagt Pierre Janssens aan de gouverneur naar de voorwaarden en de documenten waarover hij diende te beschikken om op zijn hof een jeneverstokerij in te richten. "*De onderschreven Pierre Janssens landbouwer te Oosterzele verzoeke aan wie het hoort van te willen toestaan dat ik te Oosterzele wijk quaedebeke op mijn hofstede zoude mogen plaatsen eene stokerij…*"[20].
De omwonenden hadden tot 16 januari 1859 de tijd om hun eventuele bezwaren op het gemeentehuis kenbaar te maken. Burgemeester Charles Louis De Mulder ondertekende die namiddag om 4u het PV, met de bemerking dat niemand een bezwaar had ingediend. Het college van 27/01/1859 gaf Pierre Janssens de toelating de stokerij op te richten, mits de aanvraag voldeed aan de provinciale richtlijnen[21].

Omdat het bedrijf op de grens lag met de gemeente Gijzenzele werd ook daar een openbaar onderzoek verricht. Ook in deze gemeente werden bij het afsluiten van het onderzoek op 27 januari 1859 geen bezwaarschriften ingediend. Charles Janssens, burgemeester te Gijzenzele, ondertekende het PV "*endat tegen het daer stellen eene stokerij geene oppositien nog reclamatien zijn ingediend geworden*[22]".
Het dossier met in bijlage de plans en het PV van het openbaar onderzoek werd zonder uitstel op 28 januari 1859 voor verder gevolg aan de bestendige deputatie overgemaakt.

[16] Eigen archief Kiezerslijsten Oosterzele 31/05/1898.
[17] Bidprentje met dank aan Françoise Verhoosele.
[18] GAO Registers van de overlijden aangevuld met de gegevens uit de bevolkingsregisters.
[19] Provincie Oost-Vlaanderen, Wie is wie?
[20] RAG Provincie Oost-Vlaanderen nr. 1496: Brief van 6/12/1858.
[21] RAG Provincie Oost-Vlaanderen nr. 1496: Besluit van het college Oosterzele.
[22] RAG Provincie Oost-Vlaanderen nr. 1496: "certificaat" van afkondiging Gijzenzele.

Op 5 februari 1859 behandelde de bestendige deputatie het verzoek van Pierre Janssens en verleende hem de toelating, mits voldaan werd aan de gebruikelijke voorwaarden. Die hielden namelijk in dat het gebouw, waarin de "fabriek" zou worden ondergebracht, in steen zou zijn opgetrokken, dat het dak bedekt werd met pannen en dat de schouw tot 2 m boven het dak zou uitsteken[23]. De gouverneur bracht op 8 februari de arrondissementscommissaris hiervan op de hoogte met het verzoek het college te Oosterzele hierover te informeren.

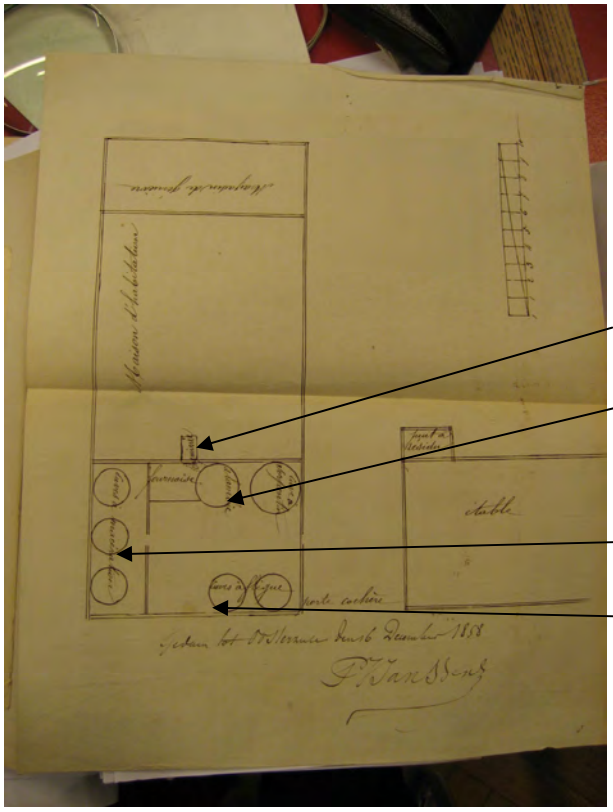

Grondplan van de stokerij 1858-1859

1866 Plaatsen van een stoomtuig

Op 10 februari 1866 vroeg de heer Pierre Janssens de toelating om op zijn bedrijf, ten behoeve van de stokerij, een stoommachine en bijhorende stoomketel te plaatsen.

De machine had een vermogen van 10 PK. De stoomketel werkte onder een druk van 3 à 4 atm., had een lengte van 6 m en een diameter van 1 m. De capaciteit bedroeg ongeveer 5,6 m³.
Als brandstof werden steenkolen gebruikt[24].
De stokerij werd gedeeltelijk herschikt om er de stoommachine en de stoomketel in onder te brengen. Het bijgevoegde plan toont eveneens aan dat de hoeve intussen werd uitgebreid met een aantal nieuwe bedrijfsgebouwen. De hoeve werd een bedrijf van het gesloten type.

[23] RAG Provincie Oost-Vlaanderen nr. 1496.
[24] RAG Provincie Oost Vlaanderen nr 1551.

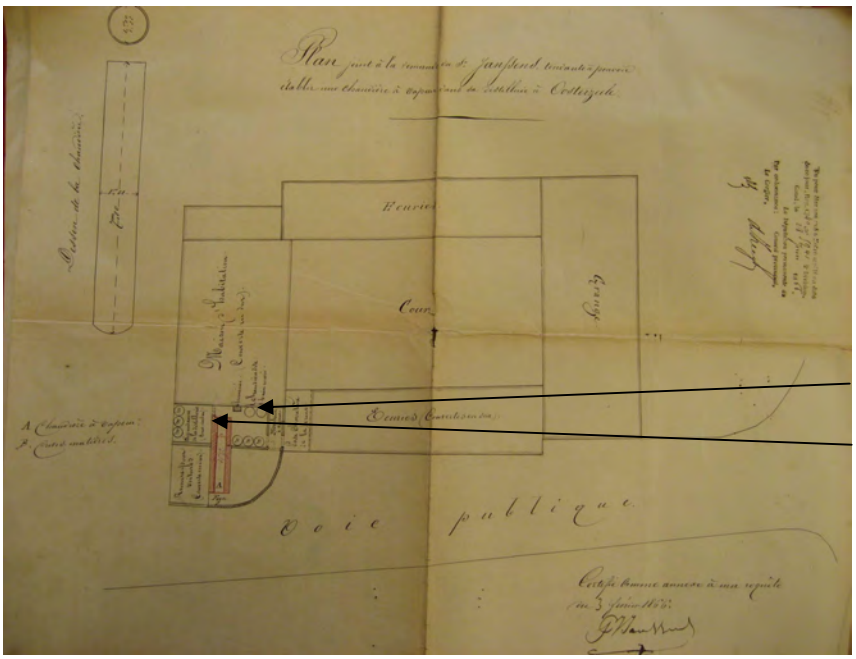

Stoommachine
10 PK

Stoomketel L: 7 m
3 à 4 atm.

Het openbaar onderzoek werd te Oosterzele afgesloten op 29 februari 1866. Niemand van de omwonenden had een bezwaarschrift ingediend[25]. Tijdens het college van 3 februari 1866 werd de vraag van de heer Janssens toegestaan. Ook de gemeente Gijzenzele had geen enkel bezwaar en keurde de aanvraag van de heer Janssens op 21 april 1866 goed. De ingenieur van de provincie liet weten geen bezwaren te hebben. In zijn PV van onderzoek schreef hij dat de toestellen aan de voorschriften voldeden.
De bestendige deputatie gaf op 28 juni 1866 autorisatie aan de burgemeester van Oosterzele om in zijn bedrijf een stoommachine en bijhorende stoomketel te installeren.

De stoomketel en -machine werden voor het eerst in dienst genomen na 12 augustus 1866, de dag waarop de gouverneur werd ingelicht dat de heer Pierre Janssens het besluit van de deputatie ontvangen had[26].
Zijn zoon Charles, eveneens burgemeester, volgde zijn vader op als landbouwer (–stoker) en was de laatste in de rij. Hij had geen opvolgers en wij nemen aan dat na de Eerste Wereldoorlog de stokerij niet opnieuw werd opgestart. Charles Janssens overleed op 18 december 1925.

Over de economische activiteiten van deze stokerij tasten wij volledig in het duister.
Indien we ons baseren op de ingediende plans, nemen wij aan dat de stokerij het best ter vergelijken was met de andere landbouwstokerijen uit de naburige gemeenten.

[25] RAG Provincie Oost Vlaanderen nr 1551: Zitting van het college Oosterzele.
[26] RAG Provincie Oost Vlaanderen nr 1551: Brief van 12/8/1866.

Overzicht van de herbergen te Schelderode, Bottelare en Munte.

Transcriptie door Luc DE RUYVER

Bron: Rijksarchief Gent, oud archief Schelderode, Bottelare en Munte (107): Overzicht van de herbergen te Schelderode, Bottelare en Munte, 06-11-1779 (112).

Edele weirde ende voorsienighe heeren

In voldoeninghe aen den inhauden van den tweeden ... van haere majesteijt decreet van den 21 julij 1779 binnen dese prochien van Schelderode Bottelaere ende Munte gepubliceert den 26 7bre lestleden hebben wij d'eere U Lieden Heeren te segghen dat het recht tot het erigeren van herbergen aubergien ende brandewijnhuijsen binnen het geheel terretoir van den Lande ende marquisaet van rodes ter exclusie van alle andere competeert en altijdt heeft gecompeteert aen de successive heeren van den selven Lande van rodes ende dat sij daer volle ende paisible prossessie sijn van aude ende immemoriaele tijden ende daer in sijn gecontimeert tot den daeghe van hedent ende voorts dat bij permissie ende consente van de selve heeren van den Lande van rodes binnen dese voorseijde prochien deelmaeckende van den selve Lande van rodes.
Geerigeert sijn de volgende herbergen

Binnen de prochie van Schelderode

Alvooren Louis HUIJS in huwelijck met de wed(uw)e van Lieven VAN DER SCHUEREN haut herberghe op de plaetse bij de kercke sonder uijtsteeckbert ende is van alle geduncken herberghe geweest

Lieven FRANCK haut herberghe op de selve plaetse bij de voorgaende alwaer voor ansaigne boven de deure op den muer eenighe schilderynge wort bevonden ende is van alle geduncken herberghe geweest

Lieven ROMBAUT haut herberghe sonder uijtsteeckbert ontrent 40 roeden suijtwaerts van de kercke geeriseert bij consente van de vrouw douariere marquise DE RODES aen hem verleent den 18 feb(rua)rij 1773

Pieter VAN DEN BROECKE haut herberghe sonder uijtsteeckbert ontrent 60 roeden suijtwaerts van de kercke van over ontrent 25 jaeren

Pieter GOEMAES haut herberghe sonder uijtsteeckbert ontrent een quartier suijtwaerts van de kercke van over ontrent 37 a 38 jaeren

Paulinus BECUE heeft beginnen herberghe te hauden ledent ontrent een jaer sonder uijtsteeckbert ontrent een quartier suijtwaerts van de kercke ende is van wegen de vrouw douariere marquise DE RODES bij laetweten van den 14 Xbre 1778 geinterdiceert geworden

De weduwe Jan Babtiste DE SMET haut herberghe sonder uijsteeckbert op de gehuchte te Mackeghem ontrent drij quartierks urs suijtwaerts van de kercke geeriseert ledent ontrent 40 jaeren

De weduwe Jacobus DE COEN haut herberge sonder uijtsteeckbert ontrent 75 roeden voorder als de doorgaende suijtwaerts van de kercke geeriseert ledent ontrent de 30 jaeren

Constantinus DE VOGELEIRE haut herberge sonder uijtsteeckbert op het voorseijde gehuchte van Mackeghem ontrent drij quartier urs suijtwaerts van de kercke ende is van alle geduncken herberge geweest

Binnen de prochie van Bottelaere

Philibert PIENS haut herberghe sonder uijtsteeckbert genoemt hemerijcke op de plaetse bij ende ten westen van het kerckhof ende is van alle geduncken herberge geweest

Martinus VAN GANSBERGHE haut herberghe op de plaetse nevens de voorgaende alwaer voor teecken uijtsteeckt de waepen van den marquis DE RODES ende is van alle geduncken herberghe geweest

Jan Babtiste GOOSSENS haut herberghe op de plaetse recht over de voorgaende alwaer voor teecken uijtsteeckt het sweirt geeriseert bij consente van de vrauw douariere marquise DE RODES den 18 meije 1776

Voorts geeft men te kennen datter ten noorden van het kerckhof over de straete oock is staende eene herberghe genoempt Sinte Anna competerende Sieur Louis SONNEVILLE alwaer men van alle teijden met behoorelijck consent ende octroij heeft gedebiteert alle sorten van bieren wijnen ... doch ledent enighe jaeren herrewaerts en is aldaer niet geschoncken

Ludovicus VAN GANSBERGHE haut herberge ontrent 40 roeden westwaerts van de kercke alwaer voor teecken uijtsteeckt de traweele ende is van alle geduncken herberghe geweest

Martinus VAN AELBROECK haut herberghe op den driesch ontrent een alf quartier suytwaerts van de kercke alwaer voor teecken uijtsteeckt den groenen bogaert ende is van alle geduncken herberghe geweest

Joannes Benedictus MEULEMAN haut herberghe sonder uijtsteeckbert aen de groote baene van Ghendt naer Audenaerde ende Ronse ontrent een alf ure westwaerts van de kercke wesende genoempt het Steenberghe ende is het wethuijs der prochien van Schelderode Bottelaere ende Munte ende is van alle geduncken herberghe geweest

Binnen de prochie van Munte

Pieter VERBEKEN haut herberghe sonder uijtsteeckbert westwaerts jegens het kerckhof ende is van alle geduncken herberghe geweest

Joos DE WAEGENEIRE haut herberghe sonder uijtsteeckbert over de straete dichte achter de voorgaende ende is van alle geduncken herberghe geweest

Pieter VAN HECKE haut herberghe sonder uijtsteeckbert gestaen aen de straete leedende van Bottelaere naer Scheldewindeke ontrent 50 roeden noortwaerts van de kercke van alle geduncken herberghe geweest

Philibert DICK haut herberghe sonder uijtsteeckbert genoempt het Sneijpeirt op den munte synck dichte aen den gentschen voetwegh ontrent een quartier urs en alf noortwaerts van de kercke geeriseert ledent ontrent 40 jaeren

Pieter SCHEPENS haut herberghe sonder uijtsteeckbert aen de groote baene van Ghendt naer Audenaerde ende Ronse ontrent een quartier urs westwaerts van de kercke van over ontrent de 30 jaeren

Voorts geeft men te kennen dat Pieter DE BRUIJNE woonende aen de voors(eijde) groote baene ontrent een quartier urs noortwestwaerts van de kercke van de edele vrouw

douariere marquise DE RODES tot haer wederroepens heeft becommen consent om te synen huijse herberghe te hauden gevolght op requeste bij hem daer te gepresenteert van 6 maerte 1767

Waermede betrouwende aen den voorseijden tweeden ... voldaen te hebben blijven met respect

Edele weirde ende voorsienighe heeren

U Lieden Heeren oodtm(oedighe) onderd(aenighe) ende gedevoeerste Dienaeren Bailliu B(urghemeest)re der prochien van Schelderode Bottelaere ende Munte ter ordonnantie als griffier der selve prochien
Opgesonden aen het collegie ende inde postereije tot Gendt beweeght den 6 9bre 1779

Gepubliceerd in het Infoblad van VVF Gent jg. 20/2001 nummer 4 blzn 7 en 8.

Voordracht VVF Gent

Plaats: 'Lakenmetershuis', Vrijdagmarkt 24, B - 9000 GENT, 20-22u
Deze voordracht is gratis voor leden en niet-leden.

Maandag, 7 september 2009: **"Porseleinkaarten uit Gent, in het midden van de 19de eeuw"**, door Françoise Verhoosele, secretaris VVF Gent en Heemkundige Kring Land van Rode

Porseleinkaarten worden zo genoemd, niet omdat ze van porselein waren, maar omdat ze op porselein lijken en dat ze na 150 jaar nog niets van hun schoonheid verloren hebben. Zij zijn in feite visitekaartjes van winkels, fabrieken, zelfstandigen, genoot-schappen, scholen ...

Zij bestaan in allerlei maten: van zeer klein (zoals wij nu onze visitekaartjes kennen) tot zeer groot. Er bestaan verschillende exemplaren bijna even groot als een A3.

Niet alleen als visitekaartje werden ze gebruikt, ook menu's, prijsuitdelingen, programma's van concerten. Het spreekt voor zich dat degene die porseleinkaarten liet maken bij een drukker, van betere (in de zin van rijkere) komaf was omdat de prijs toch tamelijk duur moet zijn geweest.

De vroegste porseleinkaarten zijn ontstaan ca 1837 en zijn in de jaren 60 van de 19de eeuw stilaan afgevoerd omdat men toen inzag dat werken met de kleurenpoeders en loodoxides toch niet zo gezond waren voor de drukkers.

Eigenaardig genoeg werden porseleinkaarten bijna uitsluitend in België vervaardigd, met Gent, Brussel en Brugge als voornaamste centra.

Nog activiteiten in het Land van Rode

Europese Nacht van de Vleermuis

Op 29 augustus organiseert Natuurpunt Boven-Schelde samen met Natuurpunt Oosterzele de Europese Nacht van de Vleermuis. Het thema voor dit jaar is 'Vleermuizen in je tuin' en gaat door op het kasteeldomein Borgwal te Vurste. Iedereen is dan opnieuw hartelijk welkom op dit jaarlijks evenement waarbij deze sympathieke zoogdiertjes eens goed in de spotlights gezet worden.

Grootoorvleermuis (Foto Frédéric Forget)

Na een boeiende voorstelling over de ecologie en andere vleermuizenweetjes gaan we op pad door het bos en langs de vijver met ervaren vleermuisgidsen. Onderweg kunnen we hun vliegkunsten in de avondschemering bewonderen en door middel van batdetectoren hun ultrasone kreetjes beluisteren. Er zijn langs de wandeling ook een zoogdier- en nachtvlinderstand voorzien waar we verschillende diertjes kunnen bekijken, vergezeld van een woordje uitleg. Voor de kleintjes is er naast kindergrime ook een kinderprogramma voorzien met een aangepaste vleermuizenwandeling en spannende verhalen in het park. Daarna kan men nog heerlijk nagenieten in het 'Batcafé'.

Tijd en plaats van afspraak is **29 augustus vanaf 19.00 uur** in het parochiezaaltje van Vurste (voormalig schooltje). Deelname is gratis en het domein is ook toegankelijk voor kinderwagens en rolstoelgebruikers.

Info: Galens David 0474229312, david.galens@skynet.be

Kasteel op domein Borgwal

Oud Schrift 2009-2010

Inschrijvingen worden verwacht vóór dinsdag 1 september 2009.

Plaats: Leeszaal van het Gemeentelijk Archief en Documentatiecentrum, Brusselsesteenweg 393 te 9090 Melle.

Prijs:
voor niet-leden van VVF Nationaal: 20,00 EUR
voor leden van VVF Nationaal: 15,00 EUR.

Om verwarring te voorkomen, wordt U vriendelijk gevraagd geen betalingen te doen tijdens de lessen en **uitsluitend te storten** via volgend bankrekeningnummer **001-1383983-63** van VVF Gent, met vermelding van uw adres en eventueel uw lidnummer. Alleen uw betalingsbewijs dient als officiële inschrijving. Het aantal deelnemers wordt beperkt tot 20 personen.

Beginnelingen 2009-2010
Deze cursus is bedoeld voor mensen die helemaal nog geen oude teksten hebben leren lezen of begrijpen, ***"van niets tot iets"*** dus. De lessen worden gegeven met lichtbeelden om de moeilijkheden van de oude schriften beter te kunnen ontleden en worden verzorgd door Xavier De Schryver, bestuurslid van de VVF-afdeling Gent.

Data en programma:

Alle lessen starten om 14:00 uur stipt! Einde voorzien omstreeks 16:00 uur.

Zaterdag 26 september 2009	**Les 1** = periode 1900 – 1800
Zaterdag 24 oktober 2009	**Les 2** = periode 1800 – 1750
Zaterdag 28 november 2009	**Les 3** = periode 1750 – 1700
Zaterdag 23 januari 2010	**Les 4** = periode 1850 – 1750
Zaterdag 27 februari 2010	**Les 5** = het oud-Nederlands uit de 18de eeuw
Zaterdag 27 maart 2010	**Les 6** = andere

Oud schrift voor gevorderden 2009-2010

Elke derde zaterdag van de maand (niet in december) van september tot en met maart van 14.00 uur stipt tot 16.00 uur.

Deze cursus is bedoeld als aanvulling en vervollediging van de cursus voor beginners. Er zal vooral aandacht besteed worden aan het zgn. "gotisch" schrift. De lessen worden verzorgd door Gontran Ervynck.

Data en programma:

Zaterdag 19 september 2009	Parochieregisters en analoge archivalia
Zaterdag 17 oktober 2009	Staten van Goed, wezenrekeningen
Zaterdag 21 november 2009	Wettelijke passeringen, notariskontrakten
Zaterdag 16 januari 2010	Clachten, saisissementen, openbare verkopingen
Zaterdag 20 februari 2010	Enquesten, processtukken
Zaterdag 20 maart 2010	Ommestellingen, land- en renteboeken

Er zal vooraf een korte omschrijving van het onderwerp gegeven worden. Dan worden de dokumenten rondgedeeld om de teksten te lezen en daarna wordt de omgezette tekst uitgedeeld.
Meer inlichtingen: http://www.vvfgent.be/

Het Erfgoedhuis
Sint-Antoniusplein, 10
9860 Moortsele

Openingsuren: Op afspraak

BVBA N. & W. VERLEE

Stortplaats voor inerte materialen
Zand
Grint
Steenslag
Dolomiet
Teelaarde
Tuinstenen
Balegemse steen
Blauwe hardsteen

Berg 24/A
9860 Oosterzele
09/362.82.56
09/362.01.17

www.verlee.be
info@verlee.be

Stokerij Van Damme
Logeren in een jeneverstokerij boerderij

Contactinfo

Ludo en Dominique Lampaert
Issegem 2 | 9860 Balegem

Iedere dag open van 14u tot 19u
Zondag gesloten

Tel	+32 (0)9 362 50 25
Fax	+32 (0)9 362 30 00
Email	info@stokerijvandamme.be
BTW	0738.060.528

Jeroen Van De Velde
Ramen en deuren
Alu - PVC - Hout

Tramstraat 18b • 9860 Oosterzele
Tel. 09.362.35.11 • 0495.51.07.38
www.jeroenvdv.com

Biologische groenten en fruit
De Patisson
Uitgebreid seizoen gebonden gamma
aan betaalbare prijzen

Thuisverkoop
Houte, 35 Balegem Tel & fax 09-362 42 97
Thuisverkoop vrij. van 16 tot 18 u.
za. van 9 tot 18 u.
Biogarantie label door blik controle

fidesca
BANK & VERZEKERING

Gootje 24
9860 Balegem
(09) 362.41.42
(09) 362.74.81

Openingsuren:

Maandag	9u - 12u en 14 – 17u
Dinsdag	9u - 12u en 14 - 18u
Woensdag	9u - 12u
Donderdag	9u - 12u en 14 – 17u
Vrijdag	9u - 12u en 14 – 17u
Zaterdag	9u - 11u30 (gesloten op zaterdag in juli en augustus)

Druk: Greg@l Copy

HEEMKUNDIG GENOOTSCHAP

LAND van RODE

Gesticht in 1968

In Oosterzele

Gemeentehuis wordt monument

Bij ministerieel besluit is een ontwerp van lijst van voor bescherming vatbare monumenten, stads- en dorpsgezichten opgemaakt. Daarop staat ook het gemeentehuis van Oosterzele als monument wegens de artistieke, historische en sociaal-culturele waarde.

De Beiaard 22 mei 2009

Tot het gebied van het Genootschap behoren de hieronder vermelde gemeenten en deelgemeenten:

Balegem - Bavegem - Beerlegem - Bottelare - Gentbrugge - Gijzenzele - Gontrode - Landskouter - Letterhoutem - Melle - Melsen - Moortsele - Munte - Oosterzele - Schelderode - Scheldewindeke - Vlierzele.

Aangesloten bij het verbond HEEMKUNDE OOST-VLAANDEREN

België-Belgique
P.B.
9820 MERELBEKE 1
3/7186

Land van Rode

Heemkundig Genootschap

Driemaandelijks contacttijdschrift

Jaargang 37 nummer 147 ***September 2009***

Verschijningsdata: maart - juni - september - december

In dit nummer:

⇒ Voorwoord 55
⇒ De heerlijkheid Melsen -Heren van Melsen 57
⇒ Landskouter: De landbouwstokerij 'Den Betsberg' 65
⇒ Scheldewindeke: Verering van de H. Macharius 76
⇒ 1695: Getuigenverhoor naar de doodsoorzaak van Joos de Cock uit Balegem 80
⇒ Acht Gentse bedevaarders op weg naar Bottelare verdronken in de Schelde te Merelbeke 82
⇒ Letterhoutem: een wetenswaardigheid 84

Verantwoordelijke uitgever: F. Verhoosele, Rollebaan, 101, 9860 Moortsele

HEEMKUNDIG GENOOTSCHAP LAND VAN RODE
Gesticht 7 juni 1968

Stelt zich tot doel:

- het bevorderen en beoefenen van de heemkunde in al haar facetten en het aanmoedigen;
- helpen uitgeven en verspreiden van studiën betreffende alle gemeenten die tot het "Land van Rode" worden gerekend;
- Driemaandelijks tijdschrift en periodiek een themaboek over onderwerpen uit het "Land van Rode";
- Het organiseren van uitstappen, bezoeken, info-avonden e.d. voor leden en niet-leden;
- Verzamelen van alle documentatie betreffende het "Land van Rode" en het openhouden van een documentatiecentrum in het Erfgoedhuis te Moortsele.

Raad van Beheer:

Ere-voorzitter	: Gerard WAEYTENS (+) *Stichter*
Ere-secretaris	: Oscar VAN WITTENBERGHE (+) *Medestichter*
Voorzitter	: Lucien DE SMET
Secretaris/penningmeester	: Françoise VERHOOSELE
Bestuursleden	: Werner CALLEBOUT, Lieve DE COCKER, Danny DE LOBELLE, Rose VINDEVOGEL

Ruildienst/zoekdienst

Lucien De Smet, Sportlaan, 83, 9880 Aalter. Tel: 09/374.31.27

Verantwoordelijke uitgever

Françoise Verhoosele, Rollebaan, 101, 9860 Moortsele. Tel: 09/362.69.95 –
Email: secretaris@landvanrode.be

Redactieraad:

Lucien De Smet, Françoise Verhoosele, Rose Vindevogel

Teksten

Indien niet bestemd voor commerciële doeleinden, mogen teksten of fragmenten van teksten uit het tijdschrift van het Heemkundig Genootschap Land va Rode worden overgenomen mits correcte vermelding van de bron. Indien bedoelde teksten of fragmenten van teksten moeten dienen of bestemd zijn voor commerciële of promotionele doeleinden dan mogen die pas worden aangewend na vooraf een schriftelijke toelating van de voorzitter van het Heemkundig Genootschap Land van Rode te hebben gevraagd en gekregen. Ook in dit geval dient de bron op een correcte manier te worden weergegeven.
Toezending kopij Françoise Verhoosele Rollebaan 101 9860 Moortsele. E-mail: secretaris@landvanrode.be

Alle artikels worden gepubliceerd onder de verantwoordelijkheid van de auteur.

JAARLIJKSE LIDMAATSCHAPSBIJDRAGE:

Gewone leden	10 €
Steunende leden	15 €
Beschermleden	30 €
Zendingen buitenland	+ 5 €

Te storten op rekening 979-9650522-94 Land van Rode, Rollebaan, 101 9860 Moortsele
IBAN BE87 9799 6505 2294 BIC ARSPBE22

Email: secretaris@landvanrode.be
URL: http://www.landvanrode.be

Voorwoord

Beste heemvrienden,

Voor de meeste onder ons is de vakantie achter de rug en staan wij intussen met onze twee voeten in de alledaagse werkelijkheid.

De zomeractiviteiten van onze kring waren ditmaal bijzonder geslaagd. Er was onze wandeling van Balegem-Zuid naar Balegem-Dorp, een tocht waaraan wij heel wat goede herinneringen bewaren.

Er waren niet enkel de vele wetenswaardigheden die onze gids onderweg vertelde maar vooral de inbreng van de deelnemers zelf boeide ons. Het verhaal van onze ereburgemeester van in de tijd dat ook hij jong was en in de zaal van de pastoor op kermis "Berle-jan" ging dansen, van de hondenkoersen en nog zo veel meer… Zijn verhaal over het vormen en bakken van bakstenen te Balegem, het kritisch onderzoek van de deelnemers aan het kapelletje van Issegem, van wat mogelijks nog origineel kon zijn, de gezellige babbel met een goede Balegemse pint in de café 'De Steenput' op den berg. Kortom volgend jaar meer van deze activiteiten en ook hier de afwezigen hebben iets gemist.

Wij sloten de zomer af met onze actieve deelname aan de openmonumentendag.
Viersprong – Land van Rode plaatste dit jaar het 'Funerair Erfgoed' in het daglicht.
Zorg voor de doden is van alle tijden. Met een rondleiding op de gemeentelijke kerkhoven van Sint-Lievens-Houtem, Balegem en Moortsele schetste de Lucien kort de geschiedenis van het omgaan met onze overledenen en gaf tijdens de rondgang toelichting van de oude symboliek op onze grafmonumenten. Ook hier kwamen wij tot de vaststelling hoe wij stilaan ons cultureel erfgoed aan het verliezen zijn. De betekenis van de symbolen kennen wij niet meer. Vandaag kopiëren wij van wat gebruikelijk is om op het graf van onze geliefden te plaatsen zonder te weten wat de betekenis er van is. Met het verdwijnen van de oude grafzerken verdwijnen zeer snel ook de waardevolle oude symbolen. Bij elke rondleiding kwam de zelfde vraag naar "dat zo iets verdwijnt dit kan toch niet?". Bestaat niet de mogelijkheid om deze waardevolle kleine monumentjes voor

de toekomst te bewaren? Ook hier de grote belangstelling en interesse van de deelnemers. Sommigen hadden er niet genoeg van en bleven vragen stellen tot groot genoegen van onze gids, andere die de rondleiding te Houtem hadden meegemaakt waren er te Balegem en Moortsele opnieuw bij.

Ook het Heemkundige Genootschap is van oordeel dat het waardevol funerair erfgoed moet bewaard blijven en zal aansluitend op deze monumentendag en gesteund door de vraag van zovele bezoekers met het gemeentebestuur samenwerking om ons funerair erfgoed te bewaren.

Beste vrienden, de dag zelf konden wij de belangstelling hiervoor van de gemeentelijke overheden ervaren. Met de gemeente Sint-Lievens-Houtem worden eerstdaags afspraken gemaakt en ook de Schepen van Cultuur van Oosterzele de heer Cottenie vroeg naar een inventaris.

De gemeente Oosterzele doet al jaren grote inspanningen om onze begraafplaatsen om te vormen naar een eigentijds en aan de omgeving aangepast begraafplaats. Ontwerper Klaas Van Cauwenberg gaf te Balegem en Moortsele tekst en uitleg bij de realisatie van de renovatie op oud kerkhof te Balegem. De gemeente werd destijds terecht gelauwerd als beste Vlaamse gemeente in de categorie kerkhoven.

Wij waren aangenaam verrast toen wij vaststelden dat het oude priestergraf van Pastoor de Coninck door de zorgen van de gemeente gerestaureerd werd. Hiermede toont de gemeente Oosterzele dat, met goede wil en met oog voor het waardevolle, met eenvoudige middelen ons klein waardevol erfgoed bewaard kan worden. Van harte bedankt hiervoor.

Lucien De Smet

De heerlijkheid Melsen - Heren van Melsen[1]

door Rose Vindevogel

Naar aanleiding van de feestelijkheden in Melsen van 2 tot 5 juli laatstleden, tijdens dewelke de tentoonstelling "Verrassende Melsenaren" geopend werd en opnieuw te bezichtigen valt van 3 tot 6 september, ging onze voorzitter in het archief op zoek naar de plaats waar destijds de heren van Melsen verbleven. Hij vond er ondermeer een zeer mooie kaart waarop het kasteel te Melsen zeer duidelijk werd weergegeven[2].
Melsen behoorde tot het Land van Rode en deze feestelijkheden grijpen wij aan om Melsen ook in ons tijdschrift in de kijker te plaatsen.
Daarbij komt dat wij een schat aan informatie over dat gezellig dorp bezitten, dankzij het eervolle werk "Geschiedenis van Melsen" door dhr. Jozef De Cocker[3]. Dit is dan ook mijn bron voor dit artikel, het is een samenvatting van wat de hierboven vermelde auteur geschreven heeft over de heerlijkheid Melsen - heren van Melsen.

1. De heerlijkheid Melsen.

1.1. Het begrip[4].

Onder "heerlijkheid" verstaat men een territorium, waarbinnen iemand (persoon of instelling) in eigen naam of in naam van de vorst vorstelijke rechten kon uitoefenen.
Heerlijke rechten waren voorrechten, waarover iemand beschikte binnen een gebied.
Een opsomming van de rechten die aan een heerlijkheid verbonden waren, gebeurde in het denombrement van de heerlijkheid.
Deze heerlijke rechten kunnen (elke auteur opteert voor zijn visie) naargelang hun oorsprong ingedeeld worden in drie grote groepen:
A. De justitierechten
B. De domaniale rechten
C. De bestuurlijke rechten
Een heerlijkheid had enkel een leenhof als er lenen waren.

1.2. Het ontstaan van de heerlijkheid Melsen.

Melsen was een achterleen van het Land van Rode. Het werd achtereenvolgens gehouden van het hof van Schelderode, van het hof van Melle en het laatst van het leenhof van Scheldewindeke-Balegem-Moortsele.
Over het ontstaan van de heerlijkheid Melsen is nog steeds geen duidelijkheid.
Het weinige wat we erover weten, is dat Melsen een zeer oude heerlijkheid (oudste gegevens dateren van in 1364) was, die later afhankelijk werd van het land van Rode en die van oudsher toebehoorde aan de familie Van der Gracht. Mede daardoor dat de heerlijkheid van Melsen, tevens leenhof, hoogstwaarschijnlijk "Ter Gracht" en "Van Der Gracht" werd genoemd.

1.3. Bestaan er nu nog heerlijkheden?

Door de Franse revolutie werden alle leen- en heerlijke rechten afgeschaft en vervangen door de structuren die wij nu nog kennen op rechtelijk en bestuurlijk gebied. Een aantal van deze rechten zijn wel blijven voortleven als: plantrecht, jachtrecht, enz;

---

[1] DE COCKER Jozef, *Geschiedenis van Melsen*, 1988, 10-30.
[2] RAG Melsen nr 6 kaart nr 18.
[3] Met dank aan Lieve en Luc voor dit prachtig geschenk ten tijde van onze voorbereidingen voor de onthulling van de gedenksteen voor Jozef De Cocker.
[4] VAN TWEMBEKE Johan, "*Inleidend overzicht van de leenroerige en of bestuurlijke indeling van het voormalig graafschap Vlaanderen*" in: Verbond van de kringen voor heemkunde in Oost Vlaanderen, 1979.

RAG Melsen 6 kaart nr 18 kasteel Melsen

1.4. De uitgestrektheid van de heerlijkheid.

De oppervlakte bedroeg ongeveer 59 ha (48 bunder Aalsterse maat).

Het bestond uit een kasteel, een hoog en een laag hof, landbouwgronden, een water- en windmolen, bossen, weiden en vijvers.

1.5. Het kasteel van Melsen

Van wanneer het kasteel dateert, is ons niet bekend. De eerste uitdrukkelijke vermelding van "kasteel" staat in het denombrement van het Land van Rode in 1550, maar het is waarschijnlijk vroeger gebouwd, vermits de weduwe van Gillis Van der Gracht, Geertruide van Massemen, hertrouwd met Augustin Wulveric, in 1416 het huis in gebruik had.
De inname op 11 juli 1582 van dat kasteel, dat op dat ogenblik onbewoond en zonder enig strategisch belang was, door het leger van de hertog van Parma, kan als een verovering van symbolische waarde beschouwd worden, aangezien de eigenaar toen de geuzenkapitein, Filips Van der Gracht, was. Twintig jaar later lag het in puin.

1.6. De heerlijke rechten.

De basis van deze rechten was te vinden in "heerlijcken Rentebouck ende Leenbouck der prochie ende Leenhove van Melsen in den Lande van Aelst", opgesteld door de griffier Egidius Van Aelbroucq in 1743.
Oorspronkelijk waren er rechten vermeld in de akte van aankoop van de heerlijkheid dd.5/08/1650, maar die werden niet meer opgenomen in de aanpassing van 1750, opgemaakt door de griffier Jozef Bernardus De Saegher.

Hieronder volgt een bespreking van elk recht die te vinden was onder de heerlijke rechten van Melsen.

1.6.1. Het aanstellen van ambtenaren en schepenen (de bestuurlijke rechten).

Algemeen
De benoeming van de ambtenaren gebeurde door de heer zelf en kon door hem of zijn opvolgers om het even wanneer herroepen worden.
De aanstelling was tijdelijk en persoonlijk zonder enig recht van overdracht, verkoop of opvolging. Geen enkel ambt was hier erfelijk. De benoemingsbrieven bepaalden de rechten
en de plichten van de benoemde ambtenaar. Bij afdanking werd zijn ambt stante pede neergelegd, zonder vooropzeg. Zoals nu nog steeds de gewoonte is, legden toen ook de ambtenaren, alvorens in dienst te treden, de eed af in handen van de baljuw of van de persoon die in de benoemingsakte was aangeduid.
De algemene opdracht van elke ambtenaar bestond erin het recht van de heer en de gemeenschap te dienen, het ambt diende dus waargenomen te worden "*naer recht, wet ende costume*".

1.6.1.1. De baljuw.

Hij was de hoogste persoon na de heer, wettelijk de voornaamste van de heerlijkheid. Hij was de vertegenwoordiger, de verdediger en de bewaarder van de heerlijke rechten, de verzoeker tot het spreken van recht door de vierschaar (rechtbank) na het onderzoek van een rechtzaak, onder de bevoegdheid van het leenhof en de schepenbank en de bewaarder van orde en recht. De baljuw was dus een rechtelijk ambtenaar die de heer vertegenwoordigde)

1.6.1.2. De griffier.

Deze benaming werd pas in de 17de eeuw regelmatig gebruikt. Voordien had men het over "cleercq", "geswooren cleercq" of "schepencleercq". Hij was de algemene administrateur van de heerlijkheid.
Zoals de baljuw diende hij de justitie te helpen administreren, het recht van de weduwen en wezen voor te staan, persoonlijk aanwezig te zijn op de zittingen van

de vierschaar, in alles discreet te zijn waar de zaak het vereiste en goede en getrouwe registers te houden van wettelijke passeringen (bvb. akten).

1.6.1.3. De schepenbank-vierschaar.

Deze term werd in eigen administratie vervangen door "burgemeester en schepenen".Indien ze functioneerde als gerechtsorgaan was zij "vierschaar".Het begrip rechtshandelingen was toen zeer ruim te interpreteren (ook openbare verkopen, vergadering in hoedanigheid van oppervoogd, enz), waardoor de schepenbank regelmatig als vierschaar zetelde. De schepenbank kwam voor het laatst samen op 12 maart 1796.

De heer van Melsen had het recht 7 schepenen aan te stellen. Dat was het gewoon aantal voor een volle schepenbank. Voor de samenstelling ervan diende hij zich te houden aan de voorschriften van hogerhand.

Hun ambtstermijn bedroeg maximum één jaar, maar konden binnen dat jaar niet ontslagen worden.

Ze waren bij voorkeur te kiezen uit de "meest gegoede ende gebruyckers woonachtig binnen de selve parochie".

De voornaamste taken van de schepenbank waren de eigendomsoverschrijvingen; de registratie van leningen; de openbare verpachtingen van de kerk- en armengoederen of van de goederen, waarvan er afstand was gedaan; openbare verkopen van onroerende goederen, gelegen binnen de heerlijkheid; algemeen toezicht op de handelingen van de kerkmeester, de armmeester en de ontvanger van de parochie; het bepalen van de belasting voor het centraal en lokaal bestuur; de oppervoogdij over de wezen jonger dan 25 jaar en de rechtspraak zowel in burgerlijke als in criminele zaken.

1.6.1.4. De burgemeesters

Zijn aanstelling gebeurde door de heer bij de benoeming van de schepenen. Hij was de voornaamste schepen, de eerste onder zijn gelijken, maar had geen afzonderlijke of speciale bevoegdheid.

1.6.1.5. Schepenhuis.

Zoals de schepenen nu in een raadszaal in het stadhuis vergaderen, zo waren ze toen genoodzaakt samen te komen in een herberg bij gebrek aan een eigen ruimte.

1.6.1.6. Het zegel van de heerlijkheid

Dit werd gebruikt als bekrachtiging van de akten van de schepenbank. Een in fantasievorm gesneden papier werd door middel van rode lak geplakt op het af te leveren document. Een metalen zegelmatrijs werd op dat gesneden papier ingedrukt vóór de lak was opgesteven.

Uit de tijd van Brialmont en Van der Gracht is er geen schepenzegel gekend. In de 18de eeuw en vermoedelijk reeds sinds de aankoop van de heerlijkheid door Alexander Goubau in 1650, gebruikten de schepenen het wapen van de heren van het dorp toen, namelijk het wapen Goubau.

1.6.1.7. Bekendmakingen aan de bevolking.

Alle bekendmakingen door de schepenbank gebeurden bij kerkgeboden en door aanplakkingen. Deze werden voorgelezen door een officier, meestal door de meier, aan de kerk op een steen "kerckstieghel" wanneer de mensen uit de kerk kwamen na het bijwonen van de mis. Daarna werd de verkondiging geafficheerd.

Sinds de komst van de Fransen werd die taak overgenomen door het gemeentebestuur. De veldwachter nam later de opdracht over van de in de 19de eeuw door het gemeentebestuur aangestelde "erkende afkondiger" om na de hoogmis de mondelinge bekendmakingen af te kondigen op de praatsteen. In 1960 verdween dit gebruik volledig, alsook de praatsteen, ook wel eens de roepsteen genoemd, is nog zelden te zien in het dorpsbeeld. Wat ons "heemkundig gebied" betreft, valt er alleen op de markt in Scheldewindeke aan de kerk nog één te

bezichtigen en Balegem bezit er ook nog één. Gijzenzele en Landskouter hebben er een nieuwe in het leven geroepen.

1.6.1.8. De meier.

Hij had de bijzondere taak toezicht te houden op de akkers en de bomen van de dorpsheer en van de particulieren. Hij was tevens de plaatsvervanger van de baljuw bij zijn afwezigheid en was belast met alle officiële aanplakkingen en bekendmakingen. Hij moest ook instaan voor orde en rust tijdens de zittingen van de schepenbank –vierschaar.

1.6.1.9. Boswachter en andere officieren

Andere officieren wordt hier vermeld, omdat er in de 17de en 18de eeuw gedurende sommige perioden 2 officieren waren zonder verder informatie daarover.

Zijn opdracht bestond er onder andere in het beschermen van de vrije jacht en visvangst van de heer, alsook er voor te zorgen dat er geen akker- of bosschade werd aangericht en de overtreders te doen bestraffen. Bij afwezigheid van de baljuw en de meier verving hij de baljuw. Bij afwezigheid van de meier deed hij de officiële bekendmakingen en aanplakkingen.

1.6.1.10. Salarissen van de ambtenaren en de schepenen.

De gewone salarissen waren vastgelegd in de "costumen van het Land van Aalst". De salarissen van de schepenen en de ambtenaren waren minder eenvormig, aangezien er allerlei vergoedingen werden uitbetaald zoals vacatie (soort presentiegeld of zitpenningen, dus per prestatie), wijngelden (bij openbare verkopen, openbare verpachtingen) en ze kregen ook een aandeel in de opgelegde boeten.

1.6.2. Vrije jacht en visvangst.

De heer van Melsen had het recht van vrije jacht en visvangst binnen de parochie, dus zonder zijn toelating was het verboden te jagen en te vissen.

1.6.3. Heerlijke renten.

Dit was een eeuwigdurende niet-afkoopbare rente, gevestigd op een groot aantal percelen grond, onder andere gelegen te Melsen. In 1750 was deze rente gevestigd op ongeveer 172 ha, waarvan er 150 te Melsen lagen. Deze jaarrenten werden ofwel in natura (eieren, hoenders, zakken graan, enz. ...) ofwel in geldwaarden uitgedrukt.
De renten waren te betalen op de maandag na Driekoningen, vóór zonsondergang, zoniet werden de overtreders 's avonds veroordeeld tot het betalen van een boete.
In de praktijk werden die renten meestal slechts bij verkoop of vererving van de gronden of na verloop van vele jaren betaald.

1.6.4. Beste hoofd.

Dat was het recht op het beste stuk roerend goed, naar de keuze van de heer, dat behoorde tot de nalatenschap van de personen die niet alleen in Melsen overleden waren, maar eveneens daar onderhorigen waren.
Om praktische reden werd de belasting op de nalatenschap vervangen door geld. Aan manieren om te ontsnappen aan de successiebelasting werd toen ook reeds gedacht. Gegoede inwoners van Melsen lieten zich inschrijven als buitenpoorter te Aalst of te Geraardsbergen, waardoor ze niet alleen ontslagen waren van bovengenoemde belasting, maar eveneens niet langer afhingen van de rechtspraak van de vierschaar waren ze woonden.

1.6.5. Justitierechten.

Algemeen.
De heer van Melsen had het recht van justitie in de drie graden, zowel in criminele als in civiele zaken. Zoals eerder gezegd werd het justitierecht uitgeoefend door de schepenbank (vierschaar). Tegen de vonnissen van de plaatselijke rechtbank was beroep mogelijk bij de Raad van Vlaanderen en hoger beroep bij de Grote Raad van Mechelen.
Meer details over de omvang van dit justitierecht is er niet voor handen bij gebrek aan documenten uit de lokale rechtspleging.
De algemene rechtsbegrippen uit die tijd waren:

- Hoge justitie: zowel criminele als civiele zaken: lijfstraffen met galg, zwaard, rad,…confiscatie van goederen, houden van vergadering van het volk, waarop iedereen ondervraagd werd nopens de onberechte misdaden, straatschouwingen;
- Middele justitie: recht van put en galg om dieven te hangen of levend te begraven; zonder criminele justitie en zonder confiscatie;
- Lage justitie: het recht van erven en onterven, elke overdracht van cijnsgrond.

Het enigste wat zeker is wat de hoger vernoemde lijfstraffen betreft, is dat er een schandpaal aanwezig was in Melsen (stond op de plaats van het huidig dienstencentrum).

Bestuur.
Onder de justitierechten valt ook het burgerlijk bestuur van de parochie. Dit hield het recht in om, binnen de perken gesteld door de hogere overheid, alle maatregelen te nemen voor de goede orde en het welzijn van de bevolking. Dit was de bevoegdheid van de schepenbank en de ambtenaren. In zuiver lokale gelegenheden met financiële verwikkelingen had de schepenbank geen beslissingsrecht.

1.6.6. Recht van sterfkoop en van wandelkoop.

Sterfkoop is het recht van de heer bij overgang van cijnsplichtig grond ingevolge het erfrecht om 8 schellingen per bunder of 2 schellingen per erfgenaam te eisen.
Aangezien in kloosters en abdijen geen sprake was van nalatenschap, kwamen die niet in aanmerking voor sterfkoop. Bijgevolg werd van hogerhand opgelegd dat die instellingen een natuurlijke persoon moest aanwijzen, waardoor het recht van overdracht ingevolge erfrecht wel mogelijk was.
Wandelkoop is het recht van de heer van Melsen dat hij vorderde bij de nieuwe eigenaar. Dit betrof bij de overdracht 10% van de koopsom of waarde.
Soms gebeurde het dat de akten van overdracht niet werden medegedeeld aan de griffie van de heerlijkheid, waardoor het goed op de vroegere eigenaar bleef staan en er daardoor betwistingen inzake belastingen ontstonden. Bijgevolg werd er op 11 mei 1762 een decreet opgesteld om de overdracht binnen de 2 maanden na de verkoop te acteren.

1.6.7. Corvees.

De heer van Melsen had het recht zijn onderdanen elk jaar herendiensten op te leggen. Het blijft bij deze vermelding, want meer informatie is daarover niet gekend.

1.6.8. De leenrechten, die bij elk leen vermeld staan.

2. Heren van Melsen[5]

Van der Gracht[6] (1364 – 1631)

De heren Van der Gracht stammen uit een oud roemrijk Vlaams geslacht, reeds gekend in de 12de eeuw met de gelukzalige Idesbald Van der Gracht, overleden in 1167 als abt

[5] DE COCKER Jozef, *Geschiedenis van Melsen*, 1988, 31-49.
[6] Tekst Lieve De Cocker in "*Huys De Cocker presenteert Verassende Melsenaren*"

van de abdij Ter Duinen te Koksijde. Zijn naam leeft verder in de badplaats Sint-Idesbald.

De oudste gekende tekst, waarin vermeld wordt dat een Van der Gracht, heer van Melsen was, dateert uit 1364. Daarin wordt van Gillis I Van der Gracht gezegd hij een baljuw en schepenen had.
Na de politieke moord op zijn vader, Jan Van der Gracht, die zowel doctor in het Romeins als canoniek recht was, werd Filips I Van der Gracht (°1472-+1545) op 16-jarige leeftijd heer van Melsen. Beiden werden in de kerk van Melsen begraven.
Hij was driemaal gehuwd. Zijn eerste twee echtgenotes werden in de kerk van Melsen begraven en uit het kortstondig huwelijk met zijn derde echtgenote, Agnes van de Walle, werd zijn zoon Filips II geboren.

Filips II Van der Gracht, hoofdzakelijk gekend als baron van Mortagne, huwde in 1573 te Gent met Maria van den Kethulle, dochter van Willem. Hij diende in het leger van de Staten onder het bevel van zijn schoonvader en van zijn oom, Frans van den Kethulle, heer van Rijhove. Samen met Hembyze domineerde Rijhove de stad tijdens de Gentse calvinistische Republiek van 1577 tot 1584.
Filips II was een moedig krijgsman. Bij zijn laatste militaire activiteit, de verdediging van Dendermonde, gaf hij zich bij de belegering van de stad in 1584 met zijn manschappen over aan Alexander Farnese, hertog van Parma, waarna hij uitweek naar Holland.

Op 08 april 1621 ondertekende hij in 's-Gravenhage een overeenkomst met de vertegenwoordigers van zijn schoonzoon, Otto-Ernest de Brialmont, waarbij hij de heerlijkheid van Melsen aan hem overdroeg. In 1631 liet hij zijn testament opmaken. Korte tijd later overleed hij.

De Brialmont (1631-1650)

Otto-Ernest speelde als baljuw van Condrez en als burgemeester een voorname rol in de politieke wereld van zijn tijd. Na de dood van Katelijne Van der Gracht (overleden op 16/02/1616), hertrouwde hij in 1617 met Françoise Triest, dochter van Adriaan en van Florence de Deurnaeghele. Uit dit tweede huwelijk had hij een dochter Ferdinande–Florence, die huwde met Jan-Frans van Coudenhove.
Enkele dagen vóór de overname van de heerlijkheid Melsen hertrouwde Otto-Ernest op 1 april 1621 met Anna Margareta van Linden.

Claude De Brialmont, geboren te Mechelen in 1622, overleed ongehuwd in1654.
Claude had blijkbaar financiële moeilijkheden en kreeg van de curator de toelating om de heerlijkheid Melsen te verkopen. In de verkoopakte werd het geheel van zijn bezittingen, die door Alexander Goubau werd aangekocht (akte dd. 05/08/1650), geschat op 75 à 80 bunder met inbegrip van de molen en het vervallen kasteel.

Goubau (1650-1795)

Alexander Goubau was de nieuwe heer van Melsen. Gedoopt op 17 juni 1598 huwde hij op 22 januari 1628 te Antwerpen met Anna Donder.
Hij was gedurende verscheidene jaren schepen of burgemeester van Antwerpen. Filips IV van Spanje verleende hem in 1648 de titel van Ridder. Zij hadden 4 kinderen. Jan, de oudste, volgde hem op in 1658.
Ridder Jan huwde met de uit Amsterdam afkomstige Maria Cornelia Croock. Volgens het nieuwe renteboek die hij liet opmaken was de heerlijkheid Melsen ongeveer 15 ha groot. Alexander II, de oudste zoon van Jan en Maria Cornelia, geboren te Antwerpen op 3 juli1658, huwde in 1690 met Maria Constantia Rubbens. Na haar dood in 1710 hertrouwde hij met

Maria Constantia Lunden. Zes weken na zijn huwelijk overleed hij op 5 november 1712. In zijn eerste huwelijk had hij 10 kinderen. Zijn oudste zoon, Jan-Albert, volgde hem op. Jan-Albert werd te Antwerpen geboren in 1696. Hij was licentiaat in zowel canoniek als romeins recht en verhief de heerlijkheid voor het leenhof van Scheldewindeke-Balegem-Moortsele. Jan Albert stierf ongehuwd te Antwerpen op 6 oktober 1733. Georges-Alexander, de broer van Jan-Albert, volgde hem op als heer van Melsen. Hij was gehuwd met Isabel Bosschaert. In 1758 verkocht hij de molen met de er bijhorende rechten aan Pieter Mehauden..Ook Georges had in zijn huwelijk met Isabel Bosschaert 10 kinderen. Hun derde zoon en vijfde in de rij volgde zijn vader op. Hij overleed ongehuwd op 22 juli 1776. Hij werd opgevolgd door zijn broer Georges-Willem-Joze-Frans. In 1771 huwde hij Mari Theresia Vermoelen. Zij hadden twee kinderen. Zijn eerstgeborene, Maria-Theresia, volgde haar vader op in zijn heerlijkheid. De andere heerlijkheden die haar vader bezat, bleven in handen van haar moeder. Maria Theresia Goubau was in 1791 gehuwd met Carolus de Meulenaere. Zij verkochten bij akte op 17 juni 1800 het fonchier en de heerlijkheid van Melsen en van Coudenhove aan mevrouw Antoinette Sabine van der Stichele, weduwe van Karel Maelcamp.

Vraag

Op een doodsprentje zag ik dat de echtgenote van **Gentil Lourdault** (geboren te Poeke) overleed te Oosterzele op 21 september 1946 en dat haar echtgenoot toen nog in leven was.
Gentil Lourdault uit Poeke was een tijdlang onderwijzer in de gemeenteschool van Poesele. Ik vermoed dat hij dan later naar Oosterzele uitweek om daar ook de functie van onderwijzer uit te oefenen. Vermits ik bezig ben met het voorbereiden van een publicatie over het volksonderwijs in Poesele had ik graag een foto van hem gehad om in deze publicatie op te nemen. Wie bezorgt mij een foto van Gentil Lourdault of heeft een adres waar ik eventueel terecht zou kunnen?
Natuurlijk is alle bijkomende informatie over Gentil Lourdault van harte welkom.

André Bollaert
Voorzitter Het Land van Nevele
www.landvannevele.com

Schrijven naar:
André Bollaert
Beentjesstraat 29
9850 NEVELE (Poesele)

Mailen naar: Bollaert André (bollaert.andre@telenet.be)

Landskouter: De landbouwstokerij “Den Betsberg” *door Lucien De Smet*

De familie Van de Velde bewaarde een stookregister uit 1794, maar volgens de aanwijzingen op de briefhoofden en etikettering blijkt de stokerij op het hof te Landskouter te zijn opgestart in 1773[7].

Meer zekerheid over de start van de stokerij kregen wij toen wij zeer recent een document uit 1801, ondertekend door de burgemeester van Landskouter, terug vonden waarop duidelijk staat dat de stokerij “ *begonst”* werd gestart in 1752[8].

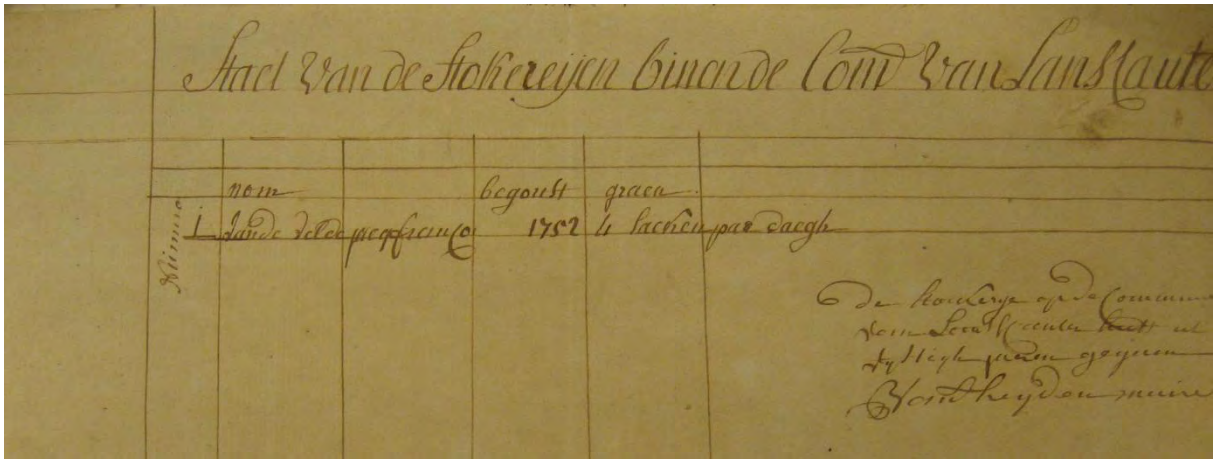

RAG Scheldedepartement Het document van 29/12/1801 is ondertekend door burgemeester Vander Heyden. Stoker Van de Velde F. verwerkte toen 4 zaken graan per dag.

De oudste gekende stoker is **Philippe Janssens.** Hij was gehuwd met Isabella Jacoba Billiet, die afkomstig was van Velzeke, en zou de stokerij hebben opgestart. Na zijn overlijden huwde zijn weduwe te Landskouter op 3 juni 1789 met Jacobus Franciscus Van de Velde. Isabella had in haar eerste huwelijk vier dochters[9].

Jacobus Franciscus Van de Velde (Kobe-Sis) werd te Melle gedoopt op 10 mei 1760 als de zoon van Livinus Van de Velde en Barbarra Elewaut. Hun gezin telde twee kinderen: Marcellinus, geboren op 1 juli 1789 en Carolus (Charles), geboren op 28 juli 1792[10], beiden in Landskouter.

“Kobe-Sis” was adjunct-ambtenaar van de burgerlijke stand in Landskouter in 1792, interim-burgemeester in 1812 en rechterhand van de burgemeester in 1813[11] om uiteindelijk in 1815 het ambt van burgemeester te Landskouter[12] uit te oefenen. Ook in Oombergen was hij burgemeester van 1825 tot

[7] Etiketten in eigen bezit. Tot op heden zijn me nog geen documenten bekend die dit bevestigen.
[8] RAG: Scheldedepartement nr 3058/18.
[9] Pater Frans Van de Velde: *Familiegeschiedenis Van de Velde*.
[10] Pater Frans Van de Velde: *Familiegeschiedenis Van de Velde*.
[11] Pater Frans Van de Velde: *Familiegeschiedenis Van de Velde*.
[12] RAG: Hollands Fonds 0729/11.

1830[13]. Hij is overleden op 9 maart 1854 in Oosterzele op de leeftijd van 93 jaar. De grafsteen van de familie bevindt zich links van de toegangsdeur van de kerk te Oosterzele.

Over de stookactiviteiten van Jacobus is niets geweten. Wij kunnen aannemen dat die te vergelijken waren met de meeste andere landbouwstokerijen uit die tijd. Op 1 november 1822 besloot Jacobus het bedrijf aan zijn twee zonen Marcellin en Charles over te laten met het vooruitzicht dat de oudste zoon de activiteiten op de Betsberg zou verder zetten. "*De onderschreven Jacques Francies Van de Velde proprietaris, woonde te Landskouter verklaart mits deze deugdelijk ende erffelijk overgelaten ten profyte zijne twee zonen Marcellinus Van de Velde en de Charles Van de Velde.."*[14]. Op 12 november 1822 verkocht Charles Van de Velde zijn deel, zijnde de ½ van de hofstede, zijnde 94 roeden 86 ellen, aan zijn broer Marcellin Van de Velde ter waarde van 2500 gulden courant[15]. Het hof met de stokerij paalde ten oosten aan de eigendom, die vader nog in zijn bezit had, ten zuiden aan de voetweg en de grens van de parochie en aan die van Oosterzele, ten noordwesten aan de "*groote calsyde*" weg.
Het hof, dat vader aan beide zonen in 1822 overmaakte, was een niet onaardig landbouwbedrijf van 8 paarden, 2 veulens, 25 runderen en 8 varkens. Onder de landbouwwerktuigen bevonden zich 6 ploegen en 5 karren. In het wagenkot stonden 2 "voituren" en een "speekwaegen". Alle gedorste granen, de zomervruchten, stro, brandhout, olie en kolen vertegenwoordigden een waarde van 14.521 gulden 42 cent[16].

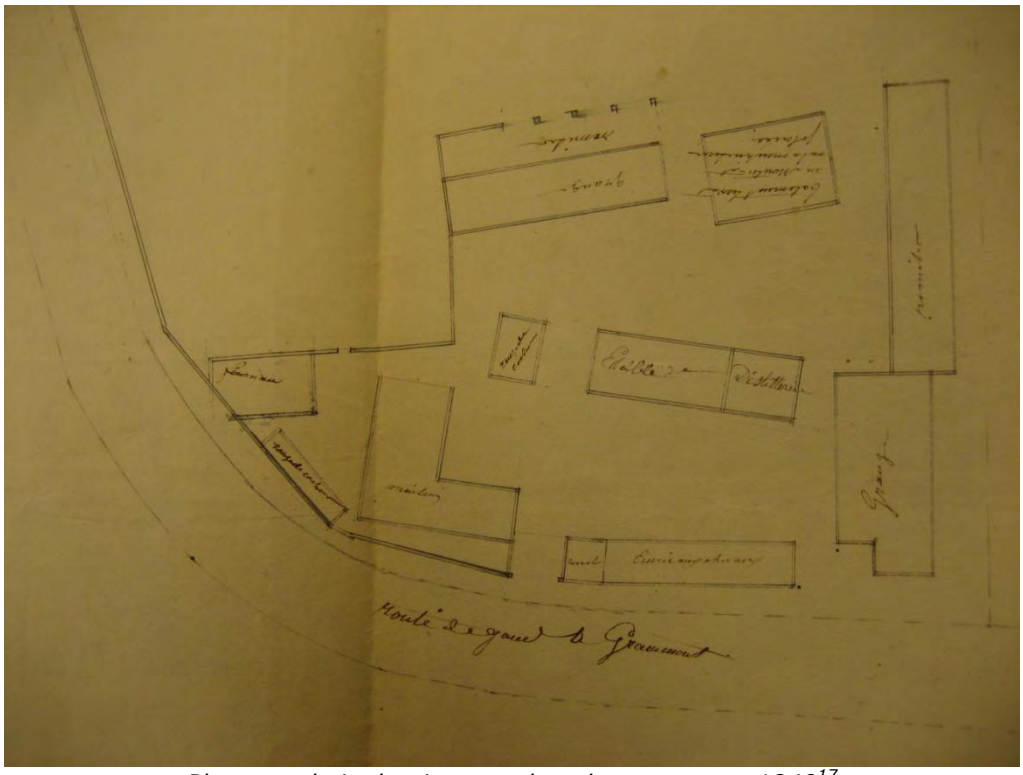

Plan met de inplanting van de gebouwen anno 1840[17]

[13] RAG: Hollands Fonds 0520/5.
[14] Van de Velde Daniël: Balegem: Notariële akte van 1.11.1822.
[15] Van de Velde Daniël: Balegem: Notariële akte van 12.11.1822.
[16] Van de Velde Daniël: Balegem: Notariële akten 1-11; 7-11; 12-11 1822.
[17] RAG: provincie Oost-Vlaanderen 1830-1850, nr 2196/2.

De stokerij van Marcelinus Van de Velde tijdens de periode van 1822-1845.

Marcellin Van de Velde werd geboren te Landskouter op 1 juni 1789. Hij huwde in 1824 met de uit Smeerebbe afkomstige Rosalie Van Lil. Hij was burgemeester in Landskouter van 1825 tot 1847.
Het gezin had zeven kinderen, allen geboren in Landskouter:

- Hortense Justine Van de Velde (° 14-06-1824 - † 03-04-1885 te Gentbrugge), gehuwd met Pierre Auguste Dutordoir uit Sint-Agatha-Berchem, accijnsbediende.
- Maria Joanna Juliana Van de Velde (° 18-11-1825 - † 03-12-1841 te Landskouter).
- Adelaide Van de Velde (° 25-12-1826 - † 28-10-1909 te Gent), gehuwd met Remi Joseph Desrumeaux uit Rekkem, scholastiek bij de paters Josephieten in het College te Melle.
- Monica Mathilde Van de Velde (° 08-12-1828 - † 17-01-1859), kloosterzuster bij de congregatie der Zusters van Liefde.
- Hippolite Desiré Van de Velde (° 11-07-1830 - † 21-03-1901 te Landskouter), gehuwd met Anna Stephanie Van Mullem uit Maldegem.
- Gudula Jacoba Van de Velde (° 08-10-1831), gehuwd met Désiré Auguste Van Mullem, geneesheer te Maldegem.
- Maria Leocadia Van de Velde (° 19-04-1833), gehuwd met Charles Auguste De Saegher, notaris te Antwerpen[18].

Marcellin overleed te Landskouter op 16 april 1847 en zijn echtgenote op 21 maart 1857.

De stokerij.

Stoommachine ± 1840 (Foto D. De Lobelle)

Op 20 mei 1840 diende Marcellin Van de Velde zijn aanvraag in om een stoommachine met de bijhorende stoomketel te plaatsen[19]. Het openbaar onderzoek had plaats op 15 juni 1840. Niemand had hiertegen enig bezwaar ingediend.
Op 28 juli 1840 verleende de bestendige deputatie aan Marcellin Van de Velde, onder de gebruikelijke voorwaarden, de toelating om de stoomketel en de stoommachine te plaatsen[20].

Dit toestel mag als zeer merkwaardig worden beschouwd, omdat het de oudste nog bewaarde stoommachine van ons land is.
In 1983 werd, onder de zorgen van MIAT, de machine opgemeten en de resultaten ervan werden gepubliceerd in de catalogus "*Onder Stoom*"[21].
Een grondiger restauratie werd later uitgevoerd door de huidige eigenaar, architect Thierry Ferfers. De volledige machine werd ontmanteld, de zuiger werd losgemaakt en de voet van het toestel is ondertussen ook vrijgemaakt. De restauratie door de heer Thierry verdient onze waardering.

[18] Pater Frans Van de Velde: *Familiegeschiedenis Van de Velde.*
[19] RAG: provincie Oost-Vlaanderen 1830-1850 nr 2196/2.
[20] RAG: provincie Oost-Vlaanderen 1830-1850 nr 2196/2.
[21] "*Onder Stoom*", tentoonstelling 1983, Sint-Pietersabdij Gent.

Marcellin Van de Velde vermeldde in zijn aanvraag dat de stoommachine een tweedehands toestel is dat voorheen was opgesteld in een katoenspinnerij te Gent "*une vielle machine à vapeur d'une force de quatre chevaux qui a fonctionnée à la place d' Ekkergem dans une filature de Coton*"[22].

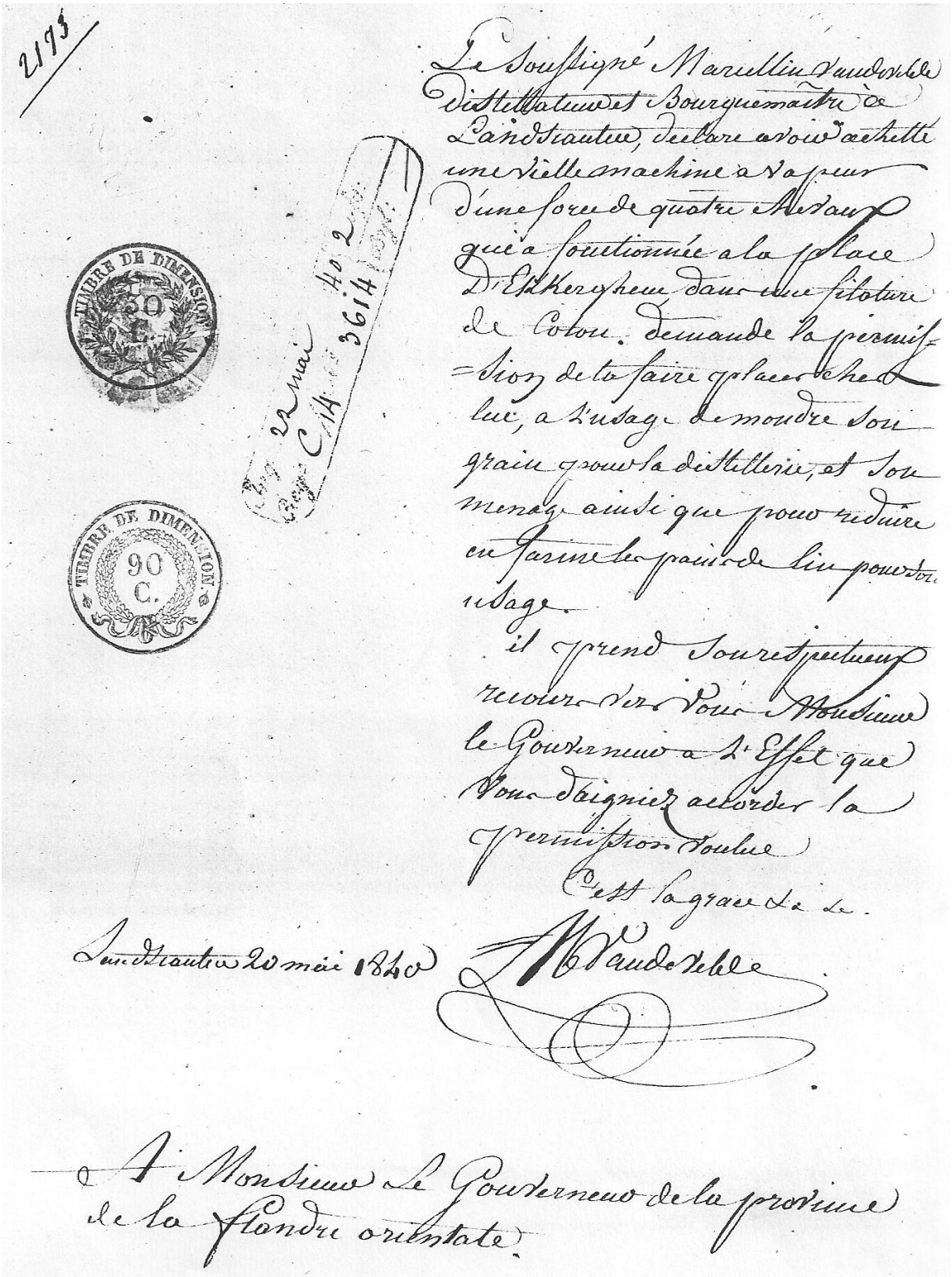

2195

Le soussigné Marcellin Vandevelde distillateur et bourgmaître de Laindriaution, déclare avoir achetté une vielle machine à vapeur d'une force de quatre chevaux qui a fonctionnée a la place D'Ekkergheim dans une filature de Coton. demande la permission de la faire placer chez lui, a l'usage de moudre son grain pour la distillerie, et son menage ainsi que pour reduire en farine les pailles de lin pour son usage.

il prend son respectueux recours vers Vous Monsieur le Gouverneur a l'Effet que Vous daignier accorder la permission sollicitée

C'est la grace de la.

Laindriaution 20 mai 1840

L Vandevelde

A Monsieur Le Gouverneur de la province de la Flandre orientale.

TIMBRE DE DIMENSION 30 C.

TIMBRE DE DIMENSION 90 C.

22 mai C 14 3614 No 2

Aanvraag door Marcellin Van de Velde om een stoommachine in gebruik te nemen 2.05.1840[23].

[22] RAG: provincie Oost-Vlaanderen 1830-1850, nr 2196/2.
[23] RAG: provincie Oost-Vlaanderen 1830-1850, nr 2196/2.

Onderzoek naar de herkomst laat ons sterk vermoeden dat de machine in gebruik is geweest in het bedrijf van Pierre Hayman, dat in 1838 of 1839 werd stopgezet[24].
De machine heeft een vertikaal opgestelde cilinder en had een vermogen van 3 à 4 PK. Het werd geconstrueerd door de firma Hystte.
In de stokerij werd het steeds gebruikt voor het aandrijven van de molenstenen in de maalderij en van de waterpomp.

De broer van Marcellin, **Charles Van de Velde**, woonde eveneens te Oosterzele, nl. op het kruispunt van de Geraardsbergsesteenweg met de baan naar Wetteren, in de woning van zijn vader Jacobus. Charles was er bierbrouwer en postmeester. Zijn huis was één van de twee stopplaatsen van de postkoets op het posttraject Gent - Geraardsbergen, ingesteld ten tijde van het Verenigd Koninkrijk. Charles was gehuwd met Amelie Verstraeten, afkomstig van Gontrode. Hij werd te Landskouter geboren op 28 juli 1792 en overleed te Oosterzele op 11 september 1847[25]. Hij ligt bergaven in Oosterzele.

De stokerij van Hippolite Désiré Van de Velde (1845-1901), zoon van de voormelde Marcellin.

Hippolite werd te Landskouter geboren op 11 juli 1830. Hij huwde met Anna Stephanie Eulalie Van Mullem, dochter van Pieter Jacobus Van Mullem en Antonia De Muynck[26].
Zij hadden zeven kinderen, allen geboren te Landskouter:

- Marie Antoinette Josèphe Van de Velde (° 29-10-1858 - † 18-02-1880 te Landskouter).
- Amatus Joseph Marie Van de Velde (° 16-11-1859), gehuwd met Hortense Bracke uit Landskouter.
- Leocadia Desiré Marie Josèphe Van de Velde (° 18-08-1861 - † 20-09-1954 te Gent).
- Prosper Honoré Marie Van de Velde (° 24-05-1863).
- Honoré Angelus Marie Van de Velde (° 28-07-1864), gehuwd met Emilie Van der Linden uit Lier.
- Emma Maria Germana Van de Velde (° 04-03-1866).
- Arthur Prosper Marie (° 13-04-1867 - † 30-12-1956 te Landskouter), gehuwd met Anna Jacoba Gabriella Henrica Lanens uit Lier.

Hippolite was lid van de gemeenteraad van 1854 tot 1861 en nadien was hij burgemeester tot 1901.

Op 1 februari 1862 kondigde het schepencollege aan dat de heer Hippolite bij de bevoegde overheden een aanvraag had ingediend om in de stokerij en in de maalderij een stoomketel met bijhorende machine te plaatsen. In de praktijk kwam dit neer dat, ten behoeve van de stokerij, een stoommachine met ketel werd bijgeplaatst. Op 30 april 1862 gaf het college Hippolite de toestemming onder de gewone voorwaarden en nadat niemand na het openbaar onderzoek enig bezwaarschrift had ingediend. Op 17 mei 1862 gaf ook de bestendige deputatie een gunstig advies.

Wij nemen aan dat toen nog steeds gestookt werd volgens de aloude gekende methode, waarbij de alcoholbevattende basisvloeistof verhit werd. De nieuwe techniek, waarin men slaagde om de goede en minder goede alcohol van elkaar te scheiden, werd pas in de eerste helft van de 19de eeuw ontwikkeld door de Fransman Isaac Bérard. De Belg Cellier-Blumenthal verbeterde in 1830 deze techniek, zodat voortaan op industriële wijze alcohol kon worden geproduceerd[27]. De toepassing in de landbouwstokerijen kwam er pas veel later onder druk van de vraag naar kwalitatief zuivere alcohol. Hippolite

[24] "*In en om de alambiek*" tentoonstelling 13/6-20/9/1981, Sint- Pietersabdij Gent.
[25] Pater Frans Van De Velde: *Familiegeschiedenis Van de Velde*.
[26] Pater Frans Van De Velde: *Familiegeschiedenis Van de Velde*.
[27] Paul Spapens en Piet Horsten: *Tappen uit een Geheim vaatje*, 1990.

overleed te Landskouter op 31 maart 1901 en liet zijn bedrijf over aan zijn zoon Arthur Van de Velde.

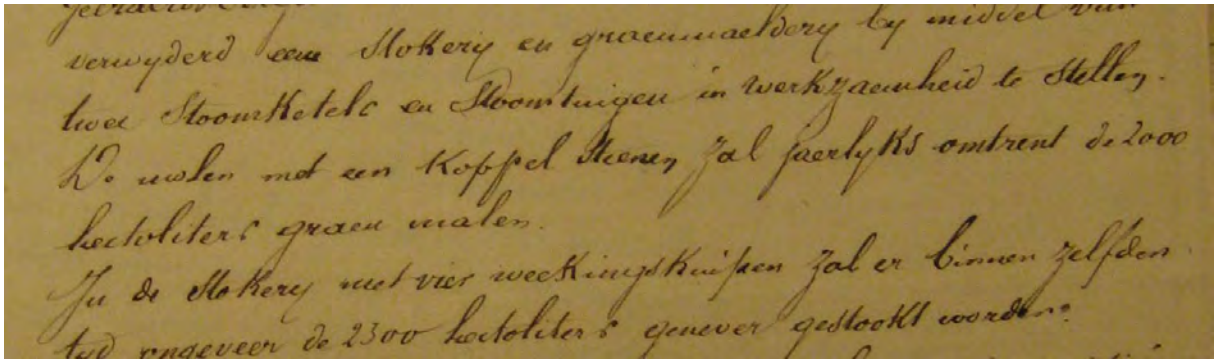
verwyderd een Stokerij en graenmaelderij by middel van
twee Stoomketels en Stoomtuigen in werkzaamheid te stellen.
De molen met een Koppel Steenen zal jaerlyks omtrent de 2000
hectoliters graen malen.
In de Stokerij met vier weekingskuipen zal er binnen zelfden
tijd ongeveer de 2300 hectoliters genever gestookt worden.

"..verwijderd een stokerij en graenmaelderij bij middel van twee stoomketels en stoomtuigen in werkzaamheid te stellen. De molen met een koppel stenen zal jaerlijks omtrent de 2000hectoliter graen malen. In de stokerij met vier weekingskuipen zal er binnen zelfden tijd ongeveer 2300 hectolieter genever gestookt worden"[28].

De stokerij van Arthur Van de Velde (1901-1956).

Arthur Prosper Maria Van de Velde werd te Landskouter geboren op 13 april 1867 en huwde te Lier op 2 mei 1905 met Anna Jacoba Gabrielle Henrica Lanens.
Zij hadden 8 kinderen:

- Marie Christina Gabriela Josephina Van de Velde (° 13-02-1906 te Landkouter). Ze was kloosterzuster-missionaris in Kongo (Katanga) en verbleef daarna te Tours.
- Elisabeth Marie Aimée Josèphe Van de Velde (° 14-02-1907 te Landskouter).
- Jean Honoré Hippollite Marie Joseph Van de Velde (° 17-04-1908 te Landskouter) gehuwd in Aalter met met Marie Henriette Suzanne Seraphine Romaine De Wulf.
- Franz Marcellin Marie Joseph Van de Velde (° 28-11-1909 te Landskouter). Pater-missionaris, verblijvend in Catholic Mission Iglulik, NWT Canada.
- Pierre Emille Marthe Marie Van de Velde (° 19-11-1910 te Landskouter). Pater-missionaris in St.Xavier's college te Ranschi-Bihar, India.
- Genoveva Celestina Marie Joseph Van de Velde (° 10-12-1915 te Domburg-NL), gehuwd met Charles Alphone Marie Joseph Ghislain Delcuve.
- Cécile Elisabeth Caroline Marie Van de Velde (° 18-02-1919 te Landskouter), gehuwd met Willy Jean Verhelst.
- Gabriel Jean Marie Joseph Van de Velde (° 22-12-1922 te Landskouter - † 28-12-1922 te Landskouter)[29].

Arthur was burgemeester in Landskouter van 1901 tot 1938. Hij was tevens jarenlang lid van de provincieraad van Oost-Vlaanderen. Op 12 september 1926 vierde hij zijn jubileum van 25 jaar burgemeesterschap.

[28] RAG: Provincie Oost-Vlaanderen 1851-1870, nr 1502.
[29] Pater Frans Van De Velde: *Familiegeschiedenis Van de Velde*.

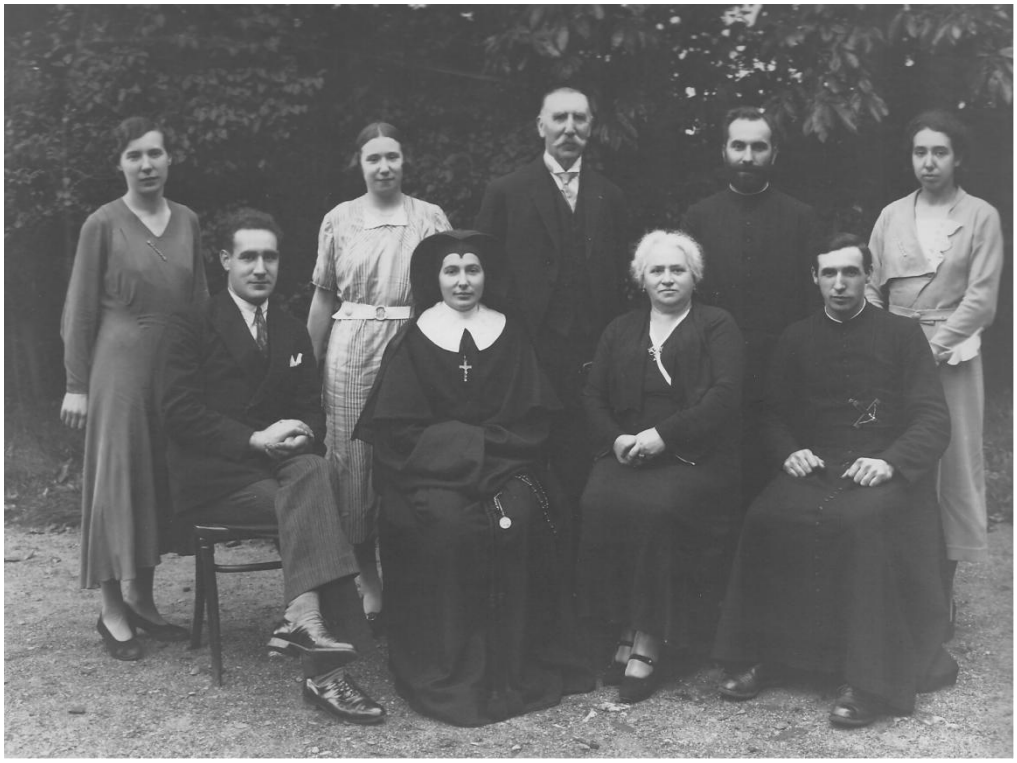

Familie foto Arthur Van de Velde – Lanens (Archief L. De Smet)

Zittend van links naar rechts: Jean, Marie Christina, de echtgenote van Jean Gabrielle, Pierre
Rechtstaand: Elisabeth, Cécile, Arthur, Frans, Ginette.

Op 21 maart 1906 werd Artur Van de Velde, na de dood van zijn vader, de nieuwe eigenaar en bedrijfsleider van de stokerij. Tijdens de Eerste Wereldoorlog werd elke bedrijvigheid gestaakt. De Duitse bezetter had er al het koperwerk laten weghalen. Door de bezetter werd hij aanzien als een spion voor de Engelsen. Hij is moeten vluchten om aan een terechtstelling te ontsnappen. De familie is hem komen vervoegen te Domburg, in Nederland[30]. Hun dochter Genoveva werd er geboren.

De stokerij.

Na de oorlog werden er belangrijke renovatiewerken uitgevoerd. Nagenoeg de gehele stookinstallatie werd vervangen. In 1924 werd er bij Dufour Frères te Elouges een nieuwe distillatiekolom en een overhaalketel aangekocht. Beide toestellen hadden een inhoud van 10 hl.

De installatie werd uitgebreid met een mengelaar en drie metalen gistingskuipen.

De stoommachine werd in 1925 vervangen door een toestel uit 1880, dat voordien reeds zijn diensten had bewezen in de brouwerij De Clecq − Verstraete en daarna was opgesteld in de textielfabriek L. Dufaye te Ronse. De stoomketel werd in 1907 gebouwd door het huis Mahy Frères uit Wondelgem[31]. De oude stoommachine met rechtopstaande cilinder bleef in dienst in de maalderij.

[30] Pater Frans Van De Velde: *Familiegeschiedenis Van de Velde*.
[31] "*In en om de alambiek*", tentoonstelling 13/6-20/9/1981, Sint-Pietersabdij Gent.

Overhaalketel (Foto Lucien De Smet)

Stoomketel gebouwd in 1907 (Foto De Lobelle Danny)

Binnenkoer van de stokerij: Links de duiventoren, rechts vooraan de stookplaats

De bedrijfsgebouwen werden gerenoveerd.
De stokerij en de aanpalende stallen kregen een nieuwe siergevel. Ook ter hoogte van de straatzijde werd gerenoveerd. Er kwam een nieuwe toegang en er werd een duiventoren gebouwd. De bedrijfsoppervlakte bedroeg tussen beide oorlogen 10 ha.

Omdat nagenoeg de hele installatie werd vernieuwd, diende Arthur Van de Velde een nieuwe aanvraag in om op zijn bedrijf een landbouwstokerij op te richten. Er werd een openbaar onderzoek gestart en nieuwe plannen werden ingediend. Het schepencollege van 1 juni 1927 deelde mee dat er geen enkel bezwaarschrift werd ingediend en dus kon onder de gebruikelijke voorwaarden de stokerij worden opgestart[32]. Met het in gebruik nemen van de stookkolom en de overhaalketel is het duidelijk dat, naast de landbouw, nu ook de productie van kwaliteitsjenever aan belang had toegenomen. Er kon vanaf nu alcohol van een betere kwaliteit worden geproduceerd. Bij het overhalen van de flegma's kon een alcoholhalte worden bereikt van 80-85°.

Na het overhalen bekwam men flegma's van 50° bij een temperatuur van 15° C. De jenever werd versneden naar 30° en verkocht onder de naam "Jan-ze Klaaren"; naar 35°, genaamd "Pur Seigle", maar liefhebbers dronken "Pur Sang" van 40°.
Aanvankelijk werd de jenever in houten tonnen van 10 l geleverd, "dames-Jeannes" genaamd. Pas sinds 1930 werden er flessen van 1 l gevuld [33].
Omstreeks 1928 was de zoon Jean Van de Velde mee in het bedrijf gestapt.

Het einde van het familiebedrijf "Den Betsberg".

Na de Tweede Wereldoorlog werd de productie schoorvoetend hervat. Uiteindelijk besloot men met de stookactiviteiten te stoppen.

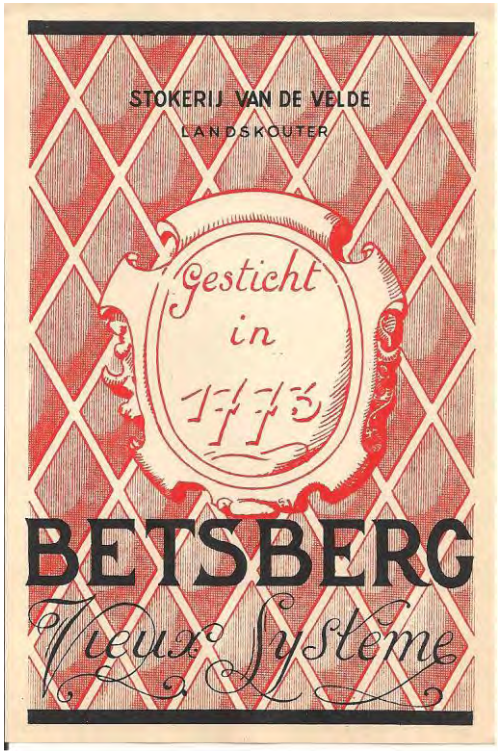

De controle van de accijnzen kwam op 15 december 1950 ter plaatse en stelde het einde van de activiteiten vast.
Arthur Van de Velde overleed te Landskouter op 30 december 1956.

Op 1 maart 1981 werd bij KB het hele complex en de omgeving beschermd.
De stokerij met inbegrip van de gehele technische installatie, de stoomketel uit 1907 en de twee stoommachines werden als monument beschermd.
De stokerijgebouwen, het woonhuis, de hoeve en het omliggende landschap werden als dorpszicht beschermd[34].

Op 9 maart 1988 verkocht Jean Van de Velde het volledige complex omvattende: de meesterwoning, de hoeve en de stokerij met bijhorigheden, tuin, weiden, boomgaard en bos: alles samen 1 ha 70 a 30 ca. Ook de merknamen "Landbouwstokerij Den Betsberg" of in het Frans "Distillerie du Betsberg", "Jan-ze Klaren 1,2,3", de recepten en alle nog bestaande handelsboeken van de stokerij werden

[32] GA Oosterzele: Notulen van het Schepencollege Landskouter.
[33] "*In en om de alambiek*", tentoonstelling 13/6-20/9/ 1981, Sint-Pietersabdij Gent.
[34] Decreet van 3/03/1976 (kopie).

mee verkocht.
De nieuwe eigenaars, de NV IMMODES met maatschappelijke zetel te Gent, kochten het voor de som van 12 miljoen BEF. De verkoper behield het levenslang het recht van gebruik en bewoning samen met zijn gezin en naaste bloedverwanten[35].

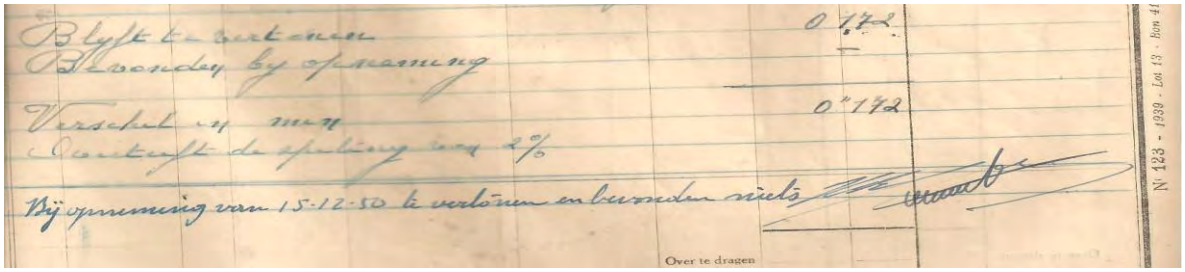
Over te dragen

Is er een nieuwe toekomst in de stokerij te Landskouter ?

Steven: stokerij "Den Betsberg", Landskouter.

De krant '*Het Nieuwsblad*' van 17 oktober 1989 kondigde aan dat de firma Bruggeman 100 miljoen zou investeren in de gistafdeling!
Het bedrijf Bruggeman zou stoppen met de alcoholstokerij, maar wenst zijn grondstoffen beter te beheersen. Te Oosterzele (Landskouter) willen zij een grondstoffenafdeling voor jeneverproducten.
In de geklasseerde stokerij zou er opnieuw enige ambachtelijke activiteiten plaatshebben.
Er werd nieuwe apparatuur voor de aanmaak van moutwijn voorzien. De oude stokerij zou worden opengesteld voor het publiek.

Alles bleef bij het maken van plannen en mooie vooruitzichten. Het hele complex bleef verwaarloosd achter tot het in 1996 opnieuw verkocht werd.

[35] Notariële akte van verkoop.

De krant '*Het Volk*' van 3 juni 1996 meldde dat zeven gezinnen de stokerij hadden aangekocht met het doel er een woonerf van te maken. Architect Ferfers slaagde erin een aantal vrienden te motiveren om samen in het project te stappen. Het hele complex werd opgedeeld in 7 afzonderlijke woongelegenheden. De eerste fase kwam klaar in juni 1996: drie gezinnen namen er toen hun intrek. Einde van hetzelfde jaar kwam de tweede fase klaar, waarbij nog eens drie gezinnen kwamen wonen. De derde fase omvat de restauratie van het gemeenschappelijke deel, namelijk de stokerij. De oude stoommachine uit de maalderij werd intussen door de zorgen van de heer Ferfers volledig gerestaureerd.
Voor de rest van de technische installatie in de stokerij blijft het wachten op het nodige geld!
Sinds 1950 staat de installatie uit 1927 er werkloos bij. Jawel, het is geklasseerd!
Wie heeft hiervoor nog enige belangstelling? En wordt dit opnieuw een voorbeeld van hoe een stukje erfgoed dreigt verloren gaan?

Scheldewindeke: Verering van de H. Macharius *door Lucien De Smet*

Op 15 augustus 1842 werd op de wijk Spiegel een nieuwe kapel ter ere van de H. Macharius ingewijd. Bij die gelegenheid werd een passend lied geschreven.

1. De herkomst van het document.

Op 28/07/1976 vond men het stuk terug in het kerkarchief van Idegem. De pastoor van deze parochie heeft het in 1977 aan de parochie van Scheldewindeke overgemaakt. In een brief van 25/01/1977 dankt de heer R. De Neve, pastoor te Scheldewindeke, zijn collega om het hem toegestuurde document[36].
Het document kwam ons bezit toen het samen met oude kranten en nog andere documenten ter gelegenheid van een papierslag buiten op de stoep werd gezet. Het wordt nu bewaard in het documentatiecentrum van het Heemkundig Genootschap Land van Rode.

Het triomflied waarvan de auteur ons onbekend is, was een ode aan de plaatselijke pastoor Albert Frans De Cooman.

Deze priester werd op 11/09/1797 te Nederhasselt geboren. Hij werd priester gewijd te Mechelen op 24/05/1824. Hij was achtereen volgend onderpastoor te Meldert en Vrasene. Op 16/01/1834 werd hij pastoor benoemd te Scheldewindeke. Hij overleed er op 7/06/1849[37].

"*Triomph gezank over de dankzegginge van onze nieuwe kapelle staende onder de bescherming van onze patroon heyligen*."[38]

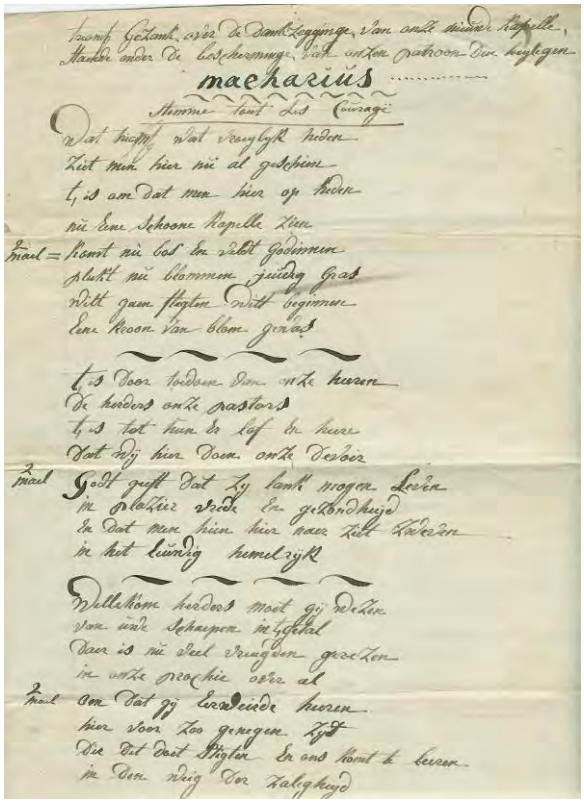
Triomf Gezank over de dankzegginge van onze nieuwe kapelle, staende onder de beschermingen van onzen patroon den heyligen

macharius

Stemme van het Liedt Cuiragie

Wat triomf wat vreuylijk heden
Zieet men hier nu al geschien
t, is om dat men hier op treden
nu eene schoone kapelle zien
2mal = Komt nu God en zielt Godinnen
plukt nu blommen zieng Gras
Wilt gaen vlechten uwe beginnen
Eene kroon van blom gras

t, is voor toedoen dien onze heeren
De heeren onze pastors
t, is tot hun de lof de eere
Dat wij hier doen onze devoir
2mal Godt geeft dat zy lang mogen leeven
in plaeteir vrede en gezondheyd
en dat men hun hier naer zal streeven
in het eeuwig hemelzijk

Welkom heeren moet gij weeten
Van uwe schaepen in t, geheel
Daer is nu deel vreugden geeten
in onze prachie over al
2mal om dat gij lezeeuwe heeren
hier voor zoo gewegen zijt
die dit deed stigten en ons komt te leeren
in den weg der zaligheyd

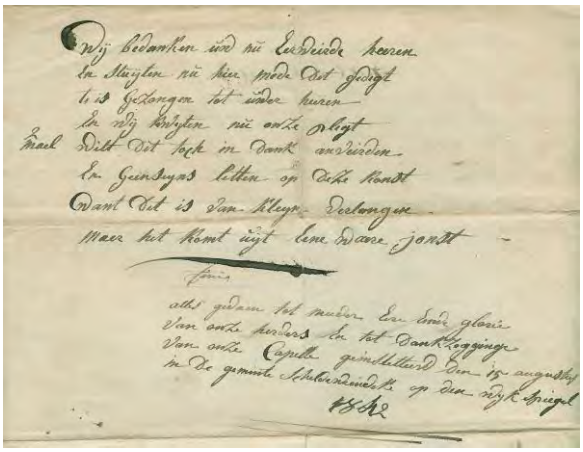
Wij bedanken uw nu Eerwaerde heeren
En stuijten nu hier mede dit gedigt
t, is gelongen tot uwe heeren
En wij knuijten nu onze vligt
2mal Dilt dit tegt in dank aenvaerden
En Geestgras letten op deze konst
Want dit is van kleyn vertongen
Maer het komt uyt een waere jonst

Alles gedaen tot meeder Eere Gods glorie
Van onze herders en tot dankzegginge
Van onze Capelle gesichtbaerd den 15 augustus
in de gemeente Scheldewindeke op den wijk Spiegel
H S R

[36] Documentatiecentrum Land van Rode: Scheldewindeke, Machariuskapel: kopie Brief 25/01/1977.
[37] Luc Schokkaert: *Biografisch Repertorium van de priester van het bisdom Gent 1802-1997*.
[38] Documentatiecentrum Land van Rode: Scheldewindeke, Machariuskapel: kopie Brief 25/01/1977.

Op de toon van tout les couragie

Wat triomf wat vroelijk heden
Ziet men hier nu al geschien
T'is omdat men hier op heden
Nu eene schoone kappelle zien.

Komt nu bos en veldt godinnen
Plukt nu bloemen juidig gras
Wilt geen flegten wilt beginnen
Eene kroon van blom gewas

't is door toedoen van onze heeren de herders onze pastors
t is tot hun er lof en heere
dat wij hier doen onze devoir

Godt geeft dat zij lank mogen leven
In plezier vrede en gezondhiyd
En dat men hun her maer ziet zweven in het eeuwig hemelrijk.

Willekom herders moet gij wezen
Van uwe schaepen in 't getal
Daer is nu veel vreugden gerezen
In onze prochie over al

Om dat gij Eerweirde heeren
Hier voer zoo genegen zijt
Die dit doet stigten en ons komt te leeren
In den weig der zalighiyd

Wij danken uw nu Eerweirde heeren
En stuyten nu hier mede dat gedigt
T,is gezongen tot uwer heeren
En wij kwijten nu onze pligt

Wilt dit toch in dank aanveirden
En geesniyne letten op deze komst
Want dit is von kleyn verlangen
Maer het komt uyt Eene waere jonst

Alles gedaen tot meerdere eer ende glorie van onze herders.En tot dankzegginge van onze capelle geinstelleerd den 15 augustus in de geminte Scheldewiendeke op den wijk Spiegel 1842

2. De devotie te Scheldewindeke.

2.1. Macharius van Antiochië.

Macharius was een monnikbisschop uit Antiochië die later als pelgrim naar het Westen kwam en in 1012 in de Gentse Sint-Baafsabdij overleed aan de pest.
Hij wordt voorgesteld met mijter en kruisstaf met twee dwarsbalken. Voorts heeft hij in zijn hand een hart dat doorstoken is met drie spijkers, een zinspeling op zijn reis naar Palestina waar hij joden en moslims probeerde te bekeren en waar hij op een dag werd vastgespijkerd aan de vloer. Andere afbeeldingen tonen hem met een brandende kaars in de hand, met een kind aan zijn voeten of biddend te midden van pestlijders. De drie spijkers bevinden zich soms in het rotsblok.

Macharius werd aanroepen tegen pest en andere besmettelijke ziekten. Zijn feestdag is op 2 januari[39].

2.2. De devotie te Scheldewindeke.

De kapel op de wijk spiegel is eigendom van de kerk van Scheldewindeke. Het beeld uit 1857 was een gepolychromeerd houten afbeelding van de heilige; het had een hoogte 126 cm.
Op de tombe stonden twee witgeschilderde kandelaars uit de 19e eeuw en kunstbloemen onder een stolp[40].

Een tweede kapel gewijd aan deze heilige vindt men op de wijk Wijkschoolstraat - Morestraat. Het is een 19e eeuwse kapel met brede rondboogpoort en draagt het opschrift: "*H. Magharius bescherm ons*."
In de kapel staat een gepolychromeerd beeld van de heilige met mijter en kromstaf.

De heilige Macharius is na Sint-Christhoffel de tweede patroonheilige van de parochie Scheldewindeke. De verering van deze heilige is zeer oud.
In de kerk bewaard men een XVIIIe eeuwse ebbenhouten baljuwstaf met een zilveren afbeelding van de heilige. De kerk bezit teven een zilveren reliekhouder uit 1701[41].

Mogelijks werd de kapel op de wijk Spiegel gebouwd ter vervanging van een oudere verwaarloosde kapel. Op een 18e eeuwse kaart staat op de wijk Spiegel een kapel ingekleurd[42].

Eén van de heiligenbeelden in de kerk van Scheldewindeke is dat van de Heilige Macharius. Het is

[39] Jo Claes, Alfons Claes en Kathy Vincke: *Sanctus "meer dan 500 heiligen herkennen".*
[40] Kon. Instituut voor het kunstpatrimonium (29/4/1974).
[41] Inventaris kerkpatrimonium Scheldewindeke.
[42] RAG: kaarten en plans.

een gift uit 1866 vanwege de parochianen. Het onderschrift refereert naar de sociale en economische toestand van die tijd: *"Aen den h'Macharius dankgift der inwoners van Scheldewindeke van den clolera bevrijd in MDCCCLXVI".*

Niet toevallig kwam het beeld er als dank op het einde van de crisis. Eén van de vele illustraties van hoe de pilaarheiligen in onze parochiekerken een deel van de sociale geschiedenis van de lokale bevolking kunnen vertellen.
Merk op dat de bouw of vervanging[43] van de Sint-Machariuskapel midden in de crisis van 1830-1860 valt[44].

De eerste signalen van de crisis waren reeds in 1840 aanwezig.
De vlasnijverheid verkeerde in een benarde toestand met als gevolg een groot aantal werklozen. Naast de landbouw verkeerde ook de thuisweverij, de belangrijkste economische bedrijfstak van de plattelandsbewoners in een zeer benarde positie.
Het aantal behoeftige bleef na de mislukte aardappeloogst van 1840 stijgen. In 1842 was de toestand er niet op vooruitgegaan. Het aantal behoeftige nam toe, de levensmiddelen werden voor velen onbetaalbaar en er was grote werkloosheid. Het toenmalige gemeentebestuur verleende aan het bureel van weldadigheid buitengewone toelagen om te voorkomen dat de arme bevolking van honger zou sterven. 62,6% Van de plaatselijke bevolking leefde toen van de bedelarij.
Veel inspanningen werden gedaan ter bestrijding van dysenterie en het mogelijks gevaar voor het uitbreken van tyfus. Mede door de dramatische gevolgen van deze crisis lag het voor de hand dat de gelovige bevolking kracht en steun ging zoeken in de verering van de patroonheilige van hun parochie de heilige Macharius.

2.3. Heilige Macharius b.v.o.

De kapel is op dit ogenblik totaal verwaarloost. Binnenin is alles geroofd of laten wij het beste verhopen weggehaald. Op de muren staan anti-christelijke slogans. Niemand lijkt er zich om te bekommeren.

U ziet maar hoe wij met ons erfgoed omgaan! En dat in een tijd waarin de gemeenten in Vlaanderen de mond vol hebben over erfgoed. Wij beschikken allemaal over een goede huisdokter en zijn van oordeel dat wij de tussenkomst van bescherm- en geneesheiligen kunnen missen. Onze kleine monumentjes daarentegen zijn aan dringende restauratie toe. Is het omdat zij sociaal en economisch niet meer bruikbaar zijn, dat wij deze kleine getuigen uit ons Vlaams verleden moeten laten verdwijnen? Gelukkig denken sommigen er anders over. Wij vernamen dat het gemeentebestuur van Oosterzele de intentie heeft om elk jaar, of toch regelmatig één van deze kleine monumentjes te herstellen. Wij verheugen ons hierom. Mogen wij hopen dat deze Machariuskapel op het verlanglijstje voor herstelling in aanmerking komt.

[43] Op de 18e eeuwse kaart staat niet vermeld welke heilig in de kapel vereerd werd.
[44] Véronique Verbrugge: Tijdschrift Land van Rode, 32e jaargang nr 125, 126, 127, 128.

1695: Getuigenverhoor naar de doodsoorzaak van Joos de Cock uit Balegem door het leenhof Balegem-Scheldewindeke-Moortsele[45]

door Lucien De Smet

Op 22 november 1695 onderzoeken de baljuw en de mannen van het leenhof Balegem-Scheldewindeke-Moortsele de omstandigheden waarbij Joos De Cock op 20/11/1695 om het leven kwam en hoe het lichaam naar de heerlijkheid Leeuwergem-Elene werd overgebracht.

Paul Cézanne: Joueurs de Cartes 1890-1895 in het Musée d'Orsay - Paris

De 26-jarige Janneken van Daele, dochter van Adriaens in dienst bij Anthoon Stevens, legt de hierna volgende getuigenis af.
Op zondagavond 20/11/1695 zijn in de keuken van de herberg van Anthone Stevens aan het kaarten: Joos Verniers, knecht van Christiaen; Arent de Moor, zoon van Jacques; Pieter Bale, zoon van Pieters en Lieven de Ruelle, zoon van Anthone. Joos de Cock zat in de keuken te slapen.

Tot 7 à 8 uur verliep alles rustig, zonder enige discussie en twist. Dit bleef zo tot het einde van het kaartspel. Dan hoort zij Lieven de Ruelle op een Hecke wijze naar Pieter Bale roepen "ick saude u omver schieten". Hierop repliceerde Bale "*wat soudt ghij schieten, u roer* (geweer) *enis niet gelaeden*".

Zij zag hoe hij het wapen lade en in de richting van de schouw schoot en bemerkte dat er iets fout was met het wapen. Anthone Stevens riep naar de Ruelle "*laet u roer staen ghij speel met u meester*". De Ruelle laadde opnieuw het wapen en schoot er mee in de richting van de schouw in de keuken. Joos de Cock, die daar zat te slapen, werd zwaar aan het hoofd gewond. Zonder een woord te zeggen, overleed hij ter plaatse.

[45] Met dank aan de heer Willy Stevens uit Knesselare die tekst terugvond in de Raad van Vlaanderen. Hij bezorgde ons de integrale tekst waarvoor hartelijk dank. RAG: Raad van Vlaanderen, bundel 400, brief 43.

Elkeen, ook de Ruelle was onder de indruk van wat er was voorgevallen.
Zij hoorde de mannen onder elkaar spreken over wat er met het dode lichaam diende te gebeuren.

Het dode lichaam werd naar buiten gedragen. Later vernam zij dat het in de heerlijkheid Leeuwergem-Elene werd teruggevonden.
De getuigenis werd afgelegd onder eed in handen van de baljuw Guislain Buys en de mannen van leen Pieter Clippele, Jan Baptiste van den Tombeele en Piete Cochet.

Ook de heren Anthone Stevens 28j, Joos Verniers 22j en Pieter Bale 25j werden door de baljuw gehoord.
Alle verklaringen vertellen een zelfde verhaal. Aan de hand van de verklaring van Anthone Stevens komen wij te weten hoe het dode lichaam werd vervoerd. Lievin de La Ruelle en Joos Verniers hebben het slachtoffer naar buiten gebracht. Het werd op een kar geladen en Lievin heeft het dan naar de heerlijkheid Leeuwergem-Elene gebracht. Het werd daar op een stuk land, met de hulp van Verniers, neergelegd. De daaropvolgende dag werd het gevonden. Die dag begaf Anthone zich naar Gent in de hoop er de baljuw te ontmoeten. Uiteindelijk trof hij s'avonds de baljuw thuis aan te Scheldewindeke waar hij zijn verklaring in aanwezigheid van de mannen van leen ondertekende.

Pieter Bale getuigt *"eenich het minste discord dispute oft krackeel ter contraien dat sij daer t'samen onder malcanderen waren seer liefgetal….. dat Lieven de Ruelle heeft geseyt ick moet noch een scheute schieten".* Pieter verklaarde zich niet te willen mengen in het dispuut en verliet daarop de herberg. Toen hij terug kwam heeft hij gezien dat het lichaam van Joos de Cock naar buiten werd bracht.

Joos Verniers was getuige dat de Ruelle het wapen nam dat in de hoek van de keuken stond, dat er iets mis mee was en hij hem nog *"seyde waertoe het betaemde dat hy saude schieten in huys…"* Desalniettemin schoot hij dan toch in de richting van de keukenschouw waar Joos de Cock zat te slapen. Joost werd zwaar gekwetst aan zijn hoofd waar na hij zonder een woord te zeggen aan zijn verwondingen overleed. Daarop hadden Joos Verniers en Pieter Bal de herberg verlaten maar op vraag van Anthone en Arent zijn zij teruggekeerd.

Uit het onderzoek op het dode lichaam vond men ook een snijwond afkomstig van een snijdend wapen. Aan de getuige Verniers vroeg men of hij wist of tijdens het transport deze verwondingen werden aangebracht. De getuige, die in zijn verklaring had verteld het transport op afstand te hebben gevolgd, had hiervan geen kennis te hebben.

De uitspraak over dit voorval hebben wij nog niet teruggevonden.

Wij brengen u dit verhaal omdat dit een voorbeeld is van hoe daders van een misdrijf proberen een mogelijke veroordeling te ontlopen.

- De feiten hadden plaats binnen het Markizaat Rode binnen de heerlijkheid Balegem-Scheldewindeke-Moortsele.
- De betrokkenen waren allen inwoners van Balegem.

Het onderzoek en de veroordeling waren in dit geval de bevoegdheid van de baljuw van het leenhof Balegem-Scheldewindeke-Moortsele.
Door het dode lichaam naar een andere heerlijkheid te brengen, door het zelfs buiten het Land van Rode te leggen, hoopten de betrokkenen het onderzoek en de veroordeling te kunnen ontlopen.
Het document leert ons dat, op het ogenblik van de feiten, in 1694 de baljuw van het leenhof Balegem-Scheldewindeke-Moortsele Guislain Buys was. Dat de mannen van leen waren: Pieter Clippele, Jan Baptiste van den Tombeele en Pieter Cochet.
Heer van het Land van Rode was Markies Jan Jozef Lopez Rodriguez de Evora y Vega (° 2/10/1667 en † op 31/05/1716). Hij was gehuwd met Marie Emérence Blondel.

Acht Gentse bedevaarders op weg naar Bottelare verdronken in de Schelde te Merelbeke in 1685 *door Gerard Lemmens*

We weten uit talrijke boeken en tijdschriften dat de Sint-Annaverering in Bottelare teruggaat tot ver vóór de zeventiende eeuw. Dichtbij de oude kerk, gebouwd in 1108 stond een kapel op de plaats van de huidige grote kapel die circa 1865 werd herbouwd. In die kapel bevond zich een mirakelbeeld van de H. Moeder Anna. De weldaden en de gunsten, die men bekwam, waren zo wonderbaar en talrijk dat de toeloop van vereerders van dag tot dag toenam. Toen plaatste men het beeld van de H. Anna in de oude parochiekerk.

Het aantal bedevaarders nam nog toe en men besloot een grotere kerk te bouwen. De bouw van de nieuwe kerk begon in 1641 en duurde tot in 1663. Bottelare werd een der belangrijkste bedevaartplaatsen in Vlaanderen. Men noteerde naast de vele individuele pelgrims ook georganiseerde bedevaartsgroepen uit verschillende Vlaamse dorpen en steden. Dit jaar nog kwam een groep bedevaarders van Deerlijk (West-Vlaanderen) voor de 277e keer naar Bottelare. De verering gebeurde toen niet alleen in de Sint-Annakapel op het dorp en in de parochiekerk maar ook aan kapelletjes die waren opgesteld op de weg van Bottelare naar Gent en die in 1659 werden gebouwd. Niet alleen op haar feestdag op 26 juli werd de H. Anna vereerd maar ook gedurende de Sinksendagen. Het is precies op de dinsdag na Sinksen van het jaar 1685 dat het noodlot toesloeg.
Acht bedevaarders van het Sint-Pietersdorp en de Sint-Niklaasparochie uit Gent kwamen bij het oversteken van de Schelde in Merelbeke in het water terecht en verdronken. Het hele verhaal over het ongeval heeft de heer professor Gontran Ervinck, na opzoekingen in de archieven, gepubliceerd in het genealogisch tijdschrift Gentse Cadenas.

Het verhaal gaat als volgt:

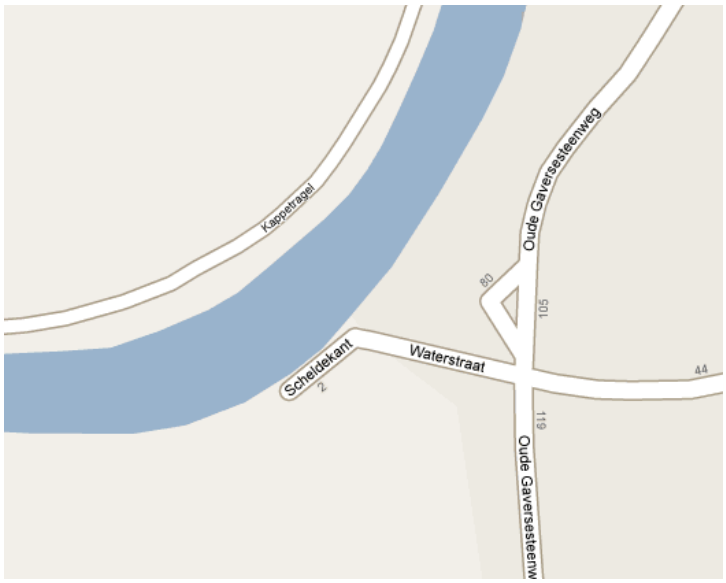

Op 12 juni 1685 (dinsdag na Sinksen) om 7 uur in de morgen vertrok een groep van 15 à 16 bedevaarders uit Gent. Ze namen de kortste weg langs de Heuvelpoort, Sint-Pieters-Aalst en de Zwijnaardse meersen naar een plaats aan de Schelde die het Kuylken of Ceuyel werd genoemd.
Aan de hand van oude landkaarten hebben we precies de plaats kunnen bepalen waar het ongeval zich heeft afgespeeld. Aan de Scheldekant ter hoogte van de Waterstraat in Merelbeke bevond zich vroeger een loskaai waar heel wat havenactiviteiten plaatsvonden. Op die bepaalde plaats was vroeger ook een veerdienst voorzien.

Reeds in 1685 maakten heel wat personen gebruik van dat veer. Lieven Cleereman, de veerman, die op die plaats woonde, had een boot waarmede hij regelmatig personen van de ene oever naar de andere bracht. Hij had daarvoor een koord over de Schelde gespannen. Toen het gezelschap van 15 à 16 bedevaarders daar rond 8 uur aangekomen was, ontspan zich een discussie over de toestand van de boot. Iemand merkte op: "*De boot deugt niet, er komt water in van voren*" waarop Lieven Cleereman antwoordde: "*De boot lekt een beetje, gaat vanachter zitten*". Eén van de kinderen van Antonia De Langhe zei: "*Moeder, laat ons uyt gaen*". Men besloot toch de overtocht te wagen. Daarop is de boot van wal gestoken met 15 à 16 personen aan boord. Dit was veel meer dan het wrakke vaartuig kon verdragen. In het midden van de stroom kwam plotseling te veel water in de boot die in een paar ogenblikken naar de bodem zonk zodat het volledige gezelschap in het water terecht kwam.

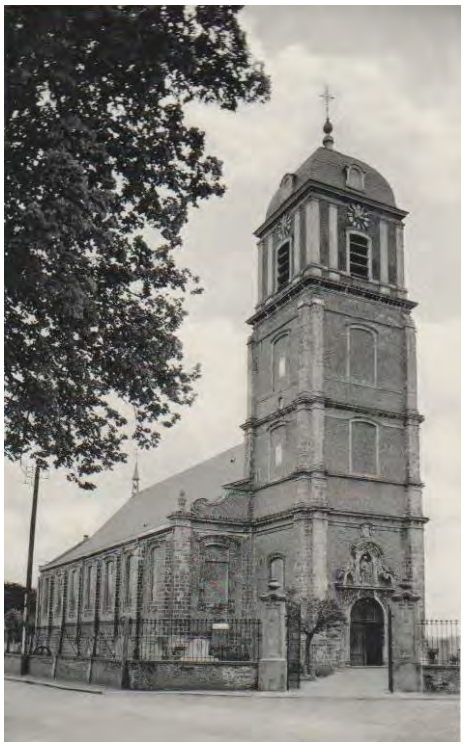

Het ongeval werd terstond opgemerkt door een aantal ooggetuigen. Jacques de Rese fs Pieters (24j) samen met zijn vriend Guilliaeme de Smedt fs Jacques (21j) schoten ter hulp met een boot die in de nabijheid lag en slaagden erin enkele drenkelingen uit het water te halen. Ook Jan de Smedt fs Jans (36j), brouwer van beroep en buurman van Cleereman nam met zijn boot aan de reddingsactie deel en slaagde erin Anna Meire nog uit het water te trekken en ook een kind: "*Een jonxken van acht jaar dat weer tot zijn zelven gecommen is*". Anna Meire overleed echter kort daarna.
Ook enkele anderen overleefden het ongeval. Olivier Matthijs verklaarde later dat hij zichzelf met vrouw en kind al zwemmend had kunnen redden. Domenica Buyle geraakte uit het water door zich vast te houden aan de schouder van Lieven Cleereman. Anthone Joseph Loreyn overleefde door zich vast te houden aan de koord die over de Schelde gespannen was.

Alle getuigen verklaarden achteraf unaniem dat acht personen jammerlijk verdronken waren:

- Pieter Van de Vondele fs Jans (37j), koetsier
- Anna Meire, keukenmeid
- Antonia de Langhe echtgenote van Petrus Buyle
- Magdalena Buyle (20j) dochter van Antonia de Langhe
- Joachim Buyle (15j) zoon van Antonia de Langhe
- Maria Ludovica Hermans nichtje van Antonia de Langhe
- Marie "dienstmaerte in den Mortier op St. Pietersnieuwstraete"
- Wie het achtste slachtoffer was, wordt nergens gezegd.

Kort na het ongeval kwamen twee schippers aangevaren met hun boot. Lieven de Rese fs Jans (45 j) voer van de Keizerspoort naar Merelbeke en kon vijf lichamen uit het water halen. De andere schipper Pieter de Rese fs Jacques (49 j) kwam ook uit Gent en kon twee andere lichamen bergen. Beiden verklaarden dat er acht slachtoffers waren, misschien heeft men een lichaam niet gevonden. Ondertussen waren de baljuw van Merelbeke Gilles Sonneville met de schepenen Lieven Thienpont, Peter Steur en Jan Moreel ter plaatste gekomen en begonnen onmiddellijk een onderzoek. Greffier J. Dooresele noteerde de verklaringen van de getuigen. Dankzij deze documenten weten we precies wat er die dag is gebeurd. Het is duidelijk dat het onverantwoord en roekeloos gedrag van Lieven Cleereman de oorzaak was van de dood van acht mensen. Hoe de vierschaar van Merelbeke zich heeft uitgesproken over deze zaak, weten wij niet, daarvan zijn geen teksten teruggevonden.

Letterhoutem: een wetenswaardigheid

door Frans Duquet

In 1941 knipte Meester Braekman het volgende uit het dagblad: "Letterhoutem is een kleine gemeente gelegen in het land van Aalst. Zij telt 1.250 inwoners. Toch zijn er uit deze gemeente afkomstig: 40 Eerwaarde Broeders; 3 Eerwaarde Paters; 2 Eerwaarde Priesters; 3 Eerwaarde Zusters Missionarissen in Kongo, 1 beroemde blinde orgelist te Brugge; 3 onderwijzers; 1 student land bouwingenieur; 1 student regent; 1 student apotheker; 2 gediplomeerden van de landbouwschool van Kwatrecht; 5 onderwijzeressen; 1 student in de Romaanse Philologie." Voorwaar een schone lijst. Vele grote gemeenten kunnen zulks niet tonen.

BEROEMDE SCHILDER

René De Keyzer was afkomstig van Letterhoutem en werd daar geboren op 6 mei 1881 als Eeckhout René, zoon van Elisabeth Eeckhout. Zijn moeder huwde op 11 februari 1884 met Petrus Ludovicus De Keyzer te Leuven. René werd gewettigd en veranderde van naam in René De Keyzer. Een schilderij met titel "Aloud in rouw" bevindt zich in Leuven. In verband met de schilder of dit schilderij vind ik in de nota van Meester Germain Braekman de naam van een zekere Juffer De Roover van Leuven vermeld. Bij het overlijden van de schilder in 1936 wijdde "La Libre Belgique" volgend artikel aan hem:
"*René De Keyzer, artiste peintre, chevalier de l'Ordre de Leopold, officier d'Académie de la République Française, né a Letterhoutem en 1881 est pieusement décédé à Louvain. Un service funèbre sera célébré pour le repos de son âme en la Collégiale Saint-Pierre, ce jeudi 30 janvier. Comme artiste, il avait un probe talent de paysagiste. On suivait d'une exposition à l'autre, ses progrès intelligents et l'on était en droit de le ranger parmi nos meilleurs peintres forestiers*".

Bij Prosper d'Hauwers bevindt zich een mooi schilderij van de kerk van Letterhoutem. Zijn vrouw Alice Eeckhout heeft deze gekregen van een familielid wonende in Aalst. Dit werk is vermoedelijk afkomstig van deze schilder.

Het Erfgoedhuis
Sint-Antoniusplein, 10
9860 Moortsele

Openingsuren: Op afspraak

BVBA N. & W. VERLEE

Stortplaats voor inerte materialen
Zand
Grint
Steenslag
Dolomiet
Teelaarde
Tuinstenen
Balegemse steen
Blauwe hardsteen

Berg 24/A
9860 Oosterzele
09/362.82.56
09/362.01.17

www.verlee.be
info@verlee.be

Stokerij Van Damme
Logeren in een jeneverstokerij boerderij

Contactinfo

Ludo en Dominique Lampaert
Issegem 2 | 9860 Balegem

Iedere dag open van 14u tot 19u
Zondag gesloten

Tel	+32 (0)9 362 50 25
Fax	+32 (0)9 362 30 00
Email	info@stokerijvandamme.be
BTW	0738.060.528

Jeroen Van De Velde
Ramen en deuren
Alu - PVC - Hout

Tramstraat 18b • 9860 Oosterzele
Tel. 09.362.35.11 • 0495.51.07.38
www.jeroenvdv.com

Biologische groenten en fruit
De Patisson
Uitgebreid seizoen gebonden gamma
aan betaalbare prijzen

Thuisverkoop
Houte, 35 Balegem Tel & fax 09-362 42 97
Thuisverkoop vrij. van 16 tot 18 u.
za. van 9 tot 18 u.
Biogarantie label door blik controle

fidesca
BANK & VERZEKERING

Gootje 24
9860 Balegem
(09) 362.41.42
(09) 362.74.81

Openingsuren:

Maandag	9u - 12u en 14 – 17u
Dinsdag	9u - 12u en 14 - 18u
Woensdag	9u - 12u
Donderdag	9u - 12u en 14 – 17u
Vrijdag	9u - 12u en 14 – 17u
Zaterdag	9u - 11u30 (gesloten op zaterdag in juli en augustus)

Druk: Greg@l Copy

HEEMKUNDIG GENOOTSCHAP

LAND van RODE

Gesticht in 1968

Stokerij Janssens - Oosterzele
Tijdschrift Land van Rode jaargang 37 nummer 146

Tot het gebied van het Genootschap behoren de hieronder vermelde gemeenten en deelgemeenten:

Balegem - Bavegem - Beerlegem - Bottelare - Gentbrugge - Gijzenzele - Gontrode - Landskouter - Letterhoutem - Melle - Melsen - Moortsele - Munte - Oosterzele - Schelderode - Scheldewindeke - Vlierzele.

Aangesloten bij het verbond HEEMKUNDE OOST-VLAANDEREN

België-Belgique
P.B.
9820 MERELBEKE 1
3/7186

Land van Rode

Heemkundig Genootschap

Driemaandelijks contacttijdschrift

Jaargang 37 nummer 148 ***December 2009***
Verschijningsdata: maart - juni - september - december

In dit nummer:

⇒ Voorwoord 85
⇒ De NV Compagnie du chemin de fer de Braine-le-Comte à Gand 87
⇒ Merkwaardige families te Sint-Lievens-Houtem 95
⇒ De beschermde monumenten en landschappen (toestand 2009) 102
⇒ Nacht van de geschiedenis 107
⇒ Klim in je stamboom 108
⇒ Vleermuizen in de Sint-Martinuskerk te Balegem 109
⇒ Echo's uit het Land van Rode 111

Verantwoordelijke uitgever: F. Verhoosele, Rollebaan, 101, 9860 Moortsele

HEEMKUNDIG GENOOTSCHAP LAND VAN RODE
Gesticht 7 juni 1968

Stelt zich tot doel:

- het bevorderen en beoefenen van de heemkunde in al haar facetten en het aanmoedigen;
- helpen uitgeven en verspreiden van studiën betreffende alle gemeenten die tot het "Land van Rode" worden gerekend;
- Driemaandelijks tijdschrift en periodiek een themaboek over onderwerpen uit het "Land van Rode";
- Het organiseren van uitstappen, bezoeken, info-avonden e.d. voor leden en niet-leden;
- Verzamelen van alle documentatie betreffende het "Land van Rode" en het openhouden van een documentatiecentrum in het Erfgoedhuis te Moortsele.

Raad van Beheer:

Ere-voorzitter	: Gerard WAEYTENS (+) *Stichter*
Ere-secretaris	: Oscar VAN WITTENBERGHE (+) *Medestichter*
Voorzitter	: Lucien DE SMET
Secretaris/penningmeester	: Françoise VERHOOSELE
Bestuursleden	: Werner CALLEBOUT, Lieve DE COCKER, Danny DE LOBELLE, Rose VINDEVOGEL

Ruildienst/zoekdienst

Lucien De Smet, Sportlaan, 83, 9880 Aalter. Tel: 09/374.31.27

Verantwoordelijke uitgever

Françoise Verhoosele, Rollebaan, 101, 9860 Moortsele. Tel: 09/362.69.95 –
Email: secretaris@landvanrode.be

Redactieraad:

Lucien De Smet, Françoise Verhoosele

Teksten

Indien niet bestemd voor commerciële doeleinden, mogen teksten of fragmenten van teksten uit het tijdschrift van het Heemkundig Genootschap Land va Rode worden overgenomen mits correcte vermelding van de bron. Indien bedoelde teksten of fragmenten van teksten moeten dienen of bestemd zijn voor commerciële of promotionele doeleinden dan mogen die pas worden aangewend na vooraf een schriftelijke toelating van de voorzitter van het Heemkundig Genootschap Land van Rode te hebben gevraagd en gekregen. Ook in dit geval dient de bron op een correcte manier te worden weergegeven.
Toezending kopij Françoise Verhoosele Rollebaan 101 9860 Moortsele. E-mail: secretaris@landvanrode.be

Alle artikels worden gepubliceerd onder de verantwoordelijkheid van de auteur.

JAARLIJKSE LIDMAATSCHAPSBIJDRAGE:

Gewone leden	10 €
Steunende leden	15 €
Beschermleden	30 €
Zendingen buitenland	+ 5 €

Te storten op rekening 979-9650522-94 Land van Rode, Rollebaan, 101 9860 Moortsele
IBAN BE87 9799 6505 2294 BIC ARSPBE22

Email: secretaris@landvanrode.be
URL: http://www.landvanrode.be

Voorwoord

Beste heemvrienden,

Met het nummer 148 van ons tijdschrift plaatsen ook wij een punt achter het werkjaar 2009. Wij hebben het niet slecht gedaan: er was de erfgoedwandeling op zondag de 23 augustus, op de monumentendag werden drie rondleidingen gegeven op de begraafplaatsen in Oosterzele en Sint-Lievens-Houtem. Tijdens lezingen op de nacht van de geschiedenis haalden wij het Land van Rode van onder het stof. Wij plaatsten Melsen mee in de kijker. Het voorbije jaar ondersteunden wij andermaal universiteitsstudenten. Dit jaar waren het twee studenten uit Balegem. Wij gaven advies en documentatie bij de opmaken van het restauratiedossier voor het Hof de Volderstrate in Balegem.
Op dit ogenblik wordt gewerkt aan de tentoonstelling die wij volgend jaar organiseren in het kader van "Bruisend Balegem". Wij leveren een niet onbelangrijke bijdrage bij het schrijven van een nieuw boek over de kloosters te Oosterzele.

De voorbije jaren werden inspanningen gedaan om ons tijdschrift niet enkel naar inhoud maar ook naar vormgeving aantrekkelijker te maken. Onze reeks over de Oosterzeelse stokerijen loopt stilaan naar zijn einde. Zonder u alles te verklappen mag u het komende werkjaar bijdragen verwachten over ons funair erfgoed, over de verbouwingen van de kerk van Scheldewindeke, in een nieuwe rubriek van ons tijdschrift hebben wij de intentie u 200 jaar oude "gazettenieuws" uit het Land van Rode te brengen. Aansluitend op de viering van 40 jaar heemkring wordt u in het eerste kwartaal van volgend jaar uitgenodigd op de voorstelling het eerste Liber Amicorum.

Langs deze weg wil ik dan ook de medewerkers aan dit tijdschrift van harte bedanken en meer bepaald onze secretaris Françoise Verhoosele die instaat voor de vormgeving, publicatie en verzending ervan.

Heemkunde beoogt nog altijd de studie van het worden en zijn van de eigen leefomgeving, het dorp, de stad, de streek in al zijn aspecten, zowel het heden als het verleden. Belangrijk voor elke vorser is, dat hij zijn resultaten kan mededelen. Daarom zijn de publicaties zo belangrijk.
En juist hier nijpt het schoentje. De inkomsten van de ledenbijdragen kunnen die kosten onmogelijk dekken. Financiële steun van de overheid en de privé sector zijn onontbeerlijk.
Mag ik u uitnodigen om uw lidmaatschap voor het komende werkjaar te hernieuwen Maak hiervoor gebruik van bijgaand overschrijvingsformulier. Er al eens gedacht uw vrienden of familieleden hiervoor aan te spreken?

JAARLIJKSE LIDMAATSCHAPSBIJDRAGE:

Gewone leden	10 €
Steunende leden	15 €
Beschermleden	28 € of meer
Zendingen buitenland	+ 5 €

Daarvoor krijgt u het driemaandelijkse tijdschrift (maart - juni - september - december).

Te storten op rekeningnummer **979-9650522-94**
Land van Rode Rollebaan, 101 9860 Moortsele
IBAN BE87 9799 6505 2294
BIC ARSPBE22

Bij het doornemen van de documentatie merkten wij op dat, binnen het Land van Rode, er een behoorlijk aantal monumenten en landschappen beschermd zijn. Voor velen van ons zijn die echter onbekend. En onbekend is onbemind.
Daarom stelden wij op de laatste cultuurraad van Oosterzele voor om aan de gevel van deze gebouwen het officiële logo van beschermd monument aan te brengen.

In Oosterzele staan er 17 beschermde monumenten en zijn 6 landschappen wettelijk beschermd.
Dit jaar werden drie nieuwe monumenten aan de lijst van de voorlopig beschermde monumenten toegevoegd.
Op de lijst van voorlopig beschermde monumenten staan voor Oosterzele:

- **Balegem:** Stokerij Van Damme met inbegrip van alle geïnventariseerde toestellen en de hoevegebouwen.
- **Balegem:** Kapelletje van Issegem, met inbegrip de linde
- **Balegem:** De kasseiweg, gevormd door het gedeelte Issegem aanvangend bij de Molenstraat
- **Oosterzele:** het gemeentehuis

Voor Melle: het oud-gemeentehuis

In dit nummer publiceren een eerste de lijst van de beschermde monumenten te Oosterzele. In een volgende nummer vullen wij de lijst aan met de monumenten uit de gemeenten behorende tot de "vierling".

Nog even ter herinnering: wij verzamelen alle mogelijke documentatie die betrekking heeft met het Land van Rode en zijn bewoners. Beschikt u bijvoorbeeld over documenten van niet meer bestaande organisaties, bedrijven, foto's, De Beiaard enz…, dan kunt u daarmee steeds terecht in ons documentatiecentrum in het erfgoedhuis te Moortsele. Om onnodige verplaatsingen te voorkomen laat u wel best vooraf iets weten op tel 09 362 69 95.

De feitelijke vereniging Heemkundig Genootschap Land van Rode wenst u en uw familie een vreugdevol en gelukkig Nieuwjaar en hoopt u als lid van ons genootschap of tijdens één van onze komende activiteiten te mogen begroeten.

Namens het bestuur wens ik u en elkeen die u dierbaar is een gelukkig Nieuwjaar.

Lucien De Smet
Voorzitter

De NV Compagnie du chemin de fer de Braine-le- Comte à Gand *door Lucien De Smet*

Balegemdorp of Zuid mijnheer?

Het jonge België werd, na zijn onafhankelijkheid in 1830, door Nederland in zijn ontwikkeling geremd door de blokkade van de Antwerpse haven. Het industriebekken tussen Charleroi en Luik, waar alle zware industrie, machinebouw en mijnbouw geconcentreerd waren, had uitwegen nodig. De erg anglofiele koning Leopold I had Stephenson in Engeland ontmoet. Hij was onder de indruk van de industriële revolutie en de eerste stoomtreinen. Hij wendde al zijn invloed aan om ook hier spoorwegen te bouwen en kreeg snel de steun van de Antwerpse haven en de Waalse industriesteden.

Een IJzeren Rijn en een kanaal (het latere Albertkanaal) moesten Antwerpen met het Ruhrgebied verbinden. Dat werd een probleem toen Maastricht en Limburg door het Verdrag van Londen in 1839 aan Nederland toegewezen werden. De bloeiende staal- en mijnindustrie uit het Samber-Maasbekken had uitwegen en arbeiders nodig.

« Le Belge », première locomotive à voyageurs construite en Belgique (1835).

Op 1 mei 1834 werd de wet tot het oprichten van een nationaal spoorwegennet uitgevaardigd. Daarin besliste de staat een spoorwegnet van ongeveer 400 km aan te leggen. De sector Mechelen-Brussel kwam klaar na het ontslag van de regering en werd onder die van Theux op 5 mei 1835 ingewijd[1]. Het was de eerste spoorlijn die commercieel gebruikt werd. Negen jaar later waren de noord-zuid- en oost-westspoorlijnen klaar.

In 1843 besloot men opzoek te gaan naar privé-investeerders om het spoornet uit te breiden. Pas na het voltooien van de verbinding van Antwerpen tot aan de Franse grens en Oostende[2] met de Pruisische grens keek men al uit naar middelen om deze nieuwe verbindingen aan te vullen.

[1] Lamalle Ulysse, *Histoires des Chemins de Fer Belges*, Office De Publicité S.A., 1953.
[2] Dr. Luykx Theo, *Politieke geschiedenis van België 1 Van 1789 tot 1944*, Elsevier, 1977: Art 1 van de wet van 1 mei 1834 voorzag in een spoorverbinding met Oostende en één met de Franse grens.

Het platteland, leverancier van goedkope arbeidskrachten.

In het zuiden van het land kende de productie van steenkolen een enorme uitbreiding. De provincies in het noorden, Oost- en West-Vlaanderen, waren een ideaal afzetgebied. Ook Gent was op zoek naar goedkope steenkolen voor de linnenfabrieken op haar grondgebied.

Van de vele pogingen om beide gewesten met elkaar te verbinden slaagden er maar weinig. Eén van de geslaagde pogingen was de Denderlijn.

De aanleg van de spoorlijn vergde niet enkel het bekomen van een regeringsconcessie doch en vooral veel, veel geld. Toen men vernam dat een verbinding van het Waalse steenkolenbekken met de inductiespoel Gent tot de mogelijkheden behoorde, was Zottegem er als de kippen bij om de verbinding via haar grondgebied te laten verlopen.
Een daartoe opgerichte bijzondere commissie kon de Zottegemse gemeenteraad van 17 april 1854 meedelen dat zij erin geslaagd was om het station op haar grondgebied te laten bouwen. Zottegem argumenteerde haar verzoek met het feit, dat zij een centrumgemeente was van een zeer dicht bevolkte landbouwstreek met diverse fabrieken en een druk handelsverkeer met Gent, Antwerpen en Henegouwen. Met de aanleg van de spoorweg zou de markt nog aan belang toenemen[3].

Begin 1854 had men de vraag naar het openbaar nut van een verbinding tussen de kolenmijnen van Charleroi naar Gent onderzocht. Het antwoord was bevestigend en toch kwam er geen schot in de zaak. Opnieuw was het de gemeente Zottegem die op 28 november 1855 pogingen ondernam om het dossier vlot te krijgen. Men begon zich klaarblijkelijk ongeduldig te voelen en de gemeenteraad te Zottegem richtte tijdens haar zitting van 25 juni 1859 een schrijven aan de minister met het verzoek, de spoorlijn 's Gravenbrakel – Zottegem – Gent in de kamers van volksvertegenwoordigers aanhangig te maken.

De twijfels over de aanleg van de spoorlijn bleven. Het belangrijkste obstakel was dat het ontwerp niet verder liep dan 's Gravenbrakel. Het bekken van Charleroi zou daardoor niet ontsloten worden. Nochtans de lijn was bedoeld om de verbinding te maken tussen Namen, Gent en Oostende.

Zeventien verzoekschriften werden bij de kamer ingediend. De helft vroeg om de lijn over Oosterzele te laten lopen. Vier verzoekschriften verzochten de concessie toe te vertrouwen aan de heer Bouqueau.

Pas op 9 maart 1861 kwam het tot een voorlopig akkoord tussen de minister van openbare Werken Jules van Stichelen en Ernest Bouqueau:

- Concessie zou verleend worden voor 90 jaar.
- De lijn zou lopen over Edingen, Geraardsbergen, Zottegem, via Melle naar Gent.
- Haltes en stations zullen door de regering aangeduid worden.
- Bouqueau zal de lijn in vier jaar tijd aanleggen.
- De Staat komt niet tussen in de uitgaven maar zou de lijn wel exploiteren.
- De concessiehouders mochten zich niet inlaten met de tarieven noch overeenkomsten afsluiten zonder voorafgaandelijk toestemming van de staat.
- De staat zou er wel voor zorgen dat het transport van deze verbinding gebruik zal maken indien blijkt dat dit de kortste afstand zou zijn[4].

Dat het transport over de kortste afstand zou geschieden was voor de ontwerpers het allergrootste belang. Zij waren ervan overtuigd dat hun lijn in de meeste gevallen hieraan voldeed. Zo garandeerden zij aan de overheid de helft van de bruto ontvangsten: voor het derde jaar tot en met het twaalfde jaar de garantie van minstens 11.500 BEF

[3] Van Lul A.J., *De Spoorlijn 's Gravenbrakel -Gent*, Land van Aalst.
[4] RAG provincie Oost-Vlaanderen 1851-1870 nr 3432, BS.

per km. Het ministerie van Openbare Werken raamde de ontvangsten op 27.000 BEF per km per jaar.

Nadat Bouqueau 250.000 BEF staatseffecten aan 4,5 % als waarborg had gestort, werd hij op 14 juni 1861 tot voorlopige concessiehouder aangesteld. De definitieve concessie zou volgen indien hij binnen de zes maanden een aanvullende waarborg van 250.000 BEF zou storten en aantoonde in België over een kapitaal te beschikken ten bedrage van twee miljoen BEF.
Bij KB op 10 december 1861 werd hij tot definitieve concessiehouder verklaard onder voorbehoud van de goedkeuring bij wet[5].
De gemeente Zottegem reageerde alvast positief en vroeg op 2 april 1862 aan de minister de toelating een postdienst te mogen organiseren met het naburige Aalst voor personen en pakketten[6].
De oprichtingsakte van de "*Compagnie du chemin de fer de Braine-le-Comte à Gand*" werd op 30 december 1862 te Brussel verleden door notaris Joseph Ferdinand Toussant. Het kapitaal bedroeg zes miljoen BEF[7]. Op 2 juni 1863 werd bij wet de concessie aan de vennootschap van kracht[8].

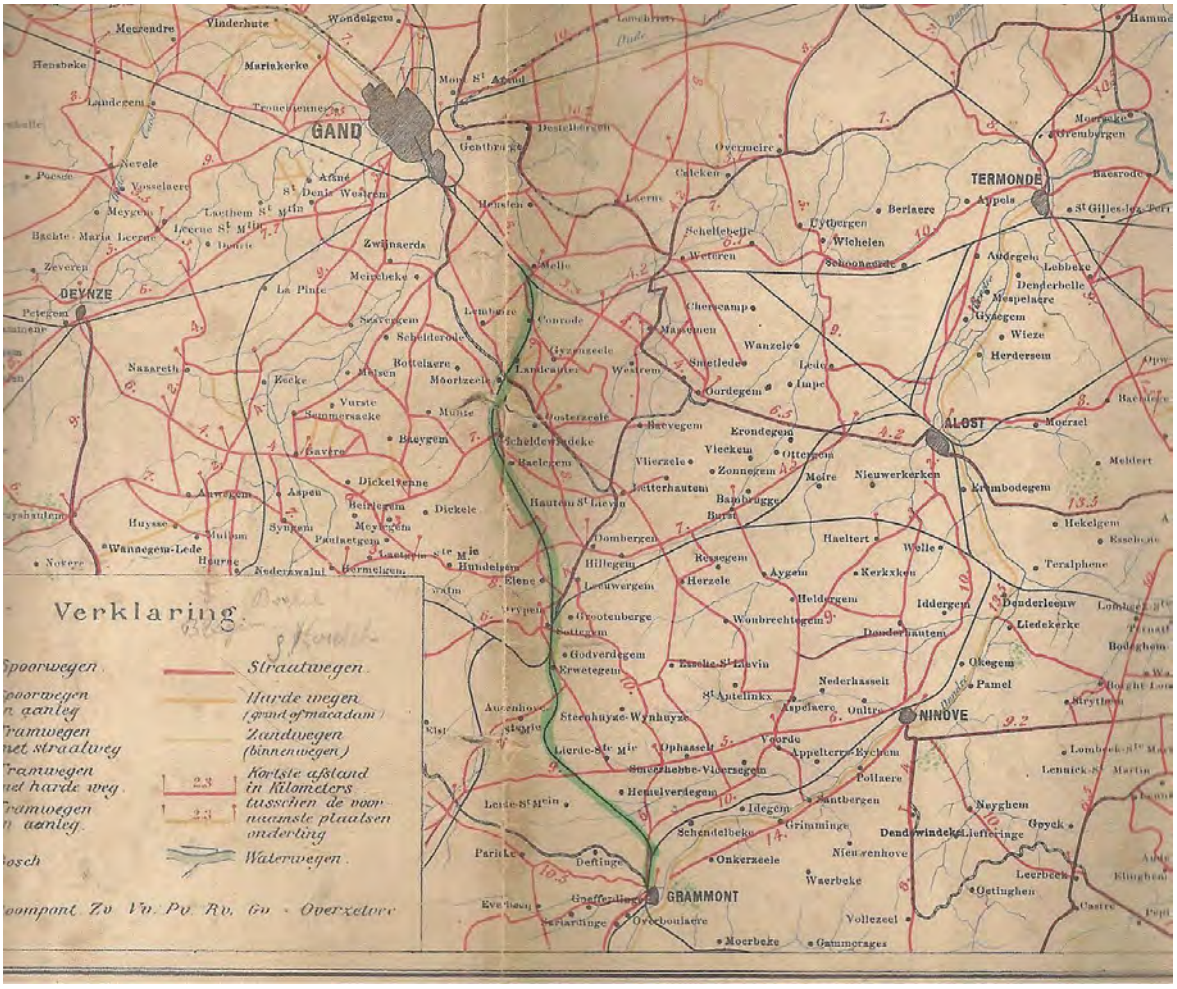

"Sleeswijk's kaart van zuid-Nederland". De kaart is niet gedateerd. Naast de spoorweg vindt u ook de tramweg "Gent, Moortsele, Sint-Liens-Houtem, Zottegem. (Archief L. De Smet)

Wanneer u de kaart van Sleeswijk beter bestudeert, merkt u op dat de lijn, die door de "*NV Compagnie du chemin de fer de Braine-le-Comte à Gand*" werd aangelegd, twee belangrijke staatsspoorlijnen met elkaar verbond: in Vlaanderen, in de buurt van Melle,

[5] RAG provincie Oost-Vlaanderen 1851-1870 nr 3432.
[6] Van Lul A.J., *De Spoorlijn 's Gravenbrakel -Gent*, Land van Aalst.
[7] Belgisch staatsblad KB van 16/01/1863.
[8] Belgisch staatsblad van 20/06/1863.

de aansluiting op de lijn Oostende-Gent-Mechelen en in het zuiden, te Braine-le-Comte, de spoorlijn Brussel-Mons.
Een andere vaststelling is dat de spoorlijn de stoomtramverbinding naar Sint-Lievens-Houtem tussen Landskouter en Moortsele kruist.

In het vooruitzicht, dat een overgroot deel van het kolentransport langs deze lijn zou plaatshebben, waren er ook nog de eigen belangen van de industrieel Ernest Joseph Bouqueau. Ernest was namelijk "*maitre de forges*" van het bedrijf "*Les Forges Fonderies et Laminoirs d'Ernest Bouqueau*" te La Louvière[9].

De aanleg van de spoorlijn werd te Balegem bij trommelslag aangekondigd.

Het college van burgemeester en schepen van Balegem ontving in juli 1863 het bericht dat op haar grondgebied de spoorlijn zal worden aangelegd. De bevolking diende te worden voorgelicht dat zal worden overgaan tot de aankoop van de gronden voor openbaar nut. Het bericht werd aangekondigd bij trommelslag en aangeplakt aan de voornaamste deur van de kerk en van het gemeentehuis[10]-[11].

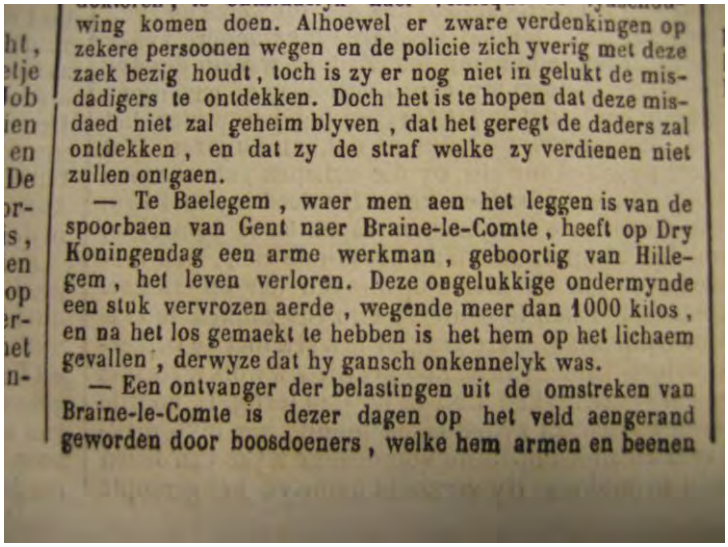
wing komen doen. Alhoewel er zware verdenkingen op zekere persoonen wegen en de policie zich yverig met deze zaek bezig houdt, toch is zy er nog niet in gelukt de misdadigers te ontdekken. Doch het is te hopen dat deze misdaed niet zal geheim blyven, dat het geregt de daders zal ontdekken, en dat zy de straf welke zy verdienen niet zullen ontgaen.

— Te Baelegem, waer men aen het leggen is van de spoorbaen van Gent naer Braine-le-Comte, heeft op Dry Koningendag een arme werkman, geboortig van Hillegem, het leven verloren. Deze ongelukkige ondermynde een stuk vervrozen aerde, wegende meer dan 1000 kilos, en na het los gemaekt te hebben is het hem op het lichaem gevallen, derwyze dat hy gansch onkennelyk was.

— Een ontvanger der belastingen uit de omstreken van Braine-le-Comte is dezer dagen op het veld aengerand geworden door boosdoeners, welke hem armen en beenen

Op Driekoningendag 1863 hadden grondwerkwerkzaamheden plaats op het grondgebied van Balegem. Op die dag verloor een grondwerker uit Hillegem het leven: hij raakte bedolven onder een 1000 kg stuk bevroren grond die hij net voordien had losgemaakt.

Begin maart 1866 bereikte de aannemer Fichefet, met enige vertraging, het grondgebied van Zottegem.

De "*Gazette van Gent*" kondigde op 5 januari 1867 aan: "*De spoorweg van Braine-le-Comte naar Gent zal den 6 januari aanstaande voor het vervoer der koopwaren in volledige lading aen het gebruik overgeleverd worden. Den 14 daarna zal de geregelde dienst beginnen voor het vervoer der onvolledige ladingen*"[12].

De krant van 9 januari schreef dat het vervoer van de koopwaren zondag laatstleden vlot was verlopen. De treinen "*zoo van gaan als keeren hebben den tocht op de bepaalden tijd en met eene volmaakte regelmatigheid afgelegd*". Het treinreizigersverkeer werd gepland voor 15 januari 1867[13].

In haar editie van 17 januari sprak de krant nog met veel lof over de nieuw gerealiseerde verbinding die op 6 januari in dienst werd genomen. "*Een groot deel van onze provincie keek hier al lang verwachtend naar uit. Niemand twijfelde aan het onbetwistbare nut dat ten goede kwam aan de steden: Edingen, Geraardsbergen en de fraaie gemeente Zottegem. Dankzij deze nieuwe verbinding was de omweg langs Denderleeuw overbodig geworden. Dit was een niet onbelangrijke kosten besparing in materieel en in tijd. Men*

[9] De Paepe, Ernest Bouqueau werd geboren in 1821 en was vanaf 1870 tot zijn overlijden in 1880 senator, 1996 blz 35.
[10] GAO registers van het schepencollege Balegem 24/06/1863.
[11] RAG provincie Oost-Vlaanderen 1851-1870 nr 3432: brief van de gouverneur 24/6/1863.
[12] SAG De Zwarte Doos, *Gazette van Gent* van 05/01/1867.
[13] SAG De De Zwarte Doos, *Gazette van Gent* van 09/01/1867.

verwacht dat bij het in gebruik nemen van het reizigersverkeer het aantal bezoekers aan de Vrijdagmarkt het tiendubbele zal bedragen"[14].

Het reizigersvervoer wilde maar niet vlotten

De ingebruikname van de reizigersdienst liet nog maar eens op zich wachten. Op 18 januari berichte de gazet dat de spoorweg voor het reizigersverkeer van Gent naar 's Gravenbrakel op 20 januari zal geopend worden.

De treintabel zag er als volgt uit:

Vanuit Gent en va uit Braine-Le-Comte vertrokken elke dag vier treinen.
Vanuit Gent om: 05u55; 09u33; 03u20; 06u50
Vanuit Braine-Le-Comte om: 07u10; 09u07; 04u45; 08u15

Alle treinen hielden halt in alle stations, behalve die van 09u33 uit Gent en deze van 04u45 uit Braine-le-Comte. Deze treinen hielden halt te Melle, Landskouter, "*Sottegem*" en Maria-Lierde.

In normale omstandigheden werd het traject afgelegd in "*zeven kwartieren tot twee uur*"[15]. De reden waarom de semidirecte trein te Landskouter halt hield is niet duidelijk. Was dit om de reizigers van de stoomtram de kans te geven hier over te stappen? De halte van Moortsele lag veel dichterbij en waarom hield de trein dan geen halt te Moortsele? De ware reden waarom de trein te Landskouter halt hield blijft alsnog een vraagteken.

Minder fraaie berichten over het reizigersvervoer lazen wij in de kranten van de daarop volgende dagen. Zo meldde de krant van 22 januari 1867 dat de opening van de dienst voor het personenvervoer normaal vandaag diende te gebeuren, maar dat dit opnieuw tot een latere datum werd uitgesteld[16].

De ingebruikname moet kort nadien zijn gebeurd. Twee dagen later informeerde de "*Gazette*" dat de exploitatie van de spoorweg tussen Henegouwen en Vlaanderen met "*eene zorgeloosheid die alle palen te buitengaat*" verliep. Zo waren er problemen met de locomotief, die net met een reizigerstrein te Gent was aangekomen, dat men eerst nog water diende te halen en "*stoom maken*" om dan het wachtende goederenkonvooi op zijn terugweg mede te nemen. Er was maar één "*stoomsleper*" voor de dienst van beide treinen. De reizigers van de pas in dienst genomen reizigersdienst hadden de maandagvoormiddag één uur in de wagons moeten wachten. Verscheidene heren eisten

[14] SAG De Zwarte Doos, *Gazette van Gent* van 17/01/1867.
[15] SAG De Zwarte Doos, *Gazette van Gent* van 18/01/1867.
[16] SAG De Zwarte Doos, *Gazette van Gent* van 22/01/1867.

daarop hun geld terug. De trein van 9u33 verliet pas de stad om 11u30. De krant vroeg zich af of men "*zoo den spot mag drijven met de belangen van het publiek?*"[17]

Niet tevreden in de samenwerking met de overheid

De aanleg van de spoorlijn had 184.000 BEF per km gekost.
De eerste maand bedroeg de bruto ontvangst 40.611,32 BEF, in februari 63.350,20 BEF en in maart 67.689,42 BEF.
Van deze ontvangsten ging de helft naar de staat die de lijn exploiteerde. Over de samenwerking met de overheid was men alles behalve tevreden. De maatschappij voerde aan dat de afstand van Bergen naar Gent over Ath en Geraardsbergen 81 km bedroeg; dat de lijn over Leuze en Oudenaarde van de "*Comp-Hainaut-Flandres*" 101 km bedroeg. Er werd tevens geen enkele sneltrein ingelegd, wat volgens de maatschappij in strijd was met de overeenkomst. Verder waren er geen behoorlijke aansluitingen die eveneens in het nadeel van de lijn over Geraardsbergen waren. Ook op financiëel vlak had de maatschappij kopzorgen: de bruto opbrengst per jaar werd geschat op 1.750.000 BEF. Het eerste jaar bedroeg dit 834.081,86 BEF. Het jaar daarop 1.099.439,58 BEF, het volgend jaar in 1869 1.147.347 BEF. Vanaf 1870 ontving de staat min 638.500 BEF per jaar zodat er voor de maatschappij er maar weinig overbleef.

Oorzaak van het minder goede zakencijfer was dat de maatschappij de concessie van het traject Saint-Ghislain-Ath had toegewezen aan de concurrentie, nl. de maatschappij "*Hainaut-Flandres*". Deze maatschappij stelde de aanleg van dit traject uit tot 1877. Pas van dan af verbeterde de financiële toestand. In 1880 bedroegen de inkomsten meer dan twee miljoen BEF.
De hoop dat de lijn deel uit zou maken van de grote internationale verbinding was een foute inschatting. De staat verkoos deze verbindingen via de hoofdstad te laten verlopen[18].

Station Balegem-Zuid

Balegemsesteen op transport

Twee maand nadat de eerste trein door Balegem stoomde, hield de trein te Balegem halt om er de voornaamste bodemschat op te halen, de Balegemsesteen.

In de "*Gazette van Gent*" konden wij er volgende relaas lezen:
"*In een onzer vorige nummers hebben wij sinds 1862 gedane pogingen gemeld van den heer H. Raepsaet ter opsporing der oude steengroeven van Balegem, Lede, Oosterzele, Melsele, Afflingem enz. welke de bouwstoffen geleverd hebben voor de bijzonderste gedenkstukken van Gent, Antwerpen (kerk van O.L.V) en Lokeren's parochiekerk. Wij vernemen dat gezegde heer een volledigen uitslag heeft bekomen: eene groeve is te*

[17] SAG De Zwarte Doos, *Gazette van Gent van* 22/01/1867.
[18] Van Lul A.J., *De Spoorlijn 's Gravenbrakel -Gent*, Land van Aalst.

talrijke eereleden en hunne familie, in haar schoon lokaal Hoogstraat, 72, zijn twee harer onvermoeibare lievelings-zangers de heeren Pieter Delannoy (romancen), en Pieter Herman (kluchtliederen), het voorwerp eener eervolle onderscheiding geweest. De ondervoorzitter Ch. Mechelinck, reikte namelijk hun in naam der maatschappij, eene schoone gouden speld over, hun bedankende voor de menigvuldige diensten aan dien zangerskring bewezen.

Het is eervol, zoowel voor dien zangerskring welke de talenten weet naar waarde te schatten, als voor die heeren welke die onderscheiding verdiend hebben.

— In een onzer vorige nummers hebben wij de sinds 1862 gedane pogingen gemeld van den heer H. Raepsaet, ter opsporing der oude steengroeven van Balegem, Lede, Oosterzele, Melsele, Affligem, enz., welke de bouwstoffen geleverd hebben voor de bijzonderste gedenkstukken van Gent, Antwerpen (kerk van O. L. V.), en Lokeren's parochiekerk. Wij vernemen dat gezegde heer een volledigen uitslag heeft bekomen: eene groeve is te Balegem ontdekt, waarvan de heeren de Kuyper en comp. onmiddellijk de uitdelving hebben aangekocht, voornemens zijnde hetzelfde te doen voor al de steenlagen, door den heer Raepsaet aangeduid. Reeds staat een waggon steenen, van een gewicht van 5,000 kilogr., bestemd voor Holland, in gereedheid.

Balegem ontdekt, waarvan de heren de Kuyper en comp. onmiddellijk de uitdelving hebben aangekocht, voornemens zijnde hetzelfde te doen vooral de steenlagen door den heer Raepsaet aangeduid. Reeds staat een waggon stenen van een gewicht van 5.000 kg bestemd voor Holland ingereedheid"[19].

Het station van Balegemdorp

Staton Balegem dorp gebouwd in 1898 postkaart verz. L. De Smet

Zoals eerder vermeld was het de staat die oordeelde waar de trein zou halt houden en waar de respectievelijke stations zouden gebouwd worden.
Op 10 februari 1872 kwam het gemeentebestuur van Balegem samen om de toegankelijkheid van het nieuw te bouwen station in centrum te bespreken. De raad was van oordeel dat het station best werd gebouwd in de buurt van de kerk. Zij had dan ook de intentie om de buurtweg naar Scheldewindeke te verharden, waarvoor zij dan een toelage aanvroeg[20].

Het station werd uiteindelijk veel later, rond 1898 en dan nog op een andere plaats gebouwd.

[19] SAG De Zwarte Doos, *Gazette van Gent* van 01/03/1867.
[20] GAO Notulen van de gemeenteraad Balegem van 0 1/03/1872.

Op 30 maart 1898 richtte de gemeenteraad een verzoekschrift aan de bevoegde minister om de "*nieuw gebouwde dorpstatie te openen voor het geven van reiskaartjes en het lossen van goederen*". De bewoners van de gemeente en die van het naburige Velzeke zouden dit gebaar zeer op prijs stellen. Reeds heel wat belangrijke inspanningen werden gedaan om de nabijgelegen buurtwegen te verharden. Nu stond de bestrating van de buurtweg 24, die Balegem met Velzeke verbindt, op de agenda. De aanbesteding was voorzien in april en indien het station zou worden geopend voor het lossen van goederen dan kon men er de straatstenen lossen[21].
Wij vonden geen motivatie terug waarom de dorpstatie uiteindelijk gebouwd werd in ter hoogte van de buurtweg nr 24. Wij vermoeden dat was dit was omwille van de aansluiting met het naburige Velzeke.

Wordt het station van Balegem-zuid verplaatst ?

Tijdens dezelfde zitting van de gemeenteraad op 30 maart 1898 gaf de burgemeester lezing van een schrijven waarin werd gesteld dat het station van Balegem-zuid zou worden verplaatst. De meningen op de raad waren verdeeld. De burgemeester zou instemmen met het voorstel indien men het station in het dorp zou openstellen voor het laden en lossen van goederen. De heer De Noyette was van mening om het station niet te verplaatsen en dat van het dorp ook openstellen voor goederen. De vraag om het station, dat reeds 30 jaar dienst deed, te verplaatsen naar de overweg ter hoogte van de grote baan kwam van de naburige dorpen Elene en Velzeke.
Het gemeentebestuur verwees naar de bijzondere inspanningen die werden gedaan inzake het bestraten en onderhouden van de buurtwegen in de nabijheid van het station zodat ook in de winter als in de zomer de afhandeling van de goederen verzekerd was. Dagelijks werden hier gemiddeld 5 tot 6 wagons koopwaren verhandeld. De verplaatsing van het station was volgens de raad zinloos temeer dat bij de aanleg van de spoorlijn gebleken was, dat de stabiliteit van de ondergrond op die plaats onvoldoende was, laat staan om daar een station te bouwen. Het gemeentebestuur vroeg de minister om de zuidstatie te behouden, temeer ook dat heel wat gezinnen in de buurt "*zonder bestaan zouden vervallen en verarmen*"[22]. Op 27 januari 1921 werd de concessie door de Belgische staat afgekocht[23].

Station Balegem-Zuid

[21] GAO Notulen van de gemeenteraad Balegem van 30/03/1898.
[22] GAO Notulen van de gemeenteraad Balegem van 30/03/1898.
[23] Van Lul A.J., *De Spoorlijn 's Gravenbrakel -Gent*, Land van Aalst.

Merkwaardige gegevens over de achtbare families Govaert, Dooreman, De Clercq, De Corte en De Doncker te Sint-Lievens-Houtem van 1700 tot 1900 *door Frans Duquet*

Bij genealogische opzoekingen vindt men niet alleen de ascendenten, maar cijfers en data in de oude registers onthullen soms, met een beetje verbeelding, merkwaardige bijzonderheden over de levenswijze en de capaciteiten van onze voorouders.

De vermeldingen in de oude parochieregisters en de jongere inschrijvingen in de burgerlijke stand laten ons toe een beeld te vormen van de potentie en de gezonde levenslust van bepaalde families. Hun karaktertrekken, alsmede hun sterke voortplantingsdrang komen duidelijk aan het licht. Ook de erfelijkheid van deze gaven en hun gedragspatroon is een feit, want wij bemerken dat de geschiedenis zich herhaalt bij de descendenten.

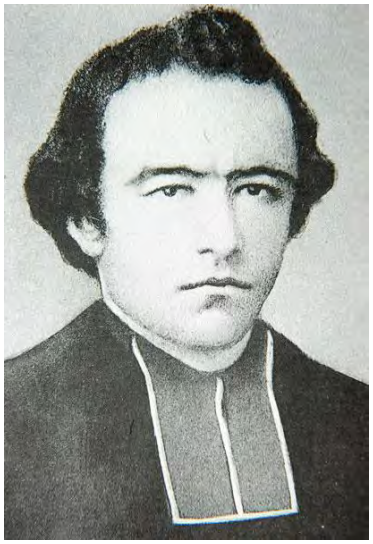

Bij het opzoeken naar de ouders van de beroemde priester Jan-Baptiste De Corte, vermeld in Gezelles dichtwerken, werd toevallig mijn aandacht getrokken op de merkwaardige levenswandel van de leden van de bovenvermelde, zeer katholieke, vooraanstaande, rijke families.

Guido Gezelle, leraar aan het Klein Seminarie

Beginnen wij met de oudste:

Pierre Govaert werd geboren ca 1710. Hij huwde op 20-jarige leeftijd met Joanna De Rouck van dezelfde ouderdom. Zij overleed op 7 mei 1771.
Enkele jaren later hertrouwt de 70-jarige weduwnaar Pierre Govaert met de 20-jarige Bernardine Caekebeke, geboren te Letterhoutem op 23.10.1700 en verwekt er nog tot zijn 86 jaar zes kinderen, de Vlaamse spreuk indachtig: '*Eén jonge beite en een oude ram geeft alle jaren één lam*'.

Zijn oudste zoon **Pierre-François Govaert**, geboren op 11.11.1731, huwde op zijn 23ste jaar met Petronella De Groote die overleed op 25.12.1800.
En als weduwnaar hertrouwt de 70-jarige Pierre-François op 09.06.1801 met Angelina Florentina Mabilde, 64 jaar, geboren te Letterhoutem ca 1730.

Een dochter van Pierre-François, de 37-jarige **Maria-Josepha Govaert**, geboren op 22.04.1734, huwt op 20.09.0,1773 met de 44-jarige **Bernard Dooreman**, geboren te Sint-Lievens-Houtem op 17.08.1727 en overleden op 12.06.1776.
Slechts acht maanden later, op 09.02.1777, hertrouwt zijn weduwe, de 42-jarige Maria-Josepha Govaert met haar knecht, de 23-jarige **Jan-Baptiste De Corte**, geboren in Oosterzele op 20.01.1753, later vermeld als "*Cultivateur et distillateur d'eau de vie*" en toen ook "*Brander of brandewijnstoker*" genoemd. Zij kregen zes kinderen. Maria-Josepha Govaert overleed op 12.11.1810 op 76-jarige leeftijd.

Het was een welstellend gezin dat behoorde tot de notabelen van de familie. De welstand vond waarschijnlijk zijn oorsprong bij de familie Dooreman, van oudsher likeurstokers en grootgrond-bezitters.
Bernard Dooreman, "*distillateur d'eau de vie*" woonde op het dorp, dichtbij de kerk. Als welstellende burger was hij ook buitenpoorter van Geraardsbergen.

Zijn zoon **Dominicus Dooreman** week uit naar Burst. Hij was "*vleeschouwer van style*" en ook burgermeester van Zonnegem, Burst en Bambrugge van 1808 tot 1817.

Zijn zoon **Karel Dooreman**, stoker te Burst, geboren op 18.01.1815, was in 1846 getuige bij het huwelijk van Bernard Verbrugghen met Marie-Livina D'Hondt. (Bierbrouwster in Sint-Lievens-Houtem).

Weduwnaar **Jan-Baptiste De Corte** met zijn 57 jaar was nog in de volle bloei van zijn leven en hertrouwde (voor de wet) 3 maand later met zijn schoonzuster, de 20-jarige **Maria-Theresia Govaert**, geboren op 24.01.1791, halfzuster van zijn eerste vrouw Marie-Josepha Govaert
Marie-Theresia was reeds op zeer jeugdige leeftijd bij Marie-Josepha komen inwonen als hulpje in de zaak en het huishouden. Na de dood van Marie-Josepha was Marie-Therese bij Jan-Baptiste De Corte blijven wonen. En u kunt het raden: "*Een oude bok lust ook nog een groen blaadje*".
Na verloop van enkele maanden werden de gevolgen van hun liefdesrelatie merkbaar en werd er beslist om zo spoedig mogelijk te trouwen. Bij de pastoor kon dit niet zo vlug: er moest dispensatie verleend worden door de bisschop.
Een schoonzuster werd aanzien als verwantschap in de 1ste en de 3de graad (nu nog). Om deze vergunning te bekomen was er tijd nodig. Zij hebben er meer dan 1 jaar moeten op wachten. In de volksmond: "*Het moest opgaan naar 't bisdom*".
Er moest ook voor betaald worden. In 't jaar 1923 bedroeg het tarief voor dispensatie voor een huwelijk tussen nicht en kozijn 10 frank, persoonlijk te betalen op het bisdom. Hoe groter de verwantschap, hoe hoger de kosten en hoe langer de wachttijd was.
Op het gemeentehuis was het gemakkelijker verlopen. Burgemeester Pierre-François Verbrugghen had begrip voor hun benarde situatie en voltrok het huwelijk op 06.02.1811 "*à cinq heures de relevée*" (volgens de akte): om vijf uren in de namiddag, slechts twee en een halve maand na de dood van Maria-Josepha, eerste vrouw van Jan-Baptiste De Corte.
Het kind werd geboren op 5 september 1811 en kreeg dezelfde voornaam als zijn natuurlijke vader, Jan-Baptiste De Corte (junior).

Uittreksel uit het doopregister, vrij vertaald:

Geboorte van Jan-Baptiste De Corte (junior)
"*De 5 september 1811 om 1 uur voormiddag is geboren en gedoopt Joannes-Baptiste De Corte, zoon van Marie-Theresia Govaert, volgens de burgerlijke stand gehuwd met Joannes-Baptiste De Corte, die het vaderschap van het kind erkent. Doopheffers waren Joannes-Baptiste Broeckaert ex Strijpen en Bernardine Caekebeke ex Letterhoutem* (moeder van Marie-Theresia)".

Wegens het moedwillig laattijdig verlenen van de dispensatie kon het kerkelijk huwelijk pas 19 maanden na het burgerlijk huwelijk plaatsvinden. De kerkelijke gezagsdragers

hadden het geduld van het wettelijk paar deerlijk op proef gesteld en hun veel onnodige gewetenswroeging bezorgd. Hoe moesten zij gedurende deze lange wachttijd leven om in orde te zijn met de geboden van de kerk?
Geslachtsgemeenschap buiten het kerkelijk huwelijk was streng verboden en zelfs binnen het huwelijk moest de geslachtsgemeenschap steeds vruchtbaar en op voortplanting gericht zijn. Alleen voor het plezier was ook doodzonde,
Moesten zij zich van alle gemeenschap onthouden of in staat van doodzonde leven? Toen moest men regelmatig te biechten gaan. Zelfs een paasbiecht was tijdens deze wachtperiode verplicht geweest.
De pastoor was de baas en kon de absolutie weigeren. Zij moesten gedwee gehoorzamen om hun dispensatie te bekomen.
Het schijnt dat zij het gebod gerespecteerd hebben, want hun eerstvolgend kind Livinus werd pas 13 maand na het kerkelijk huwelijk geboren.

In het parochieregister is de huwelijksakte van Jan-Baptiste De Corte (senior) en Marie-Theresia Govaert als volgt vermeld:
"*21.9.1612 Sijn wettelijk getrouwd, met dispensatie in den derden en eersten graad van affiniteit, Joannes-Baptista De Corte, gezeid commissaris, met Maria-Theresia Govaert, dogter van Pieter Govaert, ter presentie van Charles Govaert en van Francis De Cooman, koster, en van Barbara Broeckaert.*

Signatium J. De Bruyn, pastor"

Hun huwelijk werd gezegend met vijf kinderen:

Jan-Baptiste De Corte (junior), geboren te Sint-Lievens-Houtem op 5.09.1811 als zoon van Jan-Baptiste De Corte, 58 jaar, "*distillateur d'eau de vie*", en Maria-Theresia Govaert, 21 jaar, † te Brugge op 19.11.1873. Hij werd later de beroemde priester, Eerwaarde Heer Jan-Baptiste De Corte, vermeld in "De Geschiedenis der Gemeenten" van De Potter-Broeckaert en in Gezelles dichtwerken.

In de "Geschiedenis der gemeenten" van De Potter en Broeckaert wordt deze beroemde priester uitvoerig beschreven. Hier volgt een beknopte samenvatting:
Jan-Baptiste De Corte studeerde in Hingene en Aalst en in het Seminarie van Gent. Hij werd priester gewijd op 24.09.1836. Hij onderwees in het Klein Seminarie van Roeselare van 1831 tot 1843 en werd toen bestuurder der Broeders van Liefde in Brugge.

Klein Seminarie te Roeselare

In 1845 werd hij daar Principaal benoemd van het Sint-Lodewijkscollege.

Embleem van het Sint-Lodewijkscollege te brugge

Vervolgens was hij missionaris van het bisdom Brugge, pastoor in Dottenijs en van 31 juli 1854 oprichter der lagere scholen van het bisdom Brugge. Jan-Baptiste De Corte was een ijverige priester die in vele tijdschriften interessante bijdragen schreef, die graag gelezen werden. Hij was een vloeiend spreker, en befaamd als kanselredenaar oogstte hij met zijn missiesermoenen steeds grote bijval. Dat hij onvoorbereid goed kon prediken bewees hij tijdens een sermoen in het Brugse seminarie, toen een hevig onweer woedde en de bliksem insloeg in de kerk. Onmiddellijk paste hij onvervaard zijn tekst aan met "*Bliksem en wolken looft den Heere*". De verdienstelijke man overleed te Brugge op 13.11.1873 in den ouderdom van 62 jaar. Als bewijs van zijn dichtkunst volgt hier deze fabel op rijm:

DE VOS EN DE DRUIVEN.[24]
Een vos ging uit
Op buit.
En vond noch haan noch hen te vangen.
Wat vreugd wanneer hij langs een boerendak,
Aen eenen wijngaardslak,
Zag dikke druiventrossen hangen!
De druiven waren rijp, bekoorlijk aan het oog,
En vosken springen, springen!
Maar ach! de druifkens hingen
te hoog!
En voskens springen kan niet baten,
Foei, foei! Zei Vos; wat kan ik daarmee doen?
De druiven zijn te groen,
ik zal ze voor de schooiers laten.
Dit vosken was zeer slim.
Ja, slimmer dan wij zijn; Zoohaast een hersenschim
Ons hert bekoort, niets kan er ons bedwingen;
Wij springen zonder rust,
En blijven altijd springen
Naar 't voorwerp, dat ons lust;
En, hangt de kaas te hoog, wij vallen uit in klachten.
Och, laat ons wijzer zijn. Waarom ons hertzeer broën?
Waarom niet moediglik verachten
Hetgeen wij vruchteloos betrachten.
En zeggen met de vos: Die druiven zijn te groen!

Livinus De Corte, geboren op 21.10.1813, later gemeentesecretaris in Sint-Lievens-Houtem en in Vlierzele, gehuwd op 04.12.1843 met juffrouw Melanie Isabella Galle.

Desideer De Corte[25], geboren op 02.12.1816 en † op 21.01.1837. Leerling-priester vermeld zoals zijn broer in de voornoemde werken. Hij was de broer van Jan-Baptiste en een begaafde jongeling. Hij studeerde ook aan het Klein Seminarie te Roeselare en is overleden in de lente des levens, na een vurige dichterlijke geest te laten kennen. Ziek geworden en zijn einde voelende naderen, dichtte hij op zijn sterfbed volgende vers die hij zijn broeder Jan-Baptiste, verzocht te noteren en op zijn doodsprentje te laten drukken.

Uittreksel van Guido Gezelles dichtwerken:
"*Nog een leerling van 't kleen Seminarie te Rousselaere maakte, twee jaar later, liggende op zijn sterfbedde. zijn eigent zielgedichtje. t' Was Désiré, de broeder van zaliger den*

[24] Uittreksel uit "Het oude Sint-Lievens-Houtem" door Frans Duquet, 1993, in eigen beheer.
[25] Vermeld in De Potter en Broeckaert, blz 65 en in Gezelle's dichtwerken, blz.315 deel I.

Eerweerden Heer De Corte; hij stierf te Sint-Lievens-Houtem, zijn geboorledorp, op den 21 Januarij 1837, oud 21 jaar."

Zijn doodsprentje luidt aldus:

"*Ellendig vleesch alleen kan sterven;*
De ziel schiep God voord' eeuwigheid;
Voor haer heeft Hij dit goed bereid,
Dat hemelsch goed, welk haer de dood doet erven.
Zeg dan: o Dood, waar is uw strael?
Waer is, o Dood, uw zegeprael!
Wijl gij mij doet een eeuwig heil verwerven?"

Bijzonderheid uit het Register van de Burgerlijke Stand van Sint-Lievens-Houtem: in de geboorteakte staat vermeld: "De Corte Desideer, geboren op 2 december 1818. Le sexe de l'enfant est féminin".

M.L. Rosalie De Corte, geboren op 09.06.1820 en † op 15.08.1820, na ongeveer 2 maanden.

Marie-Coleta De Corte, geboren op 09.09.1821, 8 maanden na het overlijden van haar vader Jan-Baptiste De Corte. Zij huwde op 19-jarige leeftijd met dokter **Jan-Baptiste Blanquaert**, "*chirurgin, accoucheur ex Laarne*". Hun vier kinderen werden geboren in Vlierzele.

Parochiekerk te Vlierzele

Guido Gezelle kreeg les van een Houtemnaar.

E.H. Jan-Baptiste De Corte (° Sint-Lievens-Houtem 05.09.1811) heeft nog onderricht gegeven aan Guido Gezelle en heeft in niet geringe mate zijn dichtkunst beïnvloed.
Priester Jan-Baptiste De Corte was in 1843 bestuurder der Broeders van Liefde te Brugge. In 1848 werd hij Principaal in het Bisschoppelijk College aldaar, waar Guido Gezelle studeerde, in de volksmond "*Duinencollege*" genaamd,

In de "Gezellekroniek" door J. De Meulenaere wordt over de oud-leraars van Guido Gezelle vermeld dat "*een paar markante figuren, zoals Principaal Jan-Baptist De Corte te Brugge en dichter Domien Dracco te Roeselare niet zonder invloed op de jonge Gezelle*[26] *konden blijven*."

[26] Guido Gezelle werd geboren op 1 mei 1831 en was toen 15 jaar.

De Mûelenaere

Domien Cracco

"*De E.H. Jan-Baptiste De Corte was een gemoedelijk fabulant en bekwaam dichter*[27]*. In hem heeft Guido voor het eerst de belichaming van de begaafde woordkunstenaar gezien*", aldus De Meulenaere.

Jan-Baptist De Corte (senior) overleed op 15.01.1821. Enkele maanden later werd hier door het gemeentebestuur een jongman als "*schrijver van style*" (gemeentesecretaris) benoemd nl.

Ludovicus-Augustus De Clercq werd geboren te Nederbrakel op 03.03.1803 als zoon van Joseph en van Regine Isabelle D'Hondt, vermoedelijk nog afkomstig van Sint-Lievens-Houtem.
Hij vond logement bij weduwe Maria-Theresia Govaert en nu waren de rollen omgekeerd: "*Een oud geitje lust ook nog een groen blaadje*".
Op 07.07.1824 traden de 21-jarige Ludovicus-Augustus De Clercq en de 38-jarige Weduwe "*Juffrouw*" Marie-Thérèse Govaert, "*stokerigge van style*", in het huwelijk.

Zij zijn ook een beetje beschaamd en verlegen. Burgemeester Carolus Ludovicus Verbrugghen, vriend "*van den huize*" begrijpt hun toestand: hij ontvangt hen 's avonds laat op het gemeentehuis en verbindt hen in den echt om 22 uur. Stel u voor: een huwelijk van een zoveel oudere weduwe met vier kinderen met een "jeune premier" van drie maal zeven deed nogal wel stof opwaaien en het geroddel deed zijn ronde.

In dit huwelijk werden vier kinderen geboren:
1. Felix-August De Clercq: geboren op 21.3.1827; vertrok op 25.06.1859 naar Nieuwpoort.
2. Eugenie-Amelia De Clercq: geboren op 18.06.1829, particuliere; vertrok in 1852 naar Brussel en in 1856 naar Bergen.
3. Petrus-Leopold-Franciscus: geboren op 18.08.1831
4. Josepha-Honorine De Clercq: geboren op 19.03.1833, kreeg op 03.05.1860 een onwettig kind, die zij Marie-Eugenie De Clercq noemt, die op haar beurt ook een kind krijgt als zij slechts 18 jaar is, nl. Louise-Eugenie-Adelaide, geboren op 24.12.1878, verwekt door de heer Oscar Verbrugghen.
Een jaar later, op 10.12.1879, huwt de 19-jarige Marie-Eugenie De Clercq met de 28-jarige Alfons De Doncker, geboren op 10.03.1851, landbouwer, als zoon van Leonard De Doncker, van Donckers Hof in de Dreef, waardoor het kind gewettigd wordt en de naam Louise De Doncker krijgt.
Bij het burgerlijk huwelijk waren er vier getuigen: Francies De Doncker, 25 jaar, broer van de bruidegom, Petrus-August Droeshaut, 37 jaar, zwager van de bruidegom,

[27] Zie het bovenvermelde gedicht "De vos en de druiven".

Engelbert De Canck. 37 jaar, zwager, uit Oombergen en Oscar Verbrugghen, 22 jaar, bierbrouwer.
Het jong gezin gaat wonen in de herberg "*Au Lion d'Or*" op het Dorp, dat bij akte van 27 december 1879 aangekocht werd door Alfons De Doncker van zijn schoonbroer Petrus-Augustus Droeshaut, voor de prijs van 7.090 Fr.

Het echtpaar baat gezamenlijk de estaminet uit, want later worden zij vermeld als herbergier en herbergierster en er werden nog zes kinderen geboren.
Op 14.01.1899 krijgen zij van de heren Sylvain en Oscar Verbrugghen, bierbrouwers, een lening van 8.000 Fr. om verbouwingen aan hun woonst uit te voeren. Op 22.06.1907 verkoopt Alfons De Doncker dit huis aan Peter De Neve voor de som van 8.000 Fr plus overname van de hypotheeklast van 8.000 Fr
In de aankoopsakte is ook vermeld: "Verplichting van bier af te nemen van de brouwerij der Gebroeders Alfons en Francies De Doncker en C° (vroegere brouwerij van de Verbrugghens) op de Paardenmarkt (Paardenmarktstraat) in Sint-Lievens-Houtem."

De beschermde monumenten en landschappen (toestand 2009) *door Lucien De Smet*

Gemeente Oosterzele
1. Beschermde monumenten.

1.1. Balegem: Klepmolen

- Dossiernummer: DO000509
- Objectnummer: OO002029
- Datum besluit: 1979-09-27
- Datum Belgisch Staatsblad: 1979-11-08
- Lange omschrijving: interieur en inbegrip van de haverpletter

1.2. Balegem: Molen ten Berg

- Dossiernummer: DO000385
- Objectnummer: OO002027
- Datum besluit: 1975-03-19
- Datum Belgisch Staatsblad: 1975-09-09

1.3. Balegem: Pastorie van Balegem

- Dossiernummer: DO002268
- Objectnummer: OO003133
- Datum besluit: 2004-07-14
- Datum Belgisch Staatsblad: 2004-11-19
- Adresgegevens: Pastorieberg, 2 Balegem

1.4. Balegem: Vissersmolen

- Dossiernummer: DO000474
- Objectnummer: OO002028
- Datum besluit: 1978-05-08
- Datum Belgisch Staatsblad: 1978-06-14
- Lange omschrijving: houten windmolen (ook Scheldewindekemolen genaamd)

1.5. Balegem: Waterhof

- Dossiernummer: DO000704
- Objectnummer: OO002030
- Datum besluit: 1983-03-02
- Datum Belgisch Staatsblad: 1983-05-19
- Adresgegevens: Walzegem, 85 Balegem

1.6. Balegem: Waterhof uitbreiding

- Dossiernummer: DO000804
- Objectnummer: OO002032
- Datum besluit: 1988-06-02
- Datum Belgisch Staatsblad: 1988-12-24

1.7. Gijzenzele: Hoeve
- Dossiernummer: DO002073
- Objectnummer: OO000383
- Datum besluit: 1997-09-22
- Datum Belgisch Staatsblad: 1998-01-22
- Adresgegevens: Langestraat, 19 Gijzenzele

1.8. Gijzenzele: Sint-Bavokerk
- Dossiernummer: DO000346
- Objectnummer: OO002033
- Datum besluit: 1974-03-29
- Datum Belgisch Staatsblad: 1974-08-08

1.9. Landskouter: Sint-Agathakerk
- Dossiernummer: DO000003
- Objectnummer: OO002039
- Datum besluit: 1936-12-28
- Datum Belgisch Staatsblad: 1937-01-28
- Adresgegevens: Bakkerstraat & Hoogstraat Landskouter

1.10. Landskouter: Stokerij Betsberg
- Lange omschrijving: stokerij "Betsberg" met woonhuis en hoeve + technische installatie, nl. stoomketel en stoommachines
- Dossiernummer: DO000673
- Objectnummer: OO001151
- Datum besluit: 1981-10-23
- Datum Belgisch Staatsblad: 1982-02-05
- Adresgegevens: Geraardsbergsesteenweg, 2 Landskouter

1.11. Moortsele: Hof ter Hulst
- Dossiernummer: DO002036
- Objectnummer: OO000129
- Datum besluit: 1996-07-18
- Datum Belgisch Staatsblad: 1996-11-28
- Adresgegevens: Hoek ter Hulst, 35 Moortsele

1.12. Moortsele: Pastorie van Moortsele

- Lange omschrijving: pastorie van Moortsele met uitzondering van de opstaande constructies gebouwd na 1900
- Dossiernummer: DO002268
- Objectnummer: OO003134
- Datum besluit: 2004-07-14
- Datum Belgisch Staatsblad: 2004-11-19
- Adresgegevens: Sint-Antoniusplein, 10 Moortsele

1.13. Moortsele: Sint-Amanduskerk

- Lange omschrijving: het koor, de zuiderarm van de kruisbeuk
- Dossiernummer: DO000006
- Objectnummer: OO001803
- Datum besluit: 1936-12-28
- Datum Belgisch Staatsblad: 1937-01-28
- Adresgegevens: Sint-Antoniusplein Moortsele

1.14. Moortsele: Watermolen

- Lange omschrijving: inclusief de gebouwen, het waterrad met steunmuren, het sluiswerk, alle roerend werk
- Dossiernummer: DO000840
- Objectnummer: OO002040
- Datum besluit: 1993-04-21
- Datum Belgisch Staatsblad: 1993-06-26
- Adresgegevens: Molenstraat Moortsele

1.15. Oosterzele: Sint-Gangulphuskerk

- Lange omschrijving: het orgel
- Dossiernummer: DO000544
- Objectnummer: OO002025
- Datum besluit: 1980-03-04
- Datum Belgisch Staatsblad: 1980-08-27

1.16. Oosterzele: Vinkemolen

- Lange omschrijving: houten windmolen, omgewaaid en op een andere plaats wederopgebouwd
- Dossiernummer: DO000155
- Objectnummer: OO003314
- Datum besluit: 1944-01-24
- Datum Belgisch Staatsblad: 1990-12-04
- Adresgegevens: Geraardsbergsesteenweg Oosterzele

1.17. Scheldewindeke: Kasseiweg Lange Munte

- Lange omschrijving: de kasseiweg Lange Munte met inbegrip van de bermen vervat in het openbaar domein
- Dossiernummer: DO001075

- Objectnummer: OO000409
- Datum besluit: 1996-06-07
- Datum Belgisch Staatsblad: 1996-10-17
- Adresgegevens: Lange Munte Scheldewindeke

1.18. Scheldewindeke: Sint-Christoffelkerk

- Lange omschrijving: met uitzondering van het schip en de zijbeuken
- Dossiernummer: DO000209
- Objectnummer: OO002042
- Datum besluit: 1947-08-26
- Datum Belgisch Staatsblad: 1947-10-27
- Adresgegevens: Marktplein Scheldewindeke

2. De voorlopig beschermde monumenten

2.1. Balegem: Kasseiweg

- Lange omschrijving: De aanpalende kasseiweg gevormd door het gedeelte van Issegem aanvangend bij Molenstraat
- Dossiernummer: DO002336
- Objectnummer: OO003418
- Datum voorlopige bescherming: 2009-05-22
- Adresgegevens: Issegem Balegem

2.2. Balegem: Linde en kapel

- Lange omschrijving: Linde en kapel evenals de cirkelvormige zone rond de boom met een straal van 1
- Dossiernummer: DO002338
- Objectnummer: OO003439
- Datum voorlopige bescherming: 2009-06-16
- Adresgegevens: Issegem Balegem

2.3. Balegem: Stokerij Van Damme en hoevegebouwen

- Lange omschrijving: De stokerij Van Damme met inbegrip van alle geïnventariseerde toestellen en de hoevegebouwen
- Dossiernummer: DO002336
- Objectnummer: OO003417
- Datum voorlopige bescherming: 2009-05-22
- Adresgegevens: Issegem, 2 Balegem

2.4. Oosterzele: Gemeentehuis

- Dossiernummer: DO002329
- Objectnummer: OO003435
- Datum voorlopige bescherming: 2009-04-15
- Adresgegevens: Dorp 1 Oosterzele

3. Landschappen & Dorpsgezichten

3.1. Balegem: Munkboshoeve en omgeving
- Type object: landschap
- Lange omschrijving: 2e fase (ook te Gavere en Oosterzele)
- Dossiernummer: DO000554
- Objectnummer: OO000258
- Datum besluit: 1980-03-25
- Datum Belgisch Staatsblad: 1980-08-27

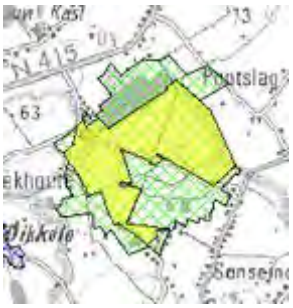

3.2. Balegem: omgeving Waterhof
- Type object: dorpsgezicht
- Dossiernummer: DO000704
- Objectnummer: OO002031
- Datum besluit: 1983-03-02
- Datum Belgisch Staatsblad: 1983-05-19

3.3. Gijzenzele: omgeving van hoeve
- Type object: dorpsgezicht
- Lange omschrijving: onmiddellijke omgeving van de hoeve
- Dossiernummer: DO002073
- Objectnummer: OO000384
- Datum besluit: 1997-09-22
- Datum Belgisch Staatsblad: 1998-01-22
- Adresgegevens: Langestraat, 19 Gijzenzele

3.4. Landskouter: omgeving van stokerij Betsberg
- Type object: dorpsgezicht
- Lange omschrijving: de stokerij "Betsberg", woonhuis en hoeve met de onmiddellijke omgeving
- Dossiernummer: DO000673
- Objectnummer: OO001152
- Datum besluit: 1981-10-23
- Datum Belgisch Staatsblad: 1982-02-05
- Adresgegevens: Geraardsbergsesteenweg, 2 Landskouter

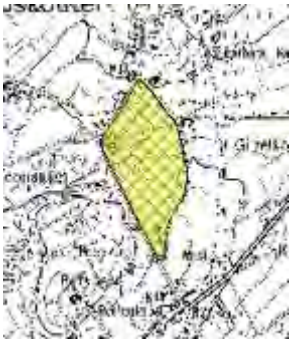

3.5. Moortsele: omgeving Watermolen
- Type object: dorpsgezicht
- Dossiernummer: DO000840
- Objectnummer: OO002041
- Datum besluit: 1993-04-21
- Datum Belgisch Staatsblad: 1993-06-26
- Adresgegevens: Molenstraat Moortsele

3.6. Scheldewindeke: Munkboshoeve en omgeving

- Type object: landschap
- Lange omschrijving: 1e fase (ook te Oosterzele en Zottegem)
- Dossiernummer: DO000459
- Objectnummer: OO000173
- Datum besluit: 1977-12-23
- Datum Belgisch Staatsblad: 1978-03-01

Bronnen:
Onroerend Erfgoed.be (http://www.onroerenderfgoed.be/)
Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium (http://www.kikirpa.be/)

Afdeling Oosterzele [Land van Leie en Schelde]

In samenwerking met Heemkundig Genootschap Land van Rode

Nacht van de Geschiedenis:

Symbolen op onze grafstenen.

Op dinsdag 23 maart 2010 om 20:00 uur

door
Dhr Lucien De Smet (Voorzitter Heemkundige Genootschap)

Leden Davidsfonds en Heemkundig Genootschap Land van Rode: 3 Euro
Niet-leden: 5 Euro

Locatie:
Erfgoedhuis
Sint-Antoniusplein, 10 9860 Oosterzele-Moortsele

Info:
Etienne Gevaert
Tramstraat 16
9860 Oosterzele-Moortsele
T. 0472 / 75 20 27
etienne.gevaert@skynet.be
Secretaris

VLAAMSE VERENIGING VOOR FAMILIEKUNDE GENT

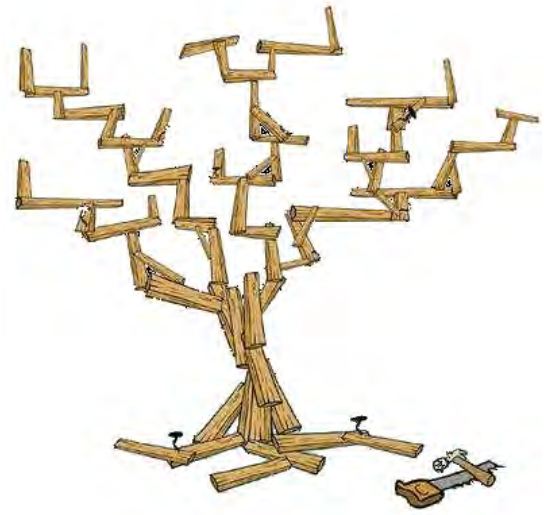

KLIM IN JE STAMBOOM
Cursus familiekunde 2010

Op maandagen 22/02, 01/03, 08/03 en 15/03
telkens van 20 tot 22 uur

in samenwerking met DAVIDSFONDS Mariakerke

Programma (4 lessen):

Maandag 22 februari:	"Verzamelen gegevens en bronnen van 1796 tot heden" door Jan Olsen
Maandag 1 maart:	"Bronnen vóór 1796" door Jan Olsen
Maandag 8 maart:	"Stamboom, kalenders, familienaam, wapenschild, erfelijkheid, enz." door Felix Waldack
Maandag 15 maart:	geleid bezoek aan het VVF-Centrum voor familiekunde, Brusselsesteenweg 393 te MELLE

De eerste drie lessen gaan door in het
Kollekasteel, Groenestaakstraat 66 te MARIAKERKE

Prijs: € 30 (lessen, geleid bezoek, handboek en
een jaarabonnement 2010 op het
tijdschrift van VVF Gent "Gentse Cadenas")

Inschrijvingen:
Claire Schalck, tel. en fax 09.2512283
luc.schalck@skynet.be
Hollenaarstraat 26 te 9041 Gent-Oostakker
Overschrijving op rekening 001-1383983-63

Vleermuizen in de Sint-Martinuskerk te Balegem *door David Galens*

Kerken bevatten naast een cultuurhistorische en maatschappelijke ook dikwijls een belangrijke ecologische functie. Een mooi voorbeeld daarvan is de Sint-Martinuskerk in Balegem. Daar huist namelijk elk jaar vanaf het einde van de lente tot de late zomer een kolonie vleermuizen op de kerkzolder. Zulke zolders zijn warm, donker en rustig en dus ideaal om er hun jongen ter wereld te brengen, men spreekt dan ook wel van kraamzolders. Het betreft hier een kolonie laatvliegers, de derde grootste soort in Vlaanderen. De groep in Balegem bestaat uit zo'n dertig individuen (moeders en hun jong) en deze kolonie is dan ook één van de grootste gekende laatvliegerpopulaties in de streek.

Foto 1: laatvlieger (foto: Yves Adams)

Even een korte voorstelling: vleermuizen zijn de enige zoogdieren die kunnen vliegen en er bestaan wereldwijd zo'n 1100 soorten, één op vier zoogdieren is dan ook een vleermuis. In België komen 21 soorten voor die uitsluitend insecteneters zijn. Onze vleermuizen zijn wettelijk beschermd maar toch zijn de meeste soorten bedreigd en sommige zelfs bijna uitgestorven. Versnippering van het landschap, lichtvervuiling, gebruik van insecticiden en het verdwijnen van geschikte biotopen maken het hen héél moeilijk om te overleven. Daarbij komt ook dat ze zich met één jong per jaar maar traag kunnen voortplanten. Als compensatie kunnen ze wel relatief oud worden, de maximumleeftijd ligt rond de vijftien à twintig jaar. Maar de gemiddelde leeftijd bedraagt zo'n drie jaar en die verkorte levensduur is voor een deel te wijten aan de opstapeling van insecticiden in hun lichaam.
Het zijn nochtans heel nuttige diertjes die, afhankelijk van de soort, per nacht elk een paar honderd tot duizend insecten verorberen. Ze zijn dan ook de belangrijkste predatoren van nachtelijke insecten die dikwijls schadelijk zijn voor land- en bosbouw. Naast muggen en nachtvlinders staan er nog een hoop andere insecten op hun menu. Zo is de laatvlieger bijvoorbeeld gespecialiseerd in het verschalken van mei- en junikevers, mestkevers en veenmollen.

Verschillende soorten vleermuizen gebruiken kerkzolders als kraamplaats maar tegenwoordig zijn de meeste kerktorens afgesloten om duiven buiten te houden. Op zich is dat wel een goede maatregel want duiven vervuilen de zolderruimte en hun aanwezigheid werkt ook verstorend voor de vleermuizen. Maar dikwijls is de zolder dan zo hermetisch afgesloten zodat ook vleermuizen geen toegang meer hebben. Nog een bijkomend probleem is de buitenverlichting van sommige kerken, vleermuizen houden namelijk niet van licht aan hun kolonieplaats. De duisternis biedt hen bescherming tegen natuurlijke vijanden zoals uilen en torenvalken en op hun vliegroute zullen ze dan ook verlichte plaatsen mijden.

Foto 2: binnenzicht van de kerkzolder (foto: David Galens)

Ook de Sint-Martinuskerk is afgesloten tegen duiven en omringd door een hele batterij buitenverlichting. Dus zeker geen ideale situatie voor vleermuizen. Maar gelukkig is er nog een donkere zijde aan de kerk waarlangs de laatvliegers veilig kunnen binnen-en buitenvliegen.
Hopelijk wordt er met deze diertjes dan ook rekening gehouden zodat ze deze kerkzolder kunnen blijven gebruiken. Vleermuizen zijn immers heel trouw aan hun verblijfplaatsen en deze kerkzolder wordt waarschijnlijk al eeuwen gebruikt. Veel kerkzolders in de buurt zijn trouwens ongeschikt geraakt zodat er niet veel alternatieven meer zijn.
Vleermuizen zijn heel dankbare 'logés' omdat ze totaal geen schade aanrichten in hun verblijfplaats: ze nemen namelijk genoegen met de gekozen ruimte. Dus ze knagen niet (ze zijn dan ook totaal niet verwant aan muizen), brengen geen nestmateriaal aan en veroorzaken ook geen geurhinder. En door hun trage voortplanting zal er niet vlug overbevolking zijn. Mocht de kolonie toch te groot worden splitst deze zich dan gewoon op.
Maar in ruil voor hun verblijf houden ze wel de insectenpopulatie in de buurt binnen de perken dus de laatvliegers in de Sint-Martinuskerk zijn zeker 'bovenburen' om te koesteren.

Echo's uit het Land van Rode

Balegemse jeneverstokerij na de brand van zondag 20 december

Balegem • Zondag 20 december omstreeks 6 u 's morgens werd één vleugel van de vierkantshoeve van de jeneverstokerij Van Damme in Balegem door een brand gedeeltelijk vernield. In deze vleugel bevonden zich de gastenkamers die deel uitmaken van de hoevetoerisme-activiteiten van de familie Lampaert, eigenaars en exploitanten van de Balegemse jenever.

Eigenares Dominique Lampaert is nog diep onder de indruk maar is vooral gelukkig dat er - toevallig - geen gasten aanwezig waren. Haar echtgenoot Ludo Lampaert die bij de bluswerken gewond raakte en bewusteloos naar het ziekenhuis werd gebracht, is terug thuis en heeft geen blijvende letsels overgehouden aan het incident.

Nu de eerste shock verteerd is, maken Ludo en Dominique Lampaert zich sterk dat de gastenkamers tegen de winter van 2010 weer heropgebouwd zullen zijn en klaar om gasten te ontvangen. De klanten die een verblijf hadden geboekt worden persoonlijk verwittigd.
Nieuwe klanten worden doorverwezen naar de website:
www.toerismevlaamseardennen.be/vlaamse_ardennen
www.toerismevlaanderen.be of www.tov.be/logies.
Of voor directe reservaties naar het bevriende Peperkoekenhuisje in Munte:
(www.peperkoekenhuisje.be).

De jeneverstokerij zelf heeft geen schade geleden waardoor de productie van de Balegemse jenever verder loopt zoals gepland. Ook de woning, het aanpalende jenevercafé en de jeneverwinkel bleven gespaard. Enkel de bottelarij liep lichte waterschade op.
De jeneverwinkel blijft open tijdens de nieuwjaarsperiode, elke dag van 14 u tot 19 u. Gesloten op zondag.

www.stokerijvandamme.be

Foto Danny De Lobelle

DE BEIAARD
KATHOLIEK WEEKBLAD
57e JAARGANG Nr 18
ZATERDAG 3 MEI 1995
HAEGEMAN-COUSY
BOTTEGEM

Zaterdag 3 MEI 1958

BALEGEM:
ZAAL DE KRING

Ter gelegenheid van kermis Gootje zondag 11-5 groot feest met het gekende orkest, The Romancers; begin 18 uur. Ingang steeds: 20 fr, militairen 10 fr.

SCHELDEWINDEKE
Grote Vlaamse Kermis

Op zondag 20 en 21 juli gaat er een grote Vlaamse Kermis door, ten voordele van K.V.V Windeke. Deze wordt gehouden in de prachtige hovingen van de heer André Matthys. Deze die houden van Leute en plezier, komen allen naar Scheldewindeke.

Zaterdag 26 MEI 1951

LANDSKOUTER
Nog goed afgelopen

Een zware aanrijding deed zich alhier voor op het dorp, tussen de wagen van dhr Glotha, directeur der wasserij "De Plataan" te Merelbeke en deze van dhr Dhondt Alfons uit Landskouter. De beide wagens botsten met zulk geweld tegen mekaar aan dat voor een echte ramp werd gevreesd. Al bleek de schade tamelijk belangrijk, toch mag men zeggen, dat de inzittenden nog van geluk mogen spreken, waar ze er met enkele kwetsuren of schrammen van af kwamen en niemand, levengevaarlijk werd getroffen dhr Dhondt bleef zelfs ongedeerd en kwam er met de schrik van af.

MOORTSELE
Toneel

Op de speelplaats van de meisjesschool gaat zondag, 27 Mei te 16 uur een prachtige toneelvertoning door, waarbij ernst en luim elkaar zullen afwisselen. Op het programma staat een drama in drie bedrijven: "De zoon van de Werkstaker" Benevens een dolle klucht: "Moppie de ongeluksvogel"die beslist de lachspieren schept om een pint goed bloed op te doen. Met een traan en een lach wordt hier aan ieders gemoed wat gegeven eer en het valt dan ook niet te betwijfelen of er zal veel volk zijn. In geval van ongunstig weer wordt de opvoering naar 3 juni verschoven. Dorstige kelen en hongerige magen hoeven zich ook voor strelend vocht en smakelijk eten is gezorgd.

BOTTELARE

Bij Koninklijk besluit van 10 April 1951 is de gouden medaille der Orde van Leopold II verleend aan dhr Van der Schueren Petrus, voorzitter van de Nationale Federatie der Weggevoerden van België, van de afdeling van en te Bottelaere. Hartelijk Proficiat vanwege de redactie van"De Beiaard"

RABARBERMOES

Een bundel rabarber van een ½ kg wordt gereinigd en in kleine stukken gesneden, die in kokend water worden gegooid. Men laat eenmaal opborrelen en daarna uitdruipen in een zeef. Doe dan in de kastrol 150 g suiker een of 2 lepels water en laat koken tot een dikke stroop gevormd wordt. Dan wordt de goed uitgedropen rabarber er bij gevoegd en men laat koken terwijl geroerd wordt en wanneer alles goed verbonden is schept men het mengsel in de moeskom. Wordt lauw of koud opgediend.

Ons lid Anita Van Herpe bezorgde ons enkele oude streekkranten waarvoor dank. Wie volgt haar voorbeeld? Op deze wijze kunnen wij U de volgende maal opnieuw een brokje nostalgie brengen. Niet onbelangrijk!
Wist u dat kermis Gootje de 2de zondag van mei gevierd werd? Wie weet nog van toneel-opvoeringen in open lucht bij de "nonnekens" te Moortsele? Heeft ook u iets op zolder liggen?
Bel: 0478 56 00 61
Lucien De Smet

Het Erfgoedhuis
Sint-Antoniusplein, 10
9860 Moortsele

Openingsuren: Op afspraak

BVBA N. & W. VERLEE

Stortplaats voor inerte materialen
Zand
Grint
Steenslag
Dolomiet
Teelaarde
Tuinstenen
Balegemse steen
Blauwe hardsteen

Berg 24/A
9860 Oosterzele
09/362.82.56
09/362.01.17

www.verlee.be
info@verlee.be

Stokerij Van Damme
Logeren in een jeneverstokerij boerderij

Contactinfo

Ludo en Dominique Lampaert
Issegem 2 | 9860 Balegem

Iedere dag open van 14u tot 19u
Zondag gesloten

Tel	+32 (0)9 362 50 25
Fax	+32 (0)9 362 30 00
Email	info@stokerijvandamme.be
BTW	0738.060.528

Jeroen Van De Velde
Ramen en deuren
Alu - PVC - Hout

Tramstraat 18b • 9860 Oosterzele
Tel. 09.362.35.11 • 0495.51.07.38
www.jeroenvdv.com

Biologische groenten en fruit
De Patisson
Uitgebreid seizoen gebonden gamma
aan betaalbare prijzen

Thuisverkoop
Houte, 35 Balegem Tel & fax 09-362 42 97
Thuisverkoop vrij. van 16 tot 18 u.
za. van 9 tot 18 u.
Biogarantie label door blik controle

fidesca
BANK & VERZEKERING

Gootje 24
9860 Balegem
(09) 362.41.42
(09) 362.74.81

Openingsuren:

Maandag	9u - 12u en 14 – 17u
Dinsdag	9u - 12u en 14 - 18u
Woensdag	9u - 12u
Donderdag	9u - 12u en 14 – 17u
Vrijdag	9u - 12u en 14 – 17u
Zaterdag	9u - 11u30 (gesloten op zaterdag in juli en augustus)

Druk: Greg@l Copy

HEEMKUNDIG GENOOTSCHAP

LAND van RODE

Gesticht in 1968

Tot het gebied van het Genootschap behoren de hieronder vermelde gemeenten en deelgemeenten:

Balegem - Bavegem - Beerlegem - Bottelare - Gentbrugge - Gijzenzele - Gontrode - Landskouter - Letterhoutem - Melle - Melsen - Moortsele - Munte - Oosterzele - Schelderode - Scheldewindeke - Vlierzele.

Aangesloten bij het verbond HEEMKUNDE OOST-VLAANDEREN